

וזאת ליהודה ויאמר שמע ה' קול יהודה ואל עמו תביאנו

ספר קול יהודה

קול יהודה זאת המחברת דרושים אשר דרשתי בעוניי בשרתי צדק בקהל רב. בשבת תשובה ושבת זכור ושבת הגדול כמנהגן של ישראל עם גדול ורב. ודרושים לבר מצוה מאשר חנן אלהים את עבדו, יהא רעוא שיקובלו ברצון לפני האל יתברך מושיע ורב. והכל ליקבהו ולעשות נחיר לפניו ית' ואני תפילתי מהאל מושיע ורב. גדול העצה ורב. שיעזרני להוציא לאור את יתר הפליפה ויהיו כל מעשינו לשם שמים ונקתי מפשע רב. ואת צמח דוד עבדך מהרה תצמיה ועריכת נר לבן ישי משיחך במהרה בימינו להחיות עם רב. יראו עינינו וגל לבנו בקבוץ נדהינו ממורה וממערב. אכירה, כיד הצבי יהודה חיים הכהן מסלתון היי, בן לעטר מרן אבא הרהיג עזרא הכהן מסלתון וצוקיר.

פה קהיר (מצרים) יע"א

נדפס בדפוס

הצעיר, יוסף בן יחזקאל האמין סיט

שנת התרצ"ז לפ"ג

Imprimerie JOSEPH HESKIEL HAMED, Caire - 1937.

קול דרוש יד לתשובה יהודה רמו

עד שהרופאים נתיאשו ממנו, ויתיעצו הרופאים לתת לו עוד רפואה ולעשות לו עוד כתינה אחרונה אם לחיים אם למות, וכששמעו הוריו וקרוביו כי חייו תלויים ברפואה זו נעז כולם בכביה וביקשו רחמים בעד בנם האהוב שירחם ה' עליהם ויפקדו לחיים, הנמשל רבותינו זכרונם לברכה הזהירו לנו לקחת רפואות מקודם למכאובינו הם עונותינו ולרפואת מהלתינו והנה כל ימי חרש אלול אנו לוקחים כמה רפואות תפילות ופליחות ולימודים ושני ימים ראש השנה תקיעות ותחנונים ונס בעשרת ימי תשובה ועוד וכו' וביום הכפורים הוא הכתינה האחרונה אשר בריות בו יפקדו לחיים וכו' ומי שיזכה בדין יכופר עונו ויזכה לחיים ואם לאו הם ושלוש, זה תורף דבריו, וזה שאמר לו חכמו ישכילו זאית היא התשובה אחר כל מה שעשו יבינו לאחריהם הוא יום הכפורים, וזה שאמר כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם, ולכן צריך לפני ה' תטהרו.

דרוש א לבר מצוה.

וישם אותה יוסף לחק עד היום הזה על אדמת מצרים לפרעה לחומש.

איתא בצינוי וזה לשונו ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד ויהי ערב זה יצר הרע ויהי בוקר זה יצר הטוב ואימתו הוא בא לאדם יום אחר בני י"ג כשנעשה האדם בן י"ג שנה מכאן רמו לבר מצוה כשנעשה בן י"ג שנה עד כאן לשון הצינוי.

מה לפני מראש מקדמי בראשית ברא אלהים ארץ ושמים תכל ומלואה, ואת כל נפש החיה הרומשת וחיתו ארץ הכה והלצאה, ואחרון חביב ויכרא אלהים את האדם בצלמו ונפש

אם אפשר לך שתיסרני ביסורין ולא יהיה צער ויסורין לאמי בכל היסורין שלי, אזי כל משפטך טובים מה שאין כן עתה שבהיסורין שלי אתה מצער לאמי כפלים שהיסורין שלה גדולים משלי, ומה פשעה ומה חטאה היא בעבירות שלי, ואם לא היה צער לאמי הייתי מקבל עלי כל היסורין שלי באהבה, רק שצער אמי כואב עלי הרבה מאוד יותר מצערי, ולכן כבקשה לרחם בעבור אמי שלא חטאה, והשיב המלך בן דברת שארחהם בעבור אמך אשר סובלת יסורין בלי פשע, ונמשל מוכן מאליו דכבר נודע בכל צדתם לו צר בכיכור, וכשאדם מצויר בשכלו נודל הצער שיש לשכינה מהצער שלו אזי אינו מרגיש בהצער שלו מהמת נודל הכאב והצער שיש לשכינה, ואם כן הבקשה והתפלה שלנו מהאל יתברך לרחם עלינו בעבור כבוד אמנו שכינת עווינו שיש לה צער גדול עלינו זה תורף דבריו יעויין שם, ונודע דעל ידי עונותינו חס ושלוש חליפה אנו פוגמים באורות העליונים ובפרט באות היא אחרונה הרומזת לשכינה ואנחנו כל תשובתנו לתקן ולברר ובפרט התיקון לאות ה' אחרונה של אותיות הוי"ה ברוך הוא, וככה אמרנו דתיבת זאת היא רומזת לתשובה וכנוכר לעיל, וזה שאמר לו חכמו ישכילו זאית היא התשובה שהם שבים ומתפללים יבינו לכון לא למענם שהם ביסורי הנלות כי אם לבעבור השכינה אות ה' אחרונה הרומזת לשכינה על דרך לא לנו וכו', וזהו יבינו לאחריהם אחרית אותיות הוי"ה שהיא היא אחרונה הרומזת לשכינה שהעיקר בעבור צער השכינה שהיא עמנו בנלות.

עוד כאופן שני רמו הפסוק לו חכמו ישכילו זאת יבינו לאחריהם, כהקדים מה שכתב הרב דברי יצחק קיק משל לאחד שהיה לו בן יחיד ונפל למשכב בר מינן במחלה מסוכנת, ועשו לו כמה רפואות והביא לו כמה רופאים

רמה קול דרוש א לבר מצוה יהודה

ונפש ליו היה הפך בה המלך ונקראה, ולאדם ליו מצא עור ויבן לו בית בית נרמיו דין נרמיו דעציראיה, ונייהו בן ערן לעובדה ולשומרה ומלאכי אלהים צולין לו בשר ומסננין לו יין מאכלו בראה, ויצר הי אלהים יצרא טבא טוב הוא המקדיש בבי'איה. **טוב** ילד מסכן והכס אשר יעשה טוב כאיש מלחמות יציר קנאה, גם את זה לעומת זה יצרא בישא אבין רמאה, תחת לשונו עמל משונע ממראה מסית ומדיה פרוש מראה, ויצו על האדם לאמר לא תאבה ולא תשמע לו זה בנה אב אב הטומאה, אל תביט אל מראהו ואת האיש זרה הלאה, הלא אם תטיב שאת למען תלמד ליראה, המצות והחוקים אשר אנכי נותן לפניכם **היום**.

מה לילוד אישה בצאתו מרחם אמו והוא נער כסומא בארובה, לפתח הטאת הובין קרין מצפון בא בא, והוא הודף אחריו להחטיו אתיא הדיפה הדיפה וירדפם עד הובה, כארי יתנשא והורק עליו שינוי והוא ליו שונא דמי כאריא ארבא, להיכירו על רצון קונו מסית ומדיה לעשות תועה רעה תחת כובה, וינרל הנער הלך ונרל והוא כרוך אחריו להחטיו במילין עיני מילין כאש להכה. **טוב** אנכי לך תנה בני לך לוי שמה כהור כילדותך ברכות הטובה, תן מעדנים לנפשך מה לך לשבת בצועיר כבוד קדושים רבה, אכול ושתה ויטב לך לאצור איסור ריבה ומיעט וריבה, כי הימים אינם חוזרים יום הולך ואינו חוזר הלא צבא, הנה ימים באים עד אשר יבוא ימי הוקנה למור תורה הרבה גם ער זקנה ושיבה, הן אלה קצות דרכיו מעשיו כמה מקולקלין דנפיק מניה חורבא, יורד ומשמיין עולה ומקשרי זה דרכו כסל מעודנו עד **היום**. **מה** יום סימים יומא בהאידינא אורתא דתליסר נהוי ארביסר כל משושה הנה, בא יבא בריכה טוב ילד מסכן והכס כמראה הבוק שואף זורה

ראש הפסגה, גדול העצה ורב ליו מעם וליו ריה כשושנים סונה, ויאמר לאדם עד מתי עצל תשכב בין שפתים חוך ניא ההריגה, דע כי על כל אלה יביא האלהים במשפט ונפשו דלפה מתונה, על אשר העוה ועשה אהת לכל מצות הי אשר לא תעשינה בשונה. **טוב** פרי מהרוץ וכפו שמע בני וקה אמרי איה שריה אשתך הרבה והענונה, כבודה כת מלך בת ביתה לו לאיב רים מלחם אביה תאכל לא מדאנה, משופרי שופרי שנתא ופירי פירות הערונה, מה לך ולצרה לכא במקום צד ללכת אהר עצת יצר הרע האי עכרא בישא עני עונהי שמור מצותי, והיה פקודי הי ישרים הדברים אשר הונה, לא תיזיל אכתריה מלך זקן וכפיל מלכו פלינא, הלך אהר עצתי הנה אנכי דך ומשוח **היום**.

מה יזכה ילוד אישה כמה זכה נער את אורחו ואיהו יתיב בההוא פחדא, כי יצר לך האדם דע מנעוריו לפתח הטאת הובין משעת פקידה, לא הניה זוית ופינה שלא נשתמש כל צרכו שם ירו הרה, אהו שמורות עינו סימא את עינו ויסגור הדלת בעדה, עשה מהיצה בינו לשמים חד גודא אארעא והד גודא, ייג פדצות פדין בתלמא הוא הוקה נער נדר ופרין ויהיו לאגודה, **טוב** לרע הוא אומר ונשתמש בכל האברים כפי צרכו בדנים הנאחזים במצודה, ואכל פירות כמה שנים כפי הנאתו דברים הבאים מהמת הסעודה, אמנא לך איזי נופא דעובדא, למי אשר אלה לו דינא קא תבע יקוב הדין את ההר ניהרר אתלמודא, הוקה גדולה היא זו כאשר הכמים הנידו עדה שופטת ועדה, ואיך עתה יכול אני להפריד ממנו קשה עלי מכת פרידה, איבה אוכל להלחם בו ונרשתיו גם תמול גם **היום**.

מה נמלצו אמרי יושר עבדי רבנן דמשנו לשענה זו הפא שבריה, כי מנן שווא כחתי'ת בא נפלו אשיותיה, כמה תשובות ברבר

קול דרוש א לבר מצוה יהודה רמט

אלו הן הנצרפין נביעיה ופרתיה, פוק חוי מלתא דאתאמרא בני מדרשא מקצות הארץ ומאציליה, לביטול טענה זו וכל צאצאיה, זה אומר בכה וזה אומר בכה איבר ושיבר בריהיה, טוב ימצא משכיל על דבר כולם נכוחים למבין רבו אוכליה, איכו השתא אל תירא ואל תיחת כי נהפכו עליה ציריה חוקה רעועה היא זו אינה אלא מן המתמיהין תומהתיה בשוליה, ובדינא ודינא יכול לנרשו מקצות הארץ ומאציליה, ועגנים ירשו ארץ איש היל רב פעלים יצא טבא טוב רואי כננה זרועיה, הלך אהר מרותיו ותן מהנוע לנפשך ותהי נושאת תן בעיני כל רואיה, אל תתחר במרעים רבו עברים המתפרצים היום.

מה אני לבא במקום שבעלי תשובה מהי ליה בסילווא, שלש תשובות בדבר לאברוחי ארי צרכת המכונה בתלתא לא הויא חוקה תן בני לבך לי על רבר אמת ועונה, זה יצא ראשונה נוי אינו קונה בחוקה לישדים נאווה, לא נאווה לכסיל שהוא מנרע נריע מבן הנכר הנלווה, בת דינא בשל דינא נירון בשתיקה אין לו פה לדבר אל תבואני רנל נאווה, טוב הדבר אשר דיברתי לך נא ראה קים לי בנווה, פוק חוי מעשה רב לכו חוו מפעלות אלהים הי ליו ציוה, ויוציאנו הי מסצרים פלטיי איל בין עיזין תולע ופווה, ויסכים איב רים דלא קנה אברהם את הארץ בחוקה כאשר הוא ציוה, רבין אינו קונה בחוקה ומשנולד יצחק מנין ואת אסיריו פתח אסירי התקוה, לכן בני שמע אמרי הרחק מעליה דרכך להפר את האחוה, טעמו וראו כי טוב אתם נצבים היום.

מה מני יהלוך עוד איכא טעמא במילתא להורישי נויים ברוח קדים עווה, טעמא רבא וטעמא זוטא השמנה היא אם רוח, דעל ידי התורה והמצות נעשה נופו קדוש קדושים תהיו כה דיבר בקדשו אעלווה, הקדש מפקיע מידי שעבוד ויזור את הניוה, פקע שעבודיה

אוייב ששתק מן הדברים אשר הוה, אין בפיהו נכונה וילך אל ארץ אחרי הדלת והמווה, טוב אחרית רבר שמעו אלי אבירי לב קדיה עליה, דקרא דכתיב והתנהלתם אותם לרשת אחוזה, בעבר כנעני הוא דכתיב אכל בן הורין דין מסלפלין יש לו ואין כו דין אחוזה, הלא מעתה חוקו ואמציו בן אמויץ אשר הוה, דמסלפלין לית בהו דין חוקה וכל המלאכה נמבזה, הלא כתבתי לך שלישיים אמרתי אעלה בתמר אחוזה, הלא תדעו כי ציר הצורר הנדול נפל היום.

מה תעיריו ומה תעורריו גרופה תשוביה ישרוהה, כי יצר לב האדם רע תהא שמאל רוחה, מעשיו כמה מקולקלין מהינן ליה במרופתא רנפחא, צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו כרו לפניו שיהי, וכל מעשיו הן הנה נקנין גדולים לאדם והפנס הוא גרול לאפוישי רתחא, כל כי האי אין בו דין חוקה לא תוסיף תת כהה, טוב לא עשה בעמיו שמהלך אהר שיהה, לא ישקוט ולא ינוה עד אשר יתן לשחת נפשו ומתי לה אמהא, אהר כל אלה הדברים יכול האדם לומר עד כאן הייתי יכול לכבול הצולעה והנדרהה, מכאן ואילך איני סובר האי דינא כקוטר א וכביהב דמי אין אני יכול לעמוד מפני ריהה, דינא קא בעינא הוציאנו כל אייש מעלי עינא דבי טבחא, על כל אילין דהוו ביטל את המעוררין ונכו ינון ואנהה, לא תמצאוהו בשדה היום.

מה כחי כי איחל שמע הי קול יהודה ינוקא דליה מטא, יומא כהא'דנא אור ליר מה יעשה הבן ולא יחטא, ימינך הי תסעדג' לאברוחי ארי מן האוהל אשר נטה, הפעם יפיה אישי אלי אשר יעשה טוב ולא יחטא, אהוב למעלה ונתמד למטה, יפה דודי אף נעים עושה פדי למעלה ושורש למטה, טוב רואי מרגלית ואבן טבא לא יהיב דעתיה אפרופה, כי אם ביראת הי כל היום להשאיר לנו פליטה,

הַיּוֹם קוֹל דְרוֹשׁ אֶלְכֶם מִצוּה יְהוּדָה

בצל כּנפך אחסה עורני חי אלהי ונשים לו שם מיטה. אהה חי אלהים ברא לי לב הדש ורה הדשה נל עיני ואביטה. כי כך בטחתי אל אבושה ימנך חי נאדרי אנא חי מלטה. בצל כּנפך אחסה ואתלונן מפקודך אתבונן קומה חי שופטה. בעצם היום.

מה יהן ומה יוסף לשון מדברת וואת ליהודה ויאמר קמן לאו בר זביה. הגה כרך לקחתי ברכת הדיוש קלה הכמת המסכן בוויה. כל קבל כנופא קדושה הרין מהנה אלדריס זה בני עלייה. והבר שהיה ככלל מעי הנבירים הרמים מבהר עצמים סולת נקיה. ומתוכס בעין ההשמל כתר תורה עולה מעלת החכמים השלמים הדיינים המצוינים הרבנים המובהקים הניו להו כבר בתייה. חי עליהם יהו ישישו יישמחו ברב חייו. גם לרבות עטיר וצית מר וקני חי ניהו רבא ויקרא מבני עלייה. קדוש שקדושוהו שמים בשבה המניע לכחסיים כנפן פוניה. מעלת הרב הכולל בישראל להלל ויעל אליהו על כל מעלה רמה יגדיל תושייה. הוא ואחיו עמו עמדות ויעור איש אשר כברתו הם ובניהם חיים וקיימים לעלם ולעלמי עלמיא. **טוב** מהחזין כל שהוא עיקר מעלת אבא מארי עטיר וצית הודי והדרני דין נלי רויא. מעלת הרב וכני יפה כה האב ישרו תכימיא. ואתיא מבנייא עטרות ויעור אדונתי אמי תים שפר קדמי לתהוייא. אימא שלום את שאהבה נפשי אהבה שאינה תלויה. יהי רצון שיוכס האל לראות בהופתי אנו ליה ועינינו ליה. ואתיא מכללא כל הקרב הקרב אהשרפנייא סגנייא. והיו הקרובים יהדיו יהיו תמים במשלם שנייא. יכלו כטוב ימיהם ושנותיהם ותוציאם לרויה. יחד כולם ישאו ברכה מן קדם מרנא דבשמיא. ויתן להם האלהים עושר וכבוד ואספר מעשה יה. אנא חי שמע נא תחינתי עזי וזמרת יה. חנני חי כי אליך אקרא כל היום.

מה אני ומה חיי קטון הערך נכרא חרובא.

אין בלשוני מלה קטיע לישן לאו בר סמכא אבק דרכים הכל הכלים חוטי סככא. כולי עלמא מרנני אבתראי מאי אית לך הכא. פוק תאני לכרא מחוי כהוכא. לעמוד לנכב דברים באתר די זקוקין דגורא מערכה לקראת מערכה. **טוב** מעש ידעתי ערכי עלי ואם מך הוא גמר מיכה מיכה. ומה אני לנשת בארשת לפני מראות נגהים המצוינים בהלכה. אך כזאת נאות ידעתי לפי רוב הענוה שבהם יסמכו את ידיהם הין עמה סמיכה. ואקוד נאשתהוה למען יסלחון הצדוקים בסליח העורף פעמים שבא בארובה. שמתו פני כחלמיש ואדע כי לא אבוש זו מעלה ארובה. אענותנותייהו דרבנן צדיקי וחסידי קא סמיכנא יחד כולם ישאו ברכה ויקיים בהם מקרא שכתוב ואתם הדבקים ביה אלהיכם חיים כולם היום.

וזה החלי בעזר צורי ונואלי.

ידוע כמה גדלה מצות תפילין דעל ידה מכניע כה הספרא אהרא ונונדא דילה ונחשב לאדם כאילו עוסק בתורה וכמו שמעאנו ראינו בפרשת שמע ישמך הפסוקים להדרני כמה שאמר ודברת גם בשבתך בכיתך וכלכתך בדרך ובשוכבך ובקימך וקשרתם לאות על ירך וכו'. והכונה דאם יקשה לך היאך אפשר לאדם לעסוק בתורה בשבתו ובקומו ובדרך וכו' על זה סמך וקשרתם לאות על ירך וכו' דעל ידו התפילין נחשב לו כאילו עסק בתורה יומם ולילה וכוה לעניות דעתי נראה לתת מעם בעיקר למה שאמרו רבותינו וכוונם לברכה שהיצר הרע בא לאדם מעת לידתו וכמו שאמר לפתח השאת דובין ובהניע האדם לכלל בן י"ג שנה ויום אחד אוי נתחייב ביום הזה במצות תפילין ואמרו רבותינו וכוונם לברכה שביום הזה בא אליו היצר הטוב. למה דוקא חייב במצות תפילין ביום הזה ולא במצוה אחרת. והוא אפשר כמה שאמרו בשים סנהדרין דף מ"ח ופסקה מ"ן זכרוננו לברכה בשולחן

קול דרוש א לבר מצוה יהודה רנא

כשולחן ערוך סימן מיב סודר דאומניה למיצר ביה תפילין לעולם וצר ביה תפילין הר זימנא אסור למיצר ביה זוני, אומניה ולא צר ביה או צר ביה ולא אומניה ישרי למיצר ביה זוני עד כאן, מוכח מזה דהומנה לאו מילתא היא, דהא אי אומניה למיצר ביה תפילין ולא צר ביה אין זה כלום ומותר למיצר ביה זוני, והנה היצר הרע שהוא בא לאדם בצאתו מרחם אמו לפתח המאח רובין, והוא בעודו קטן לאו בר עונשין זה הוי ממש כמו הומנה לרבנן שמומין את האדם ועושהו כלי מוכן שיקבל מועצותיו הרעים אף בשיבוא לכלל עונשים, ולכן בבוא יום אשר יהיה האדם חייב במצות וכא לכלל עונשים והוא בן י"ג שנה ויום א', ואו יבוא אליו היצר הטוב להישיר לו וליעצו ללכת בדרך התורה והמצות, או היצר הרע טוען וכמאן מלצאת מהאדם בטענה, דכבר האדם הוא משלי דזה לעומת זה עשה האלהים וכבר עשיתי בו הומנה והומנה מילתא היא, ואין להיצר הטוב לבוא למחיצתי דכבר זכיתי בהאדם, לכן כדי להוכיח להיצר הרע דאין בדבריו כלום ואין בהם ממש דהומנה לאו מילתא היא לכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה דחייב האדם ביום הזה ללבוש תפילין, שמהם מוכח לדניא דהומנה לאו מילתא וטענת היצר הרע בטילה, והראיה מדינא דתפילין דקימא לן בהו הומנה לאו מילתא היא ובנוכח לעיל והכל יפצה פיהו.

וזהו לעניות דעתי כונת המשך הפסוקים השמרו לכם פן יפתח לבבכם וסרתם וכו' ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשיתם וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם וכו', ויש לדקדק במאי סיד ד'פתח לבבכם הם ושלום וכו', ועוד מהו כונת סמיכות מצות תפילין פה יותר משאר מצות ועוד מאי דסמך ליה פסוק ולמדתם אותם את בניכם

וכו', ועל פי האמור אחי שפיר, ובהקדים עוד מאי דקימא לן בדין התפילין ובסקה מרן בשולחן ערוך סימן מיב האסור לשנות תפילין של ראש לעשותן תפילין של יד עיין שם, וכתב המגן אברהם שם דהטעם הוא דהומנה לאו מילתא ולכן אם כבר לבשם ולא דוקא הומינא אסור ובסקיף ב' כתב מרן שם אם התנה עליהם מתחילה אפילו לבשם אדם יכול לשנות אפילו משל ראש לשל יד עיין שם, והנה קרא כתוב החיים והמות נתתי לפניך ובהרת בחיים, ורמזו רבותינו זכרונם לברכה דצריך האדם לשמוע לעצת היצר הטוב שהוא נותן חיים נצחיים לאדם ולכן צריך לענוב היצר הרע ולבחר היצר הטוב, וזה שאמר החיים והמות שהם יצר הטוב ויצר הרע נתתי לפניך ובהרת בחיים שהוא יצר הטוב למען תחיה אתה והלעך, ונודע נס בן שקודם יציאת האדם לאור העולם והוא בבטן אמו משביעים אותו תחי צדיק וא"ל תחי רשע, ואם בן אפילו שהיצר הרע מקדים וכא לאדם בעודו קטן ומרגילו בהשא, ולסברתו אויל דהומנה מילתא הויא מכל מקום כיון שיש תנאי בדבר ומשביעין אותו תחי צדיק וא"ל תחי רשע, אם בן לדיה הומנה לאו מילתא היא, וכל יבין אם הילך בהיותו קטן יתרגל ללמוד בתורה יום ולילה בודאי דמה מוכיח להיצר הרע דהומנה לאו מילתא.

וזה שאמר השמרו לכם פן יפתח לבבכם שתשמעו למועצות היצר הרע בטענה שמועין דהומנה מילתא היא, וכבר הומין את האדם ועושהו כלי מוכן ומומין לעשות בו עבירות וכיוצא במועצותיו הרעים ולכן האדם יפתח אהריו על זה מזהרם הפסוק השמרו לכם פן יפתח לבבכם בטענתו זאת אלא ושמתם את דברי אלה על לבבכם וכו' שתשמעו להיצר הטוב דוקא, וכו' תימא איך נוכל לבטל לו טענתו זאת, ליה אמר וקשיתם לאות

רנב קול דרוש א לבר מצוה יהודה

לאות על ידכם וכו' דמהם מוכה דהומנה לאו מילתא וכנזכר לעיל, וגם אעיקרא תעשו תנאי מפורש לזה שתלמדו את בניכם אפילו בהיותם קטנים לדבר בתורה ומצות ואין לך תנאי גדול מזה שמכאן ומכאן תנאו שרוצה בתורה ומצות, וזהו שסמך לה ולמדתם אותם את בניכם לדבר במ דרוצה לומר דאעיקרא תלמדו איתם תורה ומצות דבזה הוא ממש תנאי לבטל ההומנה וכנזכר לעיל.

וזהו לעניות דעתי כונת דוד המלך עליו השלום בפסוק כי דרך אובי נפשי דיכא לארץ היתי וכו' בתוכי ישתומם לבי, וברתי ימים מקדם היתי בכל פעולתי וכו' מהר עניי הי אלהי, דרוצה לומר שהאובי שהוא היצר הרע דרך נפשי להחטיאני יהוא בא בטענה דכבר עשה ודחקין והומין נופי כלי שרת הם ושלום להכסרא אחריו והומנה מילתא היא, ואני נבוך איך ובמה אנצל מטענה זו ולכן בתוכי ישתומם לבי במה תבטל טענתו זאת, אבל אחר כך וברתי ימים מקדם בזמן היותי קטן בעת ההומנה היתי בכל פעולתי שעשית תנאי מפורש על ההומנה דאיני רוצה בה על ידי התורה והמצות שלמדתי בהיותי קטן זה שאמר היתי בכל פעולתי ואם כן בזה מהר עניי הי להצילני מטענתו זאת.

ובזה יוכן רמו הפסוק שמע בני מוסר אביך ואל תשוש תורת אמיך, כי לוית הן הם לראשית וענקים לנרנרותיך אם יפתוך הטאים אל תזכא, והרי הוא במכואר דעל ידי לימוד תורה שלומד בהיותו קטן ושומע מוסר אביו ואמו ולומד בתורה, על ידי זה אם היצר הרע מפתחו בטענה דכבר הומינו והומנה מילתא היא, דעל ידי תורה ומצות שלמד בהיותו קטן בזה הוי תנאה ממש וטענתו כטילה ולכן אל תזכא על ידי טענה זו.

וזהו ירא את הי בני ומלך ועם שונים אל תתערב, דעל ידי התורה שלומד בהיותו

ילד קטן מבטל טענת היצר הרע וזהו ועם שונים אל תתערב.

ובזה יוכן מה שאמרו בנמרא דברכות וויל לעולם ירניו אדם יצר הטוב על יצר

הרע אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה עד כאן, ויש לדקדק א. תיבת לעולם מה רוצה לומר בזה הוה ליה לומר תמיד ירניו

אדם וכו' ועוד מה רוצה לומר אחר כך ואם לאו יעסוק בתורה, ואחר כך קריאת שמע.

ואחר כך יום המיתה, ועל פי האמור אתי שפיר, ובהקדים עוד את הידוע מה שדרשו

רבנמינו זכרונם לברכה על פסוק ויום המות מיום הולדו שתמיד יהשוב האדם יום המיתה

כל יום יום ועל זה אמרו רבנמינו ויל ישוב היום שמא ימות למהר, והנה היצר הרע תמיד

מפתה האדם שיחטא ויעשה עבירות ואומר לו שאחר כך יבא זמן ויעשה תשובה, אלא

שהאדם צריך שלא ישמע אליו באמור לו אולי היום הזה ימות ונמצא מת בעונו ולא

עשה תשובה כי יום המות צריך לחשוב אותו מיום הולדו, וזה שאמר לעולם, תיבת לעולם

לרבות אפילו האדם בהיותו קטן ולא בר עונשים, וזה אימרו לעולם ירניו אדם יצר

הטוב על יצר הרע ולא יעשה מה שמפתחו היצר הרע אפילו בהיותו ילד אלא ירניו היצר

הרע עליו ולא יעשה עבירות שיהיה נופו כלי מוכן לפורענות, אם נצחו מוטב, ואם לאו

באמור לו שהוא עתה אינו בר עונשים יעסוק בתורה דאנוני מנא ואצולי מצלא, אם נצחו

מוטב ואם לאו באמור לו שהוא עתה קטן ואינו תייב בתורה, אזי יקרא קריאת שמע

שכתוב בה ענין מצות תפילין, וגם קרא דכתיב ולמדתם אותם את בניכם לרבות בהיותם קטנים

לעשות בזה תנאי על הומנת היצר הרע שלא יהיה בזה הומנה כלל וכנזכר לעיל, אם נצחו

מוטב

קול דרוש א לבר מצוה יהודה רנג

מוטב ואם לאו באמור היצר הרע שיחמא היום וישוב למהר ויבוא עת לעשות תשובה עזרא יזכור לו יום המיתה, יום דיקא דיום המות מיום הוולדו, ואם בן כ"ג יום ויום יש פחד עליו מהמיתה ושמא ימות בלי תשובה, ולכן יתנו היצר הטוב עליו ולא יחמא כלל.

ובנה אפשר להמשיך בנה לעניות דעתי בנות הפסוק והיה לאות על ידך ולטוטפות בין עיניך כי בחוק יד הוציאנו ה' ממצרים, ויש לדקדק מהו נתינת טעם ענין יציאת ישראל מארץ מצרים, ויזכור בהקדים עוד לפרש תהילה בנות הפסוק בדרך שמות ויקם מלך חדש על מצרים וכו' ויאמר אל עמו הבה נתחכמה לו בן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאיו ונלחם בנו ועלה מן הארץ, וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בכבלות וכו', ויש לדקדק בהני קראי טובא, והוין מדרכינו פירשתי לעניות דעתי בפסוקים אלו דרך רמו דפירש דש"י זכרנו לברכה רוח הקודש אומרת להם אתם אומרים פן ירבה ואני אומר בן ירבה וכו' ויש לדקדק מנא להם לרבותינו זכרונם לברכה לדרוש זה, ויזכור בהקדים מה שכתב הרב הר"ח זכרנו לברכה בספרו הבהיר בן איש חי ב"י זה על פסוק וזאשר יענו אותו בן ירבה וכן יפרוץ ויקוצו מפני בני ישראל ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך, והוא כמה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה אשה מזרעת תהילה וולדת זכר, והנה לידת הזכרים היתה כפי הטבע מהמת דוב העינו דאו האנשים הלישים מרוב העינו ומזכרה שהנשים יוריעו תהילה דמהמת הולשת האנשים שוהים להוריע ולכן ויקוצו מפני בני ישראל, דיקא ולא בנות וכל זה נ"מ ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך עבודה קשה זו היא שגרמה להם זה תורף דבריו עיין שם, והנה לעניות דעתי רמו הפסוק ויפר את עמו מאוד ויעצימהו מצריו, והכונה שפרו ורכו ישראל

מאוד והו הרכונו מהמת צריו, שהיו מעבדים אותם עבודה קשה דאו האיש נעשה הלש ומזכרה דהאשה תוריע תהילה וולדת זכר וזכר אחד מעבר נשים הרבה, והו ויעצימהו שנתרכו מסיבת צריו, והו מצריו שהקשו עולם עליהם וכנוכר לעיר, והו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה רוח הקודש אומרת להם אתם אומרים פן ירבה רוצה לומר שאתם רוצים למעט הרבנו על ידי השעבוד, ואני אומרת אדרבא בן ירבה וכן יפרוץ שעל ידי השעבוד יהלש האיש ושוהה להוריע ואשה מזרעת תהילה וולדת זכר ועל ידי זה בן ירבה וכן יפרוץ וכנוכר לעיר.

ג באופן אחר הוין מדרכינו פירשתי לעניות דעתי בנות הפסוק הבה נתחכמה לו וכו' וישימו עליו שרי מסים וכו' והוא על דרך מה שפירש הרב מקור ברוך זכרנו לברכה בפסוק זה עצמו והוא דתמיד על ידי המס יהיה פירוד תלככות כנראה החושיה אל העיין דהושרים בהממונים שהילקו המס שהעדינו את קרוביהם ואהוביהם בפחות מערכם ולאחרים ביותר מערכם ועל ידי זה יהיה שנאת גדולה ומחלוקת ואין לך פירוד תלככות גדול מזה ועל ידי זה נורמים בעון זה הם ושלום פירוד בעולמות העליונים ונורמים שליטת הקליפות ותקף האויבים והשונאים יוכלו להוסיף להם הם ושלום יעוין שם, ורוע מה שדרשו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק תבור עצבים אפרים הנה לו שבזמן שיהיו ישראל בשלום ובאהבה זה עם זה אפילו שיהיו הם ושלום השיש עובדי עבודה זרה הם מתקיימים ואין אומות העולם יכולים עליהם וגם אמרו רבותינו זכרונם לברכה שבברכת כהנים התיממה בשלום שהברכות מתקיימים בשהם בשלום ואם הם ושלום אין ביניהם שלום אין מתקיימים הברכות, ועל ידי השלום תפלתם ובקשתם מתקבלת ברצון, עוד נקדים מה שכתב הרב בני יצחק סדר שמות

רנר קול דרוש א לכר מצוה יהודה

יהיה שנאה ביניהם של ישראל הם ושלום ושוב לא תועיל להם תפילתם הם ושלום וכנזכר לעיל וכל זה הוין מדרכינו.

ועל פי דרכינו יובן דכל כונת פרעה בעצה וההתחכמות הואת לעשות את ישראל כלי מוכן לפורענות ולספרא אהרא. דעל ידי זה לא יעלו ישראל ממצרים להספרא דקדושה לא יהיה לה עוד כח להציל את ישראל מתחת ידם, והוא דעם בני ישראל עדין במצרים הם בקמן שנוצרו דמו שאין להם תורה ומצות ואינם חיובים בהם, ופרעה רוצה להכניס ולהמינס מעתה להספרא אהרא דאפילו אחר כך יבואו לכלל עונשים על ידי התורה והמצות אינם יכולים להנצל דהומנה מילתא היא וכבר נעשו כלי ישרת הם ושלום להספרא אהרא וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק ויצעקו בני ישראל אל ה' מן העבודה שהעבדו אותם עבודה זרה, ואם כן זאת היא עצת פרעה שיעבדום עבודה זרה דהומנה מילתא היא אלא דהקדוש ברוך הוא שלח את משה ואהרן אליו באמור לו שלח את בני ועבדנו בתורה ומצות עבודת ה' וכמו שאמרנו זכרונם לברכה על פסוק בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה שבזכות שיקבלו ישראל את התורה יצאו ממצרים, וכונתו יתברך שמו בזה דפעתה זו אין בה ממש, אלא הדין הוא דהומנה לאו מילתא היא ומעשיהם בטלים, ולכן שלח ועשה בהם עשה מצות ואותות ומופתים עד שהוציא את ישראל ממצרים ביד הוקה דדינא הוי הומנה לאו מילתא וכנזכר לעיל.

וקדון כונת הפסוק והיה לאות על ירך ולטוטפות בין עיניך כי בחווק יד הוציאך ה' ממצרים, ויש לדקדק מה הנונית טעם מעיין יציאת מצרים, ועל פי האמור אתי שפיר דבהיות האדם בן י"ג שנה מתחייב במצות התפילין דעל ידם יהיה מרכבה להשראת השכינה עליו

וזה לשונו שמעתי מפי בוצינא קדישא מור הדין שיתיה עיני נפלא עם מאמר הוותר הקדוש שיש שתי כתות מלאכים ואינון מספרא דשמאלא דקיימי ולא מניחין שיעול תפילתן של ישראל לנבי אבוהון שבשמים ומקטרנין עליהו, ובשעה שישראל מתפללים, מה עושה הקדוש ברוך הוא מטיל מלחמה ביניהם ובעוד שהם נלחמים זה עם זה הקדוש ברוך הוא מקבל תפילתם של ישראל ויהיב להון שאלתיהו, וזה שרמו דוד המלך עליו השלום אני שלום וכי אדבר המה למלחמה, רוצה לומר שלום יהיה לי, וכי תימא איך יהיה שלום והלא אין התפילה נשמעת מכה שתי כתות הנזכרים לעיל, על זה אמר וכי אדבר המה למלחמה שנלחמים זה עם זה עד כאן, ולפי ההקדמה הנזכרת לעיל יומתק יותר כונת הפסוק הנזכר דרוצה לומר אני שלום כשאני בשלום ואין שנאה בינינו אוי הקדוש ברוך הוא מתרצה ומקבל תפילתנו וכי אדבר ומתפלל המה למלחמה.

וקדון כונת התחכמות פרעה כמה שאמר הבה נתחכמה לו, דרוצה לומר שנעשה אופן דאף שיתפללו ישראל לאלהיהם שיהו כלי קרב שלהם וכמו שאמר הכתוב הקול קול יעקב לא תקובל תפילתם על ידי שיהיו תמיד השתי כתות מלאכים הנזכרים לעיל יעבדו את תפילתם ולא יניחה לצאת השמים דחושש פרעה אולי יהיה תמיד שלום ביניהם ויתאווה האלהים לתפילתם וזה על ידי שיהיה מלחמה בין השתי כתות הנזכרים לעיל, וזה שאמר מן ידבה והיה כי תקראנה מלחמה בין השתי כתות מלאכים, דבה שעתא נעשו שונאים זה לזה, ונוסף גם הוא על שונאינו ובהכרח שתקובל תפילתם ואז ונלחם בנו בכלי מלחמה שלו שהיא התפילה ואז ועלה מן הארץ, ולכן וישמו עליו שרי מסים להטיל עליהם מס והשופרים הם מישראל עצמם ויהיו הם מעריכים אותם להטיל על כל אחד ואחד ועל ידי זה

עליו, ושמה תאמר דהלא כבר היצר הרע לפתח השאת רובין ובמועצותיו הרעים כבר הזמין האדם ועשה כלי מוכן לשרתו והזמנה מילתא היא, על זה אמר דלא בן הוא כי אם דינא הוי הזמנה לאו מילתא היא וראיה גדולה לזה כי בהזק יד הוציאך ה' ממצרים, ואיך הוציאם אחר שכבר פרעה והמצריים הזמנים והעבדים עבודה זרה כהיותם כהינת קטנים שאין להם תורה ומצות, אלא מזה מוכח דדינא הוי הזמנה לאו מילתא ולכן בהזק יד הוציאך ה' ממצרים, אם כן גם אתה עתה הייב במצות תפילין ועל ידה תגיש היצר הרע והסטרא אחרא ובמקומם יבוא היצר הטוב וסטרא דקדושה.

ובזה יובן לעניות דעתי כונת הפסוק ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלהיכם אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, והדקדוק מבואר דמאי סיד שיתורו אחרי לבבם ועל זה מזהירם ולא תתורו, ועוד מהו כונת הסמיכות לענין יציאת מצרים, והניין מדרבננו אפשר לפרש בהקדים מה שכתב הרב ערבי נחל זכרוננו לברכה סדר ה"י שרה דף ל"ה עמוד שני וזה לישונו היצר הרע אינו בעצם רע כלל רק במקרה ואדרכא הוא טוב יותר וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה טוב זה יצר הטוב מאוד זה יצר הרע, ולהבין זאת נראה לי כמה שנודע שהטוב והעונג התמידים עם היותו טוב מכל מקום לא יקרא תענוג כי ההנל נעשה טבע ואין הרגש תענוג בענין אב ובנו הבינו כשמוננלים זה עם זה אינו מרגיש תענוג בו, מה שאין בן אם נפרד ממנו איזה זמן או יש הרגש תענוג כבואו אליו, וכן לולי היצר הרע עם שיהיה האדם טוב תמיד, מכל מקום צריך שיהיה גם תענוג זה יהיה על ידי הפרדו קצת מצד היצר הרע.

וזה שאמר טוב זה יצר הטוב לכדו הוא רק טוב, מה שאין בן מצד היצר הרע הוי טוב מאוד שעל ידו יהיה הרגש תענוג עד כאן דבריו, עוד סיים שם וזה לישונו נמצא היצר הרע הוא רק מרכבה להיצר הטוב בעבר לארוננו הוא גם כן טוב ואין בו רע חס ושלוה, והו' ורב יעבוד צעיר שהיצר הרע מרכבה ועבד ליצר הטוב והוא גם כן טוב זה תורף דבריו עיין שם, אשר בזה יש לרמוז כונת מה שאמרו רבותינו במדרש כשיצא יעקב לקראת עשיו היה מוויין ומתעסק בתפילין כנודע, נודע מה שאמרו זכרונם לברכה אסור לעבד ללבוש תפילין לפני רבו ויעקב מצד היצר הטוב ועשו כנגד היצר הרע, ולכן רמו לו יעקב שהוא כהינת עבד לו ואין ללבוש התפילין לפניו כי אם הוא האדון לובש תפילין ואם כן אין לו שליטה עליו דהוא כהינת עבד לו.

וזה שאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, שתלכו תמיד אחרי עצות היצר הרע ותלכו אחרי שרירות לבבם כפענה רבין שהוא צורך להיצר הטוב להכיר עונג היצר הטוב על ידו וכנוכר לעיל, אלא שתקף ומיד תתורו תמיד אחר היצר הטוב לעשות תורה ומצות שתהיו על ידו קדושים וטהורים שהיצר הרע אינו אלא להזכיר אתכם תענוג יצר הטוב והו' למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי, רוצה לומר שהיצר הרע הוא לזכרון תענוג התורה והמצות דוקא הוא דאתי שעל ידו והייתם קדושים לאלהיכם.

ועל פי דרבינו מה שכתבנו לעיל דהראיה דהזמנה לאו מילתא היא מיציאת מצרים וכנוכר לעיל, איש זה שאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם רוצה לומר שתחשבו שזיון שעשה ככם הזמנה היצר הרע אם כן תלכו אחריו כפענה דהזמנה מילתא היא, לא כן הוא אלא למען

רנו קול דרוש א לבר מצוה יהודה

למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי דהומנה לאו מילתא היא והראיה אני ה' אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, ואם הומנה מילתא איך הוצאתי אתכם מארץ מצרים אחר שהם גם כן עשו בכני ישראל הומנה גדולה אלא מוכה מזה דדינא הוי הומנה לאו מילתא היא.

ובזה יובן כונת שארית התם תם מה הוא אומר מה זאת ואמרת אליו כהווק יד הוציאנו ה' מארץ מצרים, והוא דנודע דתיבת זאת היא רמו לתורה וכמו שאמר הכתוב זאת התורה, גם זאת רמו לתפילין וכמו שאמר הכתוב ושמרת את ההוקה הזאת, והוה תם מה הוא אומר מה זאת, רוצה לומר יש להקשות איך ישראל קיבלו את התורה ונתחייבו בה אחר שפרעה והמצריים עשו בהם הומנה והעבירו את בני ישראל עבודה זרה, גם מצות התפילין איך האדם שהוצר הרע כבר הומין לאדם מהיותו קטן מעת לידתו ולפני אחריו והיה בלי מוכן לפורענות איך בהיותו בן י"ג שנים לובש התפילין ומגיש היצר הרע ומביא היצר הטוב כיון דקימא לן הומנה מילתא היא, על זה אמר ואמרת אליו תשובה ניצחת דאדרבא הוא דדינא הוי הומנה לאו מילתא היא, והראיה על זה כי כהווק יד הוציאנו ה' ממצרים ולא הועילה הומנת המצריים לישראל אלא הומנה לאו מילתא היא.

ובזה אפשר להמשיך לעניות דעתי כונת המדרש והובא בספר אורחות חיים משם רבי יהודה נאון זכרנו לברכה וזה לשונו למה נסמכה ביאת הארץ לתפילין אמר הקדוש ברוך הוא קיימו מצוה זו כדי שתכנסו לארץ ותזכו לה' העולם הבא עד כאן, ובהקדים עוד את הידוע דמה שזכו ישראל בארץ ישראל הוא על ידי קבלת התורה והמצות וכמו שדרשו על פסוק ויתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו חוקיו ותורותיו יצורו כנודע, ואם ישראל יתשבו שכבר הומנו ונעשו תם ושלום כלי

שרת מצד הספרא אחרא ככה ההומנה שעשו בהם המצריים שהעבדום על זה והומנה מילתא, אם כן לא יזכו בכניסת ארץ ישראל, וכבר אמרנו שמהתפילין מוכה דהומנה לאו מילתא היא, וזה שאמר למה נסמכה ביאת הארץ לתפילין, אמר הקדוש ברוך הוא קיימו מצוה זו שהיא התפילין שסמנה מוכה דהומנה לאו מילתא ובטילה, ומה גם כן שתקיימו התורה והמצות ועל ידי זה תזכו לארץ ישראל ותזכו לה' העולם הבא דהומנה לאו מילתא היא.

ועל פי הקדמה הזאת אפשר לעניות דעתי לפרש כונת הפסוק למה רנשו גוים ולאוים יהנו ריק יתצבו מלכי ארץ ורונום נזכרו יחד על ה' ועל משיחו ננתקה את מוכרותימו וכיו אספיה אל חק ה' אמר אלי בני אתה אני היום ילדתיך, שאר ממני ואתנה גוים נהלתך וכיו, ויש לדקדק בהני קראי טובא דמה טענת אומות העולם ומהו התשובה. **וחרין** מדרבננו פירשתי לעניות דעתי בהקדים מה שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה דיעקב ועשו תלקו העולמות עשו נסל עולם הזה ויעקב עולם הבא, ולכן יש להם אומות העולם טענה על ישראל דאין להם ליהנות מהעולם הזה דזהו חלקם ותם ושלום נול הוא בידם, ונודע דכמה וכמה תירוצים נאמרו בזה, ואחד מהתירוצים דעל ידי שמקיימים ישראל מצות התפילין על ידי זה נורמים השראת השכינה בישראל ויכולים ליהנות על ידי זה דקימא לן עבד אוכל בתרומת רבו ובפרט על ידי עסק התורה כנודע.

וזהו כונת הפסוק וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה ותניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שכראש עד כאן, ועל פי האמור אתי שפיר דעל ידי קיום מצות התפילין על ידי זה יהיה בישראל השראת שכינה ויזכרו ישראל על ידי זה ליהנות מהעולם

קול דרוש א לבר מצוה יהודה רנו

מהעולם הזה ואין עוד טענת אומות העולם כלום דעבד אוכל בתרומת רבו, וזה שאמר וראו כל עמי הארץ כי שם הי נקרא עליך דיש עליך השראת שכינה, ועל ידי זה ויראו ממך דאין להם עוד טענת נול, וכי תימא על ידי מה תהא השראת שכינה עליהם, על זה אמר רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שבראש, דעל ידו תהא השראת שכינה.

ובקצה יובן גם כן כונת המדרש אמר לו משה רבינו עליו השלום להקדוש ברוך הוא רבונו של עולם במה תרומם קרנם של ישראל אמר לו בני תשא, והוא דתיבת תשא ראשי תיבות אליו תפילין שבראש, והוה במה תרומם קרנם של ישראל לבטל טענת אומות העולם מעליהם מטענת נול הנאתם בעולם הזה אמר לו על ידי התפילין והוה בני תשא אלו תפילין שבראש שקדושתם חמירא כגורע לפי דברי הארזי וי.

וזהו יבושו ודים כי שקר עיוותנו אני אשיה בפיקודך, והריו הוא כמבואר.

וזהו כונת הפסוקים למה רנשו נויים ולאומים יהנו ריק וכי דהכונה הנויים בכללות שוענים על ישראל דכל הנאתם מהעולם הזה נול הוא בידם דכבר יעקב ועשו הלכו העולמות, אלא דעל ידי השראת שכינה בישראל הן על ידי התורה ובפרט בהיותם בארץ ישראל והקרבתם ואפילו בזמן הזה שאין לנו קרבן על ידי קיום מצות התפילין על ידה יהיה השראת שכינה בישראל ועבד אוכל בתרומת רבו, וזה אומרנו למה רנשו נויים וכי בטענת נול, ננתקה את מוסדותימו שנבטל להם טענה זו, ראשונה ואני נסבתי מלכי על ציון הר קדשי, שעל ידה יהיה שם השראת שכינה, ועוד אספרה אל חק היא מצות התפילין שנקראת חוקה כמו שאמר הכתוב ושמרת את החוקה הזאת, על ידי זה הי אמר אלי בני אתה ובפרט ביום הבננו למצות התפילין ומקיים

מצוה זו ולומד בתורה, אומר לו כביכול בני אתה אני היום ילדתיך בקטן שגורד דמי ויש לו השראת שכינה ועל ידי זה שאל ממני ואתנה נויים נחלתך וכי, דמדינא תוכל ליהנות מעולם הזה.

ועל פי דרכינו יובן שפיר כונת הפסוקים הנזכרים לעיל והוא דהיצר הרע והסמרא אחרא וגם מה שכתבתי לעיל דפרעה והמצרים שוענים על ישראל דכבר הם עשו לישראל כלי מוכן לשרת לפורענות והומנה מילתא היא ואין להם עוד ליכנס לצד הקדושה כלל, ועל זה רומז להם דוד המלך עליו השלום למה רנשו נויים וכי בכללות על היצר הרע ופרעה והסמרא אחרא דמה להם לטעון זאת דהיא טענה הכל וריק ננתקה את מוסדותימו וכי לבטל טענתם, והי ישחק למו בזאת, ראשונה דהלא ביציאת מצרים או ידבר אלימו באפו ובחרונו יכהלמו בגזות באותות ובמופתים הוציאם ממצרים, וגם אחר כך ואני נסבתי מלכי על הר ציון שנתן לישראל את ארץ ישראל על ידי קבלת התורה דהומנה לאו מילתא היא, ועוד אספרה אל חק שהיא מצות תפילין דבהיותו בן י"ג שנה אוי לובש תפילין ואומר לו האל יתברך בני אתה אני היום ילדתיך ואין שום טענה להיצר הרע דדינא הוי הומנה לאו מילתא היא וכני.

ולסיים בני טוב פירשתי בעניותי כונת מדרש הנזכר לעיל במה תרומם קרנם של ישראל אמר לו בני תשא את ראש במה שכתב החיד"א וזכרנו לברכה בספרו הבהיר דבש לפי ערך ישראל בשם מדרש תנחומא וזה לשונו הרש שבישראל כאלוהו וזהו ראשך עריך ככרמל עיין שם נמצא דהרש נרמו בתיבת ראש, ונדע דנאולת ישראל תהיה על ידי הצדקה ועל ידי הצדקה יעשה הדמת ראש לעני מהעניות, וזה שאמר במה תרומם קרנם של ישראל שיתרומם קרנם מהנלות, אמר לו בני

רנה קול דרוש ב לבר מצוה יהודה

כבי תשא את ראש יהוא העני והרש שנקרא ראש שתשא את ראשו על ידי הצדקה וכוה יתרום וינצלו מהנלות בעגלא ובמן קריב אמן בן יהי רצון.

דרוש ב לבר מצוה

לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו איש לפי פקודיו יותן נחלתו.

איתא במסכת מנחות וזה לשונם, גדולה מצות תפילין שכל המניחם מאריך ימים, ואמר רבא כל המניה תפילין ומתעסק בציצית וקורא קריאת שמע ומתפלל, טובתה לו שהוא בן העולם הבא, ואמר אביי אני ערב לו שאין אש של נהיג שולט בו, שעונותיו נמתקין, ולא בלבד שאין אש של נהיג שולט בו אלא אפילו בעולם הזה לא יגיע לו שום נזק ועונש, שעונותיו נמתקים לנמרי, ואין לך מצוה גדולה ככל מצות עשה שכתורה יותר ממצות תפילין שהיא שקולה ככל התורה כולה, שנאמר והיה לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך, עד כאן.

גדול ה' ומחולל מאוד בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ הכינה ונס תקרה, ויברא אלהים את האדם בצלמו אדם של צורה, טוב הוא אבן יקרה, ויצר ה' אלהים יצרא טבא ליו זרוע עם נבורה, נס את זה לעומת זה יצרא כישא מננה כתורא, לפתח הטאת רובין בצאתו מרחם אמו כפי ליה כתורא, ויציו על האדם לאמר זכור ושמור אתיא זכירה וזירה, לא תזיל אבתריה לך לך אמרין נזירא, אל תבט אל מראהו והיה לכם לזרה, זה דרכו כסל מעודו עד היום.

גדול כבודו היום הזה אית ביה רבו יתירה, שירה

כבוא אורה טוב יצרא טבא אספקריא המאירה, טוב ילד מסכן וחכם קולע אל השערה, פי צדיק יתנה חכמה נכור במלחמתה של תורה, כאיש מלחמות יעיר קנאה ארי שבהכורה, מרגלית ואבן טבא מתנה על מה שכתוב בתורה, ויאמר לאדם מה לך נרדם בהקריב אש זרה, מאי דסני לך להכרך לא תעביד טבוא לו מאירה, לא תזיל אבתריה שבקיה לההוא נברא, ראה דברו כי נעמו הגדתי היום.

גדול המשפט דיש להקור במה זכה נער את אורחו בנין נערים סתירה, כי יצר לב האדם רע מנעוריו לפתח הטאת רובין שביק התירא ואכיל איכורא לא הניה וזית ופינה שלא נשתמש כל צרכו בור כרה, ויגדל הנער והוא כרוך אחריו להחטאו המבעיר את הבעירה, נשתמש בכל האיברים לצורכו צורך הדיוט קצרות זרה, פה דובר נבלה ידים עסקניות לעשות תועה נידון בהמורה, הנלים ממהרות פרוץ לדעה הרחוקי עבירה, עין הואה והלב חוסר גדולה עבירה, יצר סמוך לא ישקוט ולא ינוה מקלקל בהבורה, הלוך וגדל תמיד כל היום.

גדול הנאמר לפי אשר אלה לו יקוב הדין את ההר דינא קא תבע על פי התורה, הוכל עור לעמוד עבודת הקודש בקדושה ובטהרה, הלא קימא לן בדין זאת חוקת התורה, כלי שנשתמש בו הדיוט אגור להשתמש בו ינבזה פנום נכנס פנום יוצא הכי נמי מסתברא, אם בן א'פה איך עתה יכול אני להפריד מפני לעמוד עליו בשורה, לשמור ולעשות ולקיים את התורה, כי יכול הטוען לטעון קים לי כהצד הראשון ולא אידחי נברא מפני נברא, אשאלך והודיעני תשובה ניצחת כי מציון תצא תורה, הא וראי צריכה רבה להוות בנועם ולאור כאור היום.

גדול היום יומא כהאידינא הגיע זמני לומר שירה

קול

דרוש ב לבר מצוה

יהודה רנט

מנורה מדרגין מן המהדרין ליהודים אורה, האנשים האלה יסלמו מכתר עצמים בני הנבירה, הן יהיה בעורם עורם ומנינם יהי עליהם סתרה, הן עליהם יהיו ורכו יתרה ועל ראשיהם מלמעלה עולה כתר תורה, מעלת החכמים השלמים הרבנים המוכהקים מלאים זיו ומפיקים פני המנורה, רבנן דפקיע שמיהו הנור והעטרה, וכל ישוא עיקר מעלת מורנו הרב הגדול מעוז ומגדול המוכתר ככתר תורה, לו זרוע עם נכורה, יחד כולם אתה הן תשמרם וכנכת שומרם הן להם שמירה, ולתת עליהם כרכה

היום

גדול אדוני מה טובו ומה יופיו אבן יקרה, מעלת עשרת ראשי וענין תפארתו כתר לוי הנור והנצורה, הנור וההדר הוא אדוני אבי המשכיל נבון והכם אספקלריא המאירה, אלף עולות יעלה חוסנא ותוקפא ויקרא, ואתיא מבינייא עפרות ויעור אדונתי אמי את שאהבה נפשי אשה יקרה, יהא רעוא שיזכר האל לראות כחופתי וכחופת אחי בעושר וכבוד דהבא ופירא, ואת לרבות מעלת דודי היקרים מפני נכחיהם פני המנורה, מיראי הן והושבי ישנו כרוך שכבה לו בעולמו אמינא לישמן נרא, ישישו וישמחו יהיו דגן ויפרחו הם ודורותי יהי כולם הם ובניהם יכלו במוב ימיהם כי טוב סהרה, ובעד כל הקרב הקרב והיו הקרובים חיים וקיימים לעולמי עולמים אנא הן שמע תחינתי חונני הן כי אליך אקרא כל היום.

גדול וקטון יהי כולם מרגני אבתראי פוק תאני ליברא, מאי אית לך הכא לעמוד לנכב דברים באתר די זקוקין דנורא, מאן מעיל בד נפחא הישינן ליהורא, מי זה עומד על ראשי עם קודש תחת נערה, זאת אשכ ידעתי ערכי עלי לית לי ישעורא, אפרוח שלא נתפתחו עיניו לא ידע אפילו מקרא, קטון הערך אין כלשוני מלה לא ידעתי אהרורי כברה

ישירה, מורה ומשכה אל מול נורא עלילה אל אלהים אקרא, כרוך ישהחיני וקיימני עד היום הזה אשירה ואזמרה הפעם ילנה אישי אלי כמלאך האלהים נורא, יצרא טבא טוב רואי נתמלא כל הכית אורה, טוב ילך מסכן והכם גם משנתו כדורה, ליו תואר וליו הדר הוא וזה הוא הדרה, אנא הן מלטה נפשי היה לי למעון ביום צרה, הצילני נא ממלך וקן וכסיל עוכר על התורה, ואפנה על ימין תמיד כל היום.

גדול מאוד שמחה לאיש שמחה של מצוה לית לה ישעורא, ישמה האב כיוצאי הלציו הכנים בניו תופע עליו נהרה, כראותו את בניו ידודו כריא בחיובא המצוה והתורה, הכיב מאוד לפני הקרוש כרוך הוא כראותו את האב ישמה וענתה השירה, משתה ויום טוב עושה וכל מיני זמרא, עניר זמא טבא לרבנן עשה רכבוד תורה, מי לנו גדול מאברהם האדם הגדול בעניקים הדר בדרא, ויעש אברהם משתה גדול קרוא מקרא, ביום הנמל את יצחק אז ראה ויכפרה, ביום שנמל מיצר הרע כי גדול היום.

גדול המצוה ועושה כריא בחיובא מצות הן כריא ונדולה מצות תפילין שקולה ככל התורה, כאשר חכמים הנידו כי מציון תצא תורה, קול אומר קרא מקרא מפורש בתורה, זיל קרי כי רב קרוא את המקרא, והיה לאות על ירך למען תהיה תורת הן כפיך זאת התורה, כל המניח תפילין כהוקת נהרה, הנה ישכרו איתו ופעולתו לפניו בעלמא די כרא, הוא מאריך ימים ורכו יתירה, כשמך נניל כל היום.

גדול ורב אליכם אישים אקרא ויאמר עורא לשוני תהנה כאימה ובמורא הנה כרוך לקחתי כרכת הדיוט קלה ברע כתיורא, כל קובל כנופא קדישא הרין המנורה השחורה, כנסיה שהיא לשם שמים לנו לעינים קני

סברה, אך בואת ידעתי לפי רוב העונה שבהם יסמכו את ידיהם זה כלל גדול בתורה, ביום שמחתי הי' דרשתי תפילין קא מנתנא מצוה רבה ויקירה, עזרוני עזרוני ואספר מעשה יה כאן בדברי תורה, ואקוד ואשתחווה למען יסלחון הצדיקים ורש לא שמע נערה, ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום.

יתעלה הבורא ויתקדש הוצר אשר קדשנו במצותיו וצונו לנו להמו בלהמי

לחמה של תורה ולשכר מתלעות עוול הוא הצר הצורך הוא יצר הרע ובוה הנה ישכרו איתו, והן קדם עד עתה הנער פסור מכל מצות הי' דאינו מצווה ועושה אדני דווסר הצעיר כצעירתו, ולזה אינו צריך כח נכרא לאברוחי ארי הוא שפן הוא יצר הרע לצאת ממחיצתו, ואולם מכאן ולהבא הושבנא שבא וינדל הילד בא לכלל מצות מצווה ועושה לשמור ולעשות את כל מצות הי' ותורתו, וצריך כח נכרא להשתדל בכל עני ותעצומות נגד היצר הרע חכם בהכמתו, כלביא יקום וכארי יתנשא לנרש לין מלך יקן וכסיה ולא אבו לעצתו, והיינו טעמא דנהוג עלמא ישראל קדושים קבעוהו חובה מהנכים את הקטנים יומא כהאידנא במוני היום לפני מלכים יתיצב מאן מלכי רבנן יושב ודורש במקום גדולים, דכיון דהיום הזה הוא יומא קמא דאיתגורו איתגור היצר הטוב עם היצר הרע, וכגון דא ודאי צריכה כח נכרא להכניע יצר הרע מעליה, לכן עבוד רבנן תקנתא לזה לתור ולדרוש בדברי תורה שהיא תכלין להיצר הרע, ועל ידה יכניע כח היצר הרע וכמו שאמרו במסכת קידושין דף ל' עמוד שני זה לישונם אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל בני בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תכלין אם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרין בידו עד כאן, אשר בזה אפשר לפרש דזה רמז הפסוק בתהלים למשפטך עמדו היום כי הכל עבדיך.

לולי תורתך שעשועי או אברתי בעוניי, והוא בזים אשר יגיע האדם לכן י"ג שנה ויום אחד ואו בא אליו היצר הטוב, חכף מתנכר היצר הרע ביותר ורודף אחר האדם להתטיאו, והאדם הוא שעצת היצר הרע נוה לו לפי שעה ליהנות מתענוגי העולם הזה ולירך אחרי שרירות לבו ונגרר אחר עצת היצר הרע ועושה עבירות, לזה כדי להכניע כח היצר הרע נהנו ללמוד ולדרוש בדברי תורה דהיא תכלין ליצר הרע, ועל ידה יכניע כחו ואין לו עוד כח לפתות האדם.

וזה שאמר למשפטך עמדו היום, הם היצר הרע והיצר הטוב עמדו למשפט ונלהמים זה עם זה, היצר הרע מפתה האדם לעשות עבירות ולא יקים התורה והמצות, והיצר הטוב אומר לאדם ישקיים התורה והמצות ולעשות הצנן הכורא יחברך, והוה למשפטך עמדו היום, ביום שיגיע האדם לכן י"ג שנה ויום אחד, כי הכל עבדיך, דשיניהם לזה בראם הקדוש ברוך הוא והם עבדי הי', ולולי תורתך שעשועי שאני לומד בה שהיא תכלין ליצר הרע, או אברתי בעוניי, שהיה מתנכר עלי היצר ומתטיאני, אבל על ידי שאני לומד ודורש בתורה בזים הוה על ידי זה ישתכר כח היצר הרע, ואינו יכול עוד להתטיאני.

ובזה גם כן אפשר דהוה כונת רפובק שמע בני מוסר אביך ואל תמוש תורת אמך כי לויח חן הם לראשיך וענקים לנרנרותיך, אם יפתוך הטאים אל תובא, ובהקדים עוד מה שכתבו הראשונים והביא דבריהם התורא זמרונו לברכה בספר נהל קדומים בקרא דכתיב הוא ישופך ראש ואתה תשופינו עקב, דאם האדם יתנבר על יצרו תהילה וראש ולא יתן לו יד אפילו על דבר קל, בזה תמיד יכניע היצר כי לא ימצא מקום לישלוט בו, והוה הוא ישופך ראש, שהאדם יבטל אותך מראש ימיו אם לא ישמע לך אפילו על חודה של מהט, ואתה

ואחה תשופינו עקב, אם נלכד האדם בדבר קל ועשה עבירות תשופינו בסוף, שיהיה בן עד סוף ימיו, כי מרעה אל רעה יצא ולא יוכל להנצל מהיצר הרע עיין שם, וזה שאמר שמע בני מוסר אביך, אתה בני שהנעת לכלל בן י"ג שנה ויום אחד שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמן, שחקך ומיד תעסוק בדברי תורה, ותדע לך כי ליות חן הם לראשיך, תיבת לראשיך, רוצה לומר בתחלת שבאת לכלל מצות, והוא יום שהנעת לבן י"ג שנה ויום אחד על דרך הוא ישובך ראש, דבזה אני מבטיחך שאפילו יבוא היצר הרע לפתוך לעשות עבירות ולסור מאחרי ה', לא יוכל לך, וזה שאמר אם יפתוך חטאים אל תובא, בדרך הכשתה ישכודאי הנמור אפילו יפתוך חטאים שהם היצר הרע ונוגדא דיליה, בודאי שאל תובא, דעל ידי שעסקת בתורה נעשה לך סנולה להנצל מהיצר הרע ונוגדא דיליה.

ובזה פירש עטרת ראשי וצניף תפארתו מר אני זכרונו לברכה בספר עזרא כונת מסרה ששה פסוקים שמתחילים בתיבת ולקחתם וזה תוארם: ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עין הדר כפות תמרים, ולקחתם גם את זה, ולקחתם את ארון ברית ה', ולקחתם מפרי הארץ, ולקחתם מן ההרים, עד כאן, ובהקדים עוד מה שכתבו המפרשים זכרונו לברכה דכל מנמת היצר הרע והכסרא אהרא הוא תמיד לבבל השלום בין ישראל ולעשות מהלוקת בין איש לרעהו ואז במקום שלום נעשה מכשול ולכן היצר הרע נקרא מכשול כמו שאמרו בנמרא, וזה רמזו בפסוק שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול, והוא דבעת שיהיו ישראל בשלום רב ועוסקים בתורה, אז אין למו מכשול, דאין לו כח להמכשול שהוא היצר הרע לשלוט בהם, גם ידוע דסנולה להכניע היצר הרע הוא על ידי מידת הענוה דעל ידה יוכל לשכר כח היצר

ולקיים מצות ה' ותורתו, והיו אותיות תיבת עניו במילואם עיין נוין ויו נימטריא רמיח, לרמזו דעל ידי הענוה מובטח לו שיקיים רמיח מצות עשה, וגם עניו אותיות עוין לרמזו שעל ידי הענוה מקפרת לו על כל עונותיו, וגם היצר הרע שהוא עון בעצמו אינו שולט בו וכמו אשר האריך בזה החידא זכרונו לברכה עיין שם.

ונקדו כונת המסרה ולקחתם לכם ביום הראשון, רוצה לומר ביום הראשון שבא היצר הטוב אל האדם ונעשה בר מצוה, והוא יום ראשון להשבון עונות, וגם יום ראשון לתחלת שנת י"ד, תקחו פרי עין הדר כפות, פרי עין בנימטריא סלית עם הכולל, וגם הדר רמז למצות תפילין הדר הוא לכל חסידיו, ועוד בתיבת כפות רמזו זה, דתיבת כפות למפרע ראשי תיבות תפילין ופרישת כנפות, ועוד בה ולקחתם גם את זה ולקחתם את ארון ברית ה', יש רמז שמלבד מצות סלית ותפילין, עוד בה שתלמוד ביום הזה חידושי תורה דיש לך בזה, מעלה יתירה כמו שאמרו בזהר הקדוש כידוע, וזה שאמר ולקחתם את ארון ברית ה' שהיא התורה, אלא שצריך שתהיה עם כל אדם בשלום ובאהבה ואחיה כדי שתתקיים התורה בידך, ובזה יועיל לך שתכניע היצר הרע, וזה שאמר ולקחתם אגודת אוזב, רמז שיהיה בשלום ובמישור עם כל אדם, והיו תיבת אגודת שם רמז לאהדות ואהבה ואחיה, גם אוזב רמז למידת הענוה כידוע, ובודאי הנמור שעל ידי זה יהיה לך כח והזק לקיים התורה והמצות ומעשים טובים, וזה שאמר והתהווקתם ולקחתם מפרי הארץ, פרי צדיק עין חיים שהם התורה והמצות, ובזה תוכו שתצילו כל ניצוצות הקדושה אשר נסמעו תוך עמקי הקליפות, וזה שאמר ולקחתם מן החם, דעל ידי התורה והמצות שעשיתם תצילו כל ניצוצות הקדושה על ידי מעשיכם הטובים

רסב קול דרוש ב לבר מצוה יהודה

הטובים מן החרם שהוא כינוי להטמא ע"כ. **באופן** אחר אפשר לפרש כונת מסרה זו והוא בהקדים לפרש תחילה כונת מאמר הנמרא בברכות וזה לשונו אמר רב המא בר חנינא לעולם ירניז אדם יצר הטוב על יצר הרע שנאמר רננו ואל תחטאו, אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר אמרו בלבבכם, אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע שנאמר על משכבכם, אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה שנאמר ודומו סלה, עד כאן, ולנו לדעת כונת אומרו אם נצחו מוטב כנראה, דהיצר הרע יש לו איוה טענה לפתות האדם, ויש להבין במה כוחו גדול היצר הרע עד שנצטרך לעסוק בתורה וכיוצא כרי להכניעו ולבטל טענתו, ועוד מה ענין שלישה אלה התורה וקריאת שמע וזכירת יום המיתה לבטל טענת היצר הרע, אכן אפשר שזבן בהקדים מאי דיש לחקור דהנה היצר הרע כבר נשתמש בנוף האדם לצורכו, עין רואה נסתכל בנישים ובהכלי העולם, אוזן שומעת דברי נרנן ולשון הדע ונבלות הפה וליצנות, ידיו אסורות מלתת צדקה וכיוצא, הנלים ממהרות לדוין לדעה, פה דובר נבלה ולשון הרע, הרי אם כן היצר הרע נשתמש כל צורכו באיברים דרך תשמישם כמה שנים, ואם כן איך כהניע האדם לבן י"ג שנים בא היצר הטוב ומשתמש בו בצורכי נבזה בקדושה שהם התורה והמצוות, והרי קימא לן כללים שנשתמש בהם הדיוט אסור להשתמש בהם לנבזה ככית המקדש, ודין זה פסקו הרמב"ם וזכרנו לברכה בסוף פרק א' מהלכות בית הכתירה וזה לשונו, אין עושין כל הכלים מתחילתן אלא לשם הקדש, ואם נעשו מתחילתן להדיוט אין עושין אותם לנבזה, וכלי נבזה עד שלא נשתמש בהם נבזה רשאי להשתמש בהם הדיוט, ומשנשתמש בהם הדיוט אסורים לנבזה, עיין שם.

והנה הרב תנא דאורייתא בספרו הבהיר פדשת דרכים בדרך המלך דרוש י"ב תמה על דברי הרמב"ם אלו ממה שאמרו בנמרא בפרק הקומץ דבה דף כ"ב על פסוק על העצים אשר על המזבה, רבי אלעזר בן שמוע אומר מה מזבה שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים שלא נשתמש בהם הדיוט, והקשו עלה והכת"ב ויאמר ארונה אל דוד יקה ויעל אדוני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמורנים וכרי הבקר לעצים ותירצו בחדתי עד כאן, משמע מהבא וי"א נאסרים לנבזה אלא בשמוש הדיוט, אבל בהזמנה להדיוט לא, דאי לא תימא הכי מאי משני הנמרא בחדתי הא ארונה הזמינם להדיוט ועשאו מורנים וכרי הבקר, אלא ודאי דלא נאסרו כלי הדיוט לנבזה בהזמנה לחוד אלא בתשמיש ממש, ואיך כתב הרמב"ם וזכרנו לברכה ואם נעשו מתחילה להדיוט אין עושין אותם לנבזה דמשמע דבהזמנה לבד נאסרו, ועוד מאהל דקימא לן בכל דוכתא דהזמנה לאו מילתא היא למה יאסר לנבזה בהזמנתו להדיוט והנה הדבר בצדך עיון עיין שם.

וראיתי להרב כפי אהרן וזכרנו לברכה דף א' עמוד שני שהביא דברי הרב תנא וזכרנו לברכה וכתב וזה לשונו ונראה לי לישב דהנה התם בכריתא פליגי רבי אלעזר ברבי שמעון על רבי אלעזר בן שמוע וזה לשון הכריתא יכול האומר הרי עלי עולה יביא עצים מתוך ביתו קדרך שמביא נסכים, תלמוד לומר על העצים אשר על המזבה הקיש עצים למזבה מה מזבה משל צבור אף עצים משל צבור, דברי רבי אלעזר ברבי שמעון, רבי אלעזר בן שמוע אומר מה מזבה שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים ואש שלא נשתמש בהם הדיוט, עיין שם, והרמב"ם בפרק ה' כתב המלח שמולחים בו הקרבנות הוא משל צבור כמו העצים, ואם בן סבירא ליה להרמב"ם

ומלכר כל זה הרואה יראה מעשה רב מה שאמרו בנמרא דנכחים דף ק"ו אמיה דשבור מלכא שדרה קורבנא לרבא שלהה ליה אסקוה גיהלי לשם שמים, אמר ליה רבא לרב ספרא ולרב אחא בר הונא שקלי ציבי חדתי ואפיקו גורא סמרא חדתא ואסקוה גיהלה לשם שמים, אמר ליה אביי כמאן כרבי אלעזר בן שמוע דתניא רבי אלעזר בן שמוע אומר מה מוכח שלא נשתמש בו הדיוט אף עצים שלא נשתמש בהם הדיוט ע"ן שם, הרי בהדיא רבא שהוא בתרא עבד עובדא כרבי אלעזר בן שמוע ואם כן על כרחיך יש לפסוק כוותיה, וכמו שכן כתב הרב בתי כהונא זכרונו לברכה שם וזה לשונו וכתב דעצי סתירה פסולים לעולם לא יבאו אלא חדשים, הא כרבי אלעזר בן שמוע הויא דבעי חדתי, ולדירי לא על זה ילכד סמך הרב אלא על ההיא דפרק הפאת דאית ליה לרבא כרבי אלעזר בן שמוע וכוותיה הורה הלכה למעשה, והוה שכתב הרמב"ם לעולם לא יבאו אלא חדשים דהיינו חדתי שאמרו בנמרא ע"ן שם, וכן הכריח הרב פני מבין זכרונו לברכה בתלק ראשון דף נ"ה לפסק הרמב"ם מהא דרבא ותמה על הרב לחם משנה דאמאי לא נסת"ע מהך סוגיא וה"ך להביא עצות מרחוק וכו' ע"ן שם, הרי להדיא שהכרח ברוד הוא לפסוק הרמב"ם כרבי אלעזר בן שמוע מהאי מעשה דרבא, ומהתימה על הרב זכרונו לברכה דכל הו לא אניס ליה דאיך לא זכר שיר מצד זה וצריך ע"ן.

והנה הרב בתי כהונה זכרונו לברכה שם נסתפק וזה לשונו מסתפק אני אם התך את הכלי שנעשה להדיוט ועשאו מהדש לנבואה אי כשר או לא, דממה שכתב הרמב"ם אין עושים כל הכלים מתחילתן וכו' וכן ממה שכתב ואם נעשו וכו' אין עושים אותן לנבואה ולא אמר נפסלו, משמע שכל שנעשה מתחילה להדיוט

להרמב"ם דהך דרשא דהוקש עצים למוכח היינו לענין זה שיהיו משל צבור, ולעולם דעצים אפילו נשתמש בהם הדיוט מותרים, ומה שאמר הרמב"ם בפרק ו' מהלכות איסורי מובה וכן עצי המערכה לא יהיו אלא נבחרים ועצי סתירה פסולים לעולם לא יבאו אלא חדשים, מוצא דין זה מהתוספתא כמו שכתב מהן הכסף משנה, ולא כתב הרמב"ם ועצים שנשתמשו בהם פסולים, אלא דוקא עצי סתירה שהוא ביזיון, ומה שכתב לעולם לא יבאו אלא חדשים הוא משום דרך כבוד, ולעולם אפילו נשתמש בהם הדיוט, ומה שכתב הרב ברכת הובח והרב לחם משנה דהרמב"ם פסק כרבי אלעזר בן שמוע, אני עני לא זכיתי להבין דבריהם דלדעתי אין הכרח ע"ש.

ואנכי עני לא זכיתי להבין דברי קדשו ז"ל דמלכד דמפשיט דברי הרמב"ם זכרונו לברכה שכתב לעולם לא יבאו אלא חדשים כלשון הנמרא דתירצו בחדתי, דנראה מזה דפסק כרבי אלעזר בן שמוע דבעינן שלא נשתמש בהם הדיוט, דאי משום דבעינן שיהיו דרך כבוד, הא שמעינן מעצי סתירה דפסולין דבעינן דרך כבוד אלא מוכרח שפסק כרבי אלעזר בן שמוע דבעינן שלא נשתמש בהם הדיוט וכתירוץ הנמרא דתירצו בחדתי, ועוד ת"ס אני עני דאם לפי דברי הרב זכרונו לברכה דתיבת חדשים משמע שנשתמשו בהם אלא שהם עדין חדשים, אם כן כשהקשו בנמרא מאי בינייהו ותירצו בחדתי, מאי משני הלא אפילו חדתי אפשר שנשתמש בהם הדיוט, ורבי אלעזר בן שמוע קפ"ד בזה דבעינן שלא נשתמש בהם הדיוט כלל, אלא מוכרח דמאי דתירצו בחדתי לומר שהם חדשים ממש, ואם כן מינה דמה שכתב הרמב"ם לעולם לא יבאו אלא חדשים, רוצה לומר חדשים ממש שלא נשתמש בהם הדיוט, ופסק הדין כרבי אלעזר בן שמוע.

רסר קול דרוש ב לבר מצוה יהודה

להדיוט אינו תורה ונראה לנבונה אפילו חזק והתיכונ. ויש צד אחר לומר דלאו דוקא והניח הדבר בספק יעויין שם.

איך שיהיה היוצא מהאמור דאליבא הבולי עלמא כלים שנשתמש בהם הדיוט אסור להשתמש בהם לנבונה, ואם כן מצאה ההקירה מקום לנבונה, דכיון שהיצר הרע כבר נשתמש בנוף האדם לצורכו בכל איבריו במעשה העבירות וכו' וכו', ואם כן איך בהניע האדם לבן י"ג שנה ויום אחד בא אליו היצר הטוב ומשתמש בו לנבונה בתורה ומצות, אלא נראה להרע לזה לעניות דעתי בשני אופנים, זה יצא ראשונה והוא רידוע מה שאמרו זכרונם לברכה כמדרש שו"ט דעל ידי שהאדם עוסק בתורה ובפרט אם ישב בתשובה שלימה מכל מקשו הרעים על ידי זה נעשה ככריה הדשה ממש ופנים חדשות באו לכאן כידוע, וכבר כתבנו שהרב בתי כהונה זכרונו לברכה צידד לומר דאם התך הכלי שנעשה להדיוט ועשאו כלי מחדש לנבונה שפיר דמי ומותר להשתמש בו לנבונה ודברי הרמב"ם לאו דוקא ובנוכח לע"פ, ואם כן הכא נמי אף שהיצר הרע כבר נשתמש באדם לצורך הדיוט במעשה העבירות וכו' וכו', מכל מקום בכוא האדם לבן י"ג שנה ומקיים מצות תפילין ועוסק בתורה ותורה על הראשונות על ידי זה נעשה ככריה הדשה ממש ופנים חדשות באו לכאן על ידי עסק התורה.

ואפשר להמשיך לזה דזו היתה כונת פרעה הרשע ועמו עם בני ישראל במצרים דכל כונתם להשתמש בישראל לצורך הדיוט במעשה העבירות ובפרט שהעבירות עבודה זרה וכמו שכתב הרב מוה"ר אלשיך זכרונו לברכה על פסוק ויעבדו מצרים את בני ישראל בפרך שהעבדו אותם עבודה זרה כאשר יעויין שם, וכל כונתם כדי להשתמש בהם לצורך הדיוט הם היצר הרע ונוגדא דיליה וכו' יהיו אסורים להשתמש בהם לנבונה בתורה ומצות ועל ידי

זה יהיו תמיד ישראל תחת ידם, וזה שאמר הכתוב הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה וכו' וישימו עליו שרי מסים למען ענותו בסבלותם שהעבדו אותם עבודה זרה וכו' וכו', וכו' יהיו אסורים להשתמש לנבונה בתורה ומצות וישארו תחת ידם לעולם, אלא מדמצינו שהקדוש ברוך הוא אחר כך ביטל מענתם ושלה ואמר לו לפרעה שלח עמי ויעבדוני שעתידים לקבל התורה, מוכח מזה הפסוק הדין כביכול כהצד השני שצידד הרב בתי כהונה זכרונו לברכה דאם התך את הכלי שנעשה להדיוט ועשאו כלי מחדש לנבונה שפיר דמי ומותר להשתמש בו לנבונה, והכא נמי אף דכבר נשתמשו המצרים בישראל לצורך הדיוט הם היצר הרע ונוגדא דיליה, מכל מקום כיון שהם עתידין לקבל התורה, ועל ידה הוו ככריה הדשה ופנים חדשות באו לכאן ומצו ישראל להשתמש לצורך נבונה בתורה ומצות.

וזך לעניות דעתי כונת הפסוק ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתך בהוציאת את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה, דרוצה לומר דהן אמת שישראל לעת כזאת אסורים להשתמש בהם לנבונה כיון ישכבר נשתמשו להדיוט מכל מקום כיון שעתידין לקבל התורה הויין ככריה הדשה ממש, אם כן על ידי זה מענת פרעה ועמו כמילה ושפיר מצינא להוציא את ישראל ממצרים בכה גדול וביד חזקה.

ובזה אפשר לפרש כונת הפסוק בענין הענין דהי' יתברך כביכול רצה לדון מתהילה לישראל דנפסלו לנבונה ולזה אמר למשה הקף ממני ואשמירם וכו' ולזה השיב משה ויחל משה למה הי' יתרה וכו' אשר הוצאת מארץ מצרים והיינו טעמא וכו' והרי הוא כמבואר.

אשר כזה אפשר לפרש לעניות דעתי כונת הפסוק כי תאמר בלכנך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם לא תרא מהם

קול דרוש ב לבר מצוה יהודה רסה

מהם זכור תזכור את אשר עשה ה' אליהך לפרעה ולכל מצרים וכו' כן יעשה ה' אליהך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם, ובהקדים עוד מה שידוע דעל ידי העבירות שעושה האדם נותן כח והוזק להספרא אתרא והקליפות, וכן אמרו עשה עבירה אחת קנה לו קט'גור אחד, ובוה בורא משחית לחבל מכל עון ועון שעושה האדם במעשיו הרעים כנורע, והוה כונת הפסוק כי תאמר בלבבך רבים הנויים האלה ממני, רהנה הוא רומז לאיש הישראלי דכיון שבא לכלל שנים ונעשה בן ייג שנים ויום אחד ואזי בא אליו היצר הטוב ומגרש היצר הרע ונונדא דיליה ומשתמש בארם בצורך נכוח בתורה ומצות, ואם יעלה על דעתך לומר דכיון שהיצר הרע ונונדא דיליה נשתמשו בנופי זה כמה שנים לצורכם בעבירות וכיוצא נעל ירי זה נתתי להם כח ובראתי כמה וכמה מכת מעשים שעשיתי, והוה אומרו רבים הנויים האלה שהם הספרא אתרא והקליפות, ממני, רוצה לומר מסכתי מכת מעשי, ואם כן כבר נשתמשו בנופי לצורך הדין, ומעתה באיזה אופן אוכל להשתמש לנכוח בתורה ומצות ואעזוב היצר הרע ונונדא דיליה כיון דקימא לן כלים שנשתמש בהם הדין וכו' וזה שאמר איכה אוכל להורישם, לזה אמר לא תירא מהם מכת פענה זאת דאף שכבר נשתמשו בך להדין, מכל מקום על ידי התורה והמצות נעשית כבריה חדשה ופנים חדשות באו לכאן, וראיה נרולה לזה מענין יציאת מצרים דעשה הקדוש ברוך הוא שפטים נרולים והוציא ישראל ממצרים וביטל להם פענה זאת, וזה שאמר זכור תזכור את אשר עשה ה' אליהך לפרעה ולכל מצרים, ועיקר הטעם משום שעתידים לקבל התורה שעל ידה נעשו כבריה חדשה, אם כן מזה הטעם עצמו כן יעשה ה' אליהך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם שהם היצר הרע ונונדא דיליה שהם פוענים עליך

שכבר נשתמש בך להדין וכו', מכל מקום על ידי עסק התורה נעשית כבריה חדשה מסש ופנים חדשות באו לכאן.

וְדַרְשׁוּ לעניות רעתי כונת הפסוקים האמורים בקריאת שמע ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קרושים לאלהיכם, אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, דהכונה נמשך אל האמורה ורוצה לומר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם שתלכו אחר עצת היצר הרע ותאמרו מאחר שכבר נשתמש בנופכם לצורך הדין בעבירות וכיוצא ואם כן אמורים אתם להשתמש לנכוח בתורה ומצות ולכן תלכו אחרי ותעשו מה שתמצו, אלא למען תזכרו ועשיתם את כל מצותי והייתם קרושים לאלהיכם דעל ירי זה שאתם מקיימים תורה ומצות בזה תהיו כבריה חדשה ופענתו כפילה, וראיה לזה אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, והיינו מעמא משום שעתידים לקבל התורה ועל ידה נעשו כבריה חדשה, אם כן מטעם זה מענת היצר הרע כפילה ושפיר אתם יכולים לקיים התורה והמצות ולהשתמש לנכוח דהוה מעמא אית להו.

וְדַרְשׁוּ ויחל משה את פני ה' אלהיו ויאמר למה ה' יחרה אפך בעמך אשר הוצאת מארץ מצרים, ויש לרקרק מה ענין יציאת מצרים כאן, ואדרבא יגדל עונם שהוציא ה' את ישראל ממצרים ועשה להם אותות ומופתים והם אחר ימים עבדו את הענל ואם כן למה משה הזכיר יציאת מצרים פה, ולפי האמור אתי שפיר, והוא דהאל יתברך אמר למשה ועתה הניתה לי ויחר אפי בהם ואכלם דכיון שנשתמשו בנופם להדין ועברו עבודה זרה נאסרו שוב לנכוח בתורה ומצות, ועל זה השיב משה ואמר למה ה' יחרה אפך בעמך ותעשה בהם כליה שנשתמשו להדין ונאסרו בזה

רסו קול דרוש ב לבר מצוה יהודה

בנה לנבונה, הלא אשר הוצאת מארץ מצרים, רסו להאל יתברך דביון דבמצרים גם כן כבר עבדו עבודה זרה ונשתמש נופס להדיוט, ועם כל זה הוצאת אותם ממצרים במענה שישבו בתשובה ויקבלו את התורה ונעשו כבריה חדשה ופנים חדשות באו לכאן, אם כן גם עתה בענין העניל מותרים הם לנבונה על ידי התשובה והתורה והמצות כמו ביציאת מצרים, ולזה הוצרך לזכור ענין יציאת מצרים שלא יעשה בישראל כלום דמותיים הם כאשר הוציא את ישראל ממצרים.

ועל פי האמור יובן גם כן כונת הפסוק והיה לאות על ידיך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך כי ביד חוקה הוציאך ה' ממצרים, והוא דכבר אמרנו שנבעת בוא האדם לכלל שנים ונעשה בן י"ג שנה ויום אחד או י"ב לקיים מצות תפילין ועל ידה מנרש היצר הרע ונונדא דיליה, וזה אומרו והיה לאות על ידיך, דהיינו כשתהיה בן י"ג שנה ויום אחד יתקיים מצות תפילין, ולא תימא דכיון שהיצר הרע נשתמש בנופי להדיוט בעבירות וכיצא אם כן איך אני יכול להשתמש בו לנבונה, לזה אמר למען תהיה תורת ה' בפיך שתעבוק בתורה ועל ידה אתה נעשה כבריה חדשה ופנים חדשות באו לכאן, והאיה גדולה לזו כי ביד חוקה הוציאך ה' ממצרים, ולא אהניא להו תשמישם שנשתמשו בישראל לצורך הדיוט הם היצר הרע ונונדא דיליה מכה שעתידים לקבל התורה וכו' כן גם אתה על ידי עסק התורה נעשה כבריה חדשה ממש ומשתמש לנבונה בתורה ומצות.

ובזה יובן כונת הפסוק בסדר שופטים כי תצא למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה' אלהיך המעלך מארץ מצרים, והיה כקרבכם אל המלחמה וניגש הכהן ודיבר אל העם ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה

על אויביכם אל ידך לכבכם כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להושיע אתכם, וידעם רסו אל האדם כשיהיה בן י"ג שנה ומקיים מצות תפילין ומשתמש נופו לנבונה ומרחק היצר הרע ונונדא דיליה, וזה שאמר כי תצא למלחמה על אויביך הם היצר הרע ונונדא דיליה, וראית סוס ורכב עם רב ממך שהם הספרא אתרא והקליפות שנבראו ונעשו על ידיך וזה דקדוק ממך, ותאמר שכיון שנשתמשו בנופי לצורכם בעבירות, איכה אוכל להושיעם ולהשתמש לנבונה בתורה ומצות, לזה אמר לא תירא מהם כי ה' אלהיך המעלך מארץ מצרים, וזה מכה שעתידים לקבל התורה והמצות ונעשו כבריה חדשה אם כן מהאי טעמא והיה כקרבכם אל המלחמה על היצר הרע ונונדא דיליה או וניגש הכהן הוא היצר הטוב ודיבר אל העם הם האיברים של האדם ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום, זה יום שנעשה האדם בן י"ג שנה ויום אחד למלחמה על אויביכם, אל ידך לכבכם אל תיראו ואל תהפזו מטעם שאתם אסורים להשתמש לנבונה כי ה' אלהיכם ההולך עמכם על ידי קיום התורה והמצות נעשים כבריה חדשה והוא נלחם עם אויביכם להושיע אתכם.

וזה גם כן לעניות דעתי כונת הפסוק אם תהנה עלי מהנה לא ירא לבי אם תקום עלי מלחמה בואת אני בוסה, הוצה לומר אם תהנה עלי מהנה וכו' הם היצר הרע ונונדא דיליה במענה דכיון שנשתמש נופי להדיוט אם כן ממילא אסור אני להשתמש עוד לנבונה בתורה ומצות לא ירא לבי, והיינו טעמא דעל ידי התורה אני נעשה כבריה חדשה ושפיר מצי אני להשתמש לנבונה, וזה שאמר בואת אני בוסה, בואת שהיא התורה וכמו שאמר הכתוב זאת התורה, אני בוסה, שעל ידי אני נעשה כבריה חדשה ומענתם בפילה.

אן יובן במה שנראה עוד לתרין לעניות דעתי לתקניה

להקירה הנזכרת לעיל דאך כבוא האדם לבן י"ג שנה ויום אחד בא אליו היצר הטוב ומשתמש בו לנבונה כיון שנשתמש בו היצר הרע לצורך הדיוט, והוא דיש להלקי דהא הקימא לן בדין כלי שנשתמש בו הדיוט אסור להשתמש בו לנבונה, היינו דוקא בכלי ממש הראוי להשתמש בו אבל כלי שאינו ראוי להשתמש בו אלא עדין הוא גולמי כלים, בזה ידאי לא אמרין דאם נשתמש בו הדיוט נפסל ואסור וכו' וזה דקדוק שאמרו כלים שנשתמש בהם וכו' היינו כשיש תורת כלי עליהם בזה הוא דאסור עוד וכו' אבל לא גולמי כלים, והנה האדם בהיותו קטן קורם שבא לכלל מצות הוא ממש כמו גולמי כלים שאינם ראויים לתשימש, ולזה הוא פסול מכל מצות הי דאין תובת כלי עליו, אבל בהניע האדם לבן י"ג שנה ויום אחד ונתחייב במצות תפילין, מזה מוכח דנעשה עתה כלי ממש והיו כלי מקבל לקיים מצות הי ותורהו, ואם בן אף דהיצר הרע כבר נשתמש באדם לצורך הדיוט מכל מקום תשימש זה ככל מעיקרו דאין זה קרוי כלי, ולכן היצר הטוב אינו בא אל האדם כי אם בכואו לבן י"ג שנה ויום אחד שאו נתחייב במצות תפילין ונעשה כלי ממש ומשתמש בו לנבונה בתורה ומצות.

וזהו בוגת הפסוק אם תהנה עלי מהנה וכו' ובהקדים עוד דתיבת זאת כנוי לתפילין כמו שאמר הכתוב ושמרת את ההוקה הזאת, וזה שאמר אם תהנה וכו' הם היצר הרע ונוגדא דיליה בטענה דאסור אני להשתמש לנבונה כיון שנשתמש גופי להדיוט, לא ירא לבן דיש לי ראיה דקודם בואי לכלל בן י"ג שנה אין תורת כלי עלי עד היום הנה שנתחייבתי במצות תפילין, וזה שאמר בואת שהיא התפילין שלא נתחייבתי בו אלא עד היום הנה, ומה מוכח דאעיקרא אין תורת כלי עליו ותשימש זה ככל מעיקרו, והיו בואת שהיא תפילין אני בוסת.

הלא מעתה שוב אשוב לכונת המאמר לעולם ירניו אדם יצר הטוב על יצר הרע וכו' דעל פי כל הרשום בכתב יבוא על נכון ובהקדים עוד מה שכתבו בעלי המוסר זכרונם לברכה דאין לך סגולה בעולם לשכר כה היצר הרע כמו זכרון המות שירע האדם שסופו לילך בדרך כל הארץ, וכל יום ויום הוא מעותד למיתה על דרך מה שאמר התנא שוב יום אחד לפני מיתתך ישוב היום ישמא ימות למחר, יבוא לא יהיה לו עוד שום תאוה לעשות רצון היצר הרע כידוע, מעתה זה אומרו לעולם ירניו אדם יצר הטוב על יצר הרע לעולם דיקא דאף דהיצר הרע כבר נשתמש באדם לצורך הדיוט בעבירות וכיוצא עב כל זה יכול האדם לעזוב היצר הרע וילך אחר עצה היצר הטוב, ויעשה כל מצדקיו שירניו יצר הטוב על היצר הרע, אם נצחו מוטב ואם לאו שהוא בא לפתות האדם בטענה זו דכבר נשתמש גופי להדיוט ואסור עוד להשתמש בו לנבונה, או יעסוק בתורה, ועל ידה נעשה כבדיה הדשה ממש ופגים הדשות באו לכאן ומותר להשתמש לנבונה, אם נצחו מוטב ואם לאו שבא בטענה דמי יאמר שהדין כהצד השני שצידד הרב בתי כהונה זכרונם לברכה דאם התך את הכלי ועשאו מחדש דשפיר דמי ומותר להשתמש בו לנבונה, דילמא הדין כצד הראשון דאף דהתך את הכלי ועשאו כלי חדש אסור להשתמש בו לנבונה, לזה אמר ואם לאו יקרא קריאת שמע, דכתוב בה מצות תפילין וענין יציאת מצרים שהם שני תירוצים הנזכרים לעיל דמענין יציאת מצרים ראיה גדולה דעל ידי התורה נעשו כבדיה הדשה והותרו להשתמש לנבונה, ועוד ממצות תפילין מוכח דאדרבא אעיקרא תשימש זה ככל מעיקרו דאין תורת כלי עליו אלא עד היום הנה שנעשה בן י"ג שנה ויום אחד שבא לכלל מצות ואו נעשה כלי, אם נצחו מוטב ואם לאו

רסח קול דרוש ב לבר מצוה יהודה

לאו דאמור יאמר העבד האי עבדא בישא דאף דיהיבנא לך כל דילך דמותר אהה להשתמש לנבונה, מכל מקום מוכרח אני לעשות שליחותי לפתות האדם ולזה נבראתי וזה דרכו כסל, או יזכור לו יום המיתה, דעל ידי שיזכור שוקף אדם למות והוא עתיד ליתן דין והשבון על כל מעשיו על ידי זה נמס לבו בקרבן ואין לו עוד שום תאוה לעשות עבירות לשמוע עצת היצר הרע כלל.

מעשה זוהי גם כן כונת המסרה ששה ולקחתם: ולקחתם מן החיוב, רוצה לומר שתמיד תרנו היצר הטוב על היצר הרע ויוציא את בולעו מפיו, ולזה יש לך שלשה סגולות טובות, וזה שאמר ולקחתם אנודת אנוב, דאנודה היא רמו לשלישה כידוע, והם השלישה סגולות שנאמרו בנמרא, ראשונה ולקחתם את ארון ברית ה' שהיא התורה דעל ידה נעשים כבריה הרשה ותבניעו בזה כה היצר הרע, ועוד בה ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות דמו דבהניע האדם לבן ייג שנה ויום אחד יקיים מצות תפילין הדר הוא לכל חסידיו רומן לו להיצר הרע דאעיקרא מה שנשתמש בו להדיוט אין תשמיש זה כלום דאין תורת כלי עליו אלא עד היום הזה וכנוכר לעיר, ועוד ולקחתם גם את זה מעם פני וקדוה אסון, שם רמו שיזכור לו יום המיתה, דבוה ודאי שישבר כה היצר הרע ואין לו עוד כח לפתות האדם, ומכאן ולהבא יוכל לקיים כל מצותיו וזה שאמר ולקחתם מפרי הארץ פרי צדיק עץ חיים, שעל ידי זה יהיה לכם הווק לקיים מצות ה' ותורתו וזה שאמר והתהוקתם ולקחתם מפרי הארץ.

ועל פי זה אפשר דזהו כונת הפסוקים כפי יתרו אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי, ועתה אם שמעו תשמעו בקולי ושמרתם

את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים וכיו ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, והוא דרוצה לומר דאף שאתם חוטאים ונשתמשו נופכים להדיוט, לא יעלה על דעתכם לומר רחם ושלום כבר היינו פסולים ואין לנו עוד תקנה להשתמש לנבונה בתורה ומצות, לא כן אנכי עמדי אלא על ידי עסק התורה וזכ אס תהוהו בתשובה שלימה, על ידי זה תהיו כבריה הרשה ממש ושפיר אתם יכולים להשתמש לנבונה, וראיה לזה מענין יציאת מצרים דהיו ישראל גוי מקרב גוי וכבר נשתמשו להדיוט ואפילו הכי על ידי שקיבלו עליהם מצות התורה יצאו ממצרים דנעשו כבריה הרשה, והדין הוא כהצד השני שצידד הרב בתי כהונה זכרונו לברכה וכנוכר לעיר, וזה שאמר אתם ראיתם אשר עשיתי במצרים שעשיתי בהם שפמים גדולים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי להשתמש לנבונה, ואף עשה ה' ככה מאחר דכבר נשתמשו להדיוט, אלא דעל ידי התורה נעשו כבריה הרשה, אם כן מסעם זה עצמו גם עתה אם שמעו תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי שתהוהו בתשובה ותשמרו את בריתי שהיא התורה על ידי זה תהיו כבריה הרשה ממש והייתם לי סגולה מכל העמים ותשמרו ותשמשו לפני.

כאופן אהר אפשר שיובן על פי מה שאמרו זכרונו לברכה דנאולת ישראל תלויה על ידי עסק התורה וכמו שאמר זכרו תורת משה עבדי, וסמך ליה הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא, ובוה פירש ההדיוט וכרונו לברכה כונת הפסוק למען תהיה תורת ה' בפיך דלמען ניםטריא קיין אם תרצו לקרב קין הנאולה תהיה תורת ה' בפיך, וכבר אמרנו דסיבת יציאת מצרים היא על ידי שעתידים לקבל התורה וכמו שאמר הכתוב בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה, וזהו אתם ראיתם אשר עשיתי במצרים ואשא אתכם

פקודיו יותן נחלתו במהרה בימינו בעזרא ובזמן קריב אמן בן יהו רצון.

דרוש ג לבר מצוה.

ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר וכו', ושמתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים.

ידוע הדבר ומפורסם הענין כי יצר לב האדם רע מנעוריו בראשית ברא לפתח תפאת רובין בצאתו מהם אמו בחצר המטרה. הוא דורף אחריו להחמיאו ועברתו שמרה. יורד ומשטין עולה ומקטר כל מילתא דמתאמרא. והאיש אשר הוא סהור ליו זרוע עם נבונה. לא יאבה ולא ישמע לו ויעוקהו ויסקלהו זרוק מרה. יורד עמו עד לחיו ליו ימשול למזכרה. ובתורתו יהנה פיקודי ה' ישרים מאן בעי סם חיי גדולה תורה ולעילא מכל ברנאתא בהניעו לאור יד לובש ציצית ותפילין וינרשהו וילך זה כלל גדול בתורה. וכמו שאמרו בנמרא אמר רבי יוהנן הרוצה לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה יפנה ויסול ידיו וילבש ציצית ותפילין ויתפלל וזהו מלכות שמים שלימה עד כאן. ופירש הרב שולחן המהור זכרונו לברכה דשם רמו לאדם בהניעו לבן י"ג שנה ויום אחד שאז בא אליו היצר הטוב. קודם כל יגרש לץ הוא היצר הרע וישוב ממעשיו הרעים מעשה הילדות ויסל תודה ומצות שמים כהלכתן ציצית ותפילין וזוה יכניע כוהו. וזה שאמר הרוצה לקבל עליו עול מלכות שמים שלימה והוא בהניעו לבן י"ג שנה קודם כל יפנה. רמו שיפנה ממעשה הילדות אשר עברו עליו ויסול ידיו על דרך רחצו הזכו. שישוב בתשובה שלימה וילבש ציצית ותפילין ועל הכל יתפלל לה' לעזרו. שאלמלא הקדוש ברוך הוא עזרו אינו יכול לו ואז מובטח לו שלא

אתכם על כנפי נשרים וסיבת יציאת מצרים הוא על ידי עסק התורה. אם כן גם עתה בגלות הזה אם שמוע תשמעו בקולי שתהווו בתשובה שלימה. וגם ושמרתם את בריתי שתעסקו בתורה. על ידי זה מתקרבת הנאולה והייתם לי סגולה מכל העמים וכו'. בעזרא ובזמן קריב אמן בן יהו רצון.

מעשה אנכי הרואה שהייתי למשא כבד על מעלת מורי ורבותי אמרתי ישוב אשוב לנושאי מקדש בוא יבוא כרינה נושא. לרב תרבה נחלתו ולמעט תמעט נחלתו איש לפי פקודיו יותן נחלתו. שם רמו לקיום התורה והמצות ולמתן שכרן מאת ה'. ונודע מה שאמרו רבותינו זכרונו לברכה גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה. והאדם קודם היותו בן י"ג שנה ויום אחד שעדין הוא קטן ולא בא לכלל איש הוא אינו חייב במצות והוא בכלל מי שאינו מצווה ועושה. מה שאין כן כאשר היותו בן י"ג שנה ויום אחד שאז בא לכלל חוב עסק התורה והמצות והוא מצווה ועושה. אזי כפי אשר ירבה בעסק התורה ומצות יתרבה שכרו. וכפי אשר ימעט בעסק התורה והמצות יתמעט נחלתו. וזהו הרמו לרב תרבה נחלתו. היינו למי שהוא מרבה בעסק התורה והמצות אתה האל יתברך תרבה שכרו ולמעט תמעט נחלתו למי שהוא ממעט בעסק התורה והמצות תמעט שכרו. וכל זה נאמר למי שנעשה גדול ונקרא איש כמוני היום שנעשית בר חיובא והוי מצווה ועושה אזי כפי רבויו בתורה ומצות יתרבה שכרו. וזהו איש לפי פקודיו יותן נחלתו.

שוב הודתי ואמרתי לרב תרבה נחלתו שם רמו אל נאולתינו ואל פדות נפשינו מבור הגלות הזה שהאל יתברך יטהר יחישה לנאולתינו נאולת עולם ויביאנו אל ארצינו ואל נחלת אבותינו כימי קדם ויקויים בנו מקרא שכתוב לרב תרבה נחלתו וכו' איש לפי

רע קול דרוש ג לבר מצוה יהודה

שלא יחטא והיו מלכות שמים שלמה.
ובזה פירש כונת הכתוב והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה סוככים בכנפיהם על הכפורת ופניהם איש אל אחיו אל הכפורת יהיו פני הכרובים, דרוצה לומר והיו הכרובים הם הידרים בהניעם לבן י"ג שנה פורשי כנפים, שאז ילבשו ציצית ותפילין דשניהם נקראו כנף, דבציצית כתיב על כנפי בנדיהם, וכן התפילין נקראו כנפי יונה, והיו פורשי כנפים שילבשו ציצית ותפילין, ועל ידם יעלו במעלה יתירה בתורה ומצות, והיו למעלה, וגם על ידם מכפרים על פשעיו, והיו סוככים בכנפיהם על הכפורת, אל הכפורת יהיו פני הכרובים, **ואני** בעוניי אפשר לפרש כונת הפסוק והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה וכוליה, בדרך רמז, והוא במה יראתי להקב"ה כות אבות שפירש כונת מאמר הנמצא במקלות, וזה לשונו רבי אליעזר בן יעקב אומר כל מי שיש לו ציצית בכנפו ותפילין בזרועו ומזוזה בפתחו בחיזוק שלא יחטא שנאמר וההוש המשולש לא במהרה יתק עד כאן, והוא דיש לרקדק מאי שנא הני שלשה מצות ציצית ותפילין ומזוזה יותר ממצות אהרות, ואפילו שיש לומר שמצות אלו הם תדיר עושה אותם האדם, מכל מקום יש לרקדק מאי שנא אמרו תפילין בזרועו ולא אמרו תפילין שבדאש דהם נמי תדירי וגם בעיקר קרא דאמר וההוש המשולש מה הכונה, ופירש דהנה שלשה מצות אלו שאמרו בכלם יש בהם דין שילוש, דהנה נבי ציצית קימא לן שצריך שיהיו שני שלישי ענף ושליש נדיל, הרי דבציצית יש בו דין שילוש, וגם קימא לן בציצית דצריך שיהיה שלישי הנדיל בשליש העליון, ונבי מזוזה גם כן קימא לן דמקום הנהחה הוא בסוף השליש העליון, גם בתפילין של הזרוע מקום הנהחה הוא בסוף שלישי העליון של הזרוע, כי הזרוע והיד הם שני פרקים התחתונים, והנהחה התפילין

בסוף שלישי העליון למעלה מן הקובדו, הרי כי שלשתם נאמר בהם שילוש, ועיקר מצותם הוא בשליש העליון, ואפשר שהטעם הוא מפני שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, דשלשה שותפים הם באדם אביו ואמו והקדוש ברוך הוא, אביו ואמו הם שני שלישים התחתונים, ושליש העליון הוא הקדוש ברוך הוא כביכול, ויש לו לאדם להניח כבוד אביו ואמו והמירות הנמשכות לו מהם, בשביל כבוד שלישי העליון הקדוש ברוך הוא כביכול, וזה שאמרו כל מי שיש לו ציצית בכנפו ותפילין בזרועו ומזוזה בפתחו בחיזוק שלא יחטא, דרוצה לומר דמשלשה מצות אלו, ששלשתן בשליש העליון בלבבן יבין שכל עיקר עבודתו ומידותיו ומעשהו לא יהיו אלא כלפי שלישי העליון כביכול, וכשיתן דעתו אל זאת בחיזוק שלא יחטא, ע"כ.
וזהו כונת הפסוק והיו הכרובים פורשי כנפים למעלה, דרוצה לומר והיו הכרובים הם הידרים בהניעם לבן י"ג שנה פורשי כנפים שילבשו ציצית ותפילין שמקומם למעלה בשליש העליון, ועל ידי זה סוככים בכנפיהם על הכפורת, שעל ידם ימנעו מלחטוא עוה"ו ועוד זאת ופניהם איש אל אחיו, שם המו שיקימו מצות מזוזה שכתוב בה שר"י מכהנין והנ"ה מכפנים, וגם תיבת איש עם שלש אותיות נמשריא שר"י ותיבת אחיו עם הכולל נמשריא הו"יה, וזה שאמר ופניהם איש אל אחיו המו למזוזה, וזוה אל הכפורת יהיו פני הכרובים דבשלשה מצות אלו בחיזוק שלא יחטא.
ובזה אפשר לפרש כונת מאמר רבותינו ז"ל בסנהדרין דף ק"א וזה לשונו זה הרבב אשר הרים יד במלך שלמה, אמר רב נחמן שהלך תפילין בפניו, ופירש המצדק לבסוף דתפילין של יד הל"ן עיין שם, וכאמת צריך פירוש לפירושו, ועל פי האמור אתי שפיר, דתפילין של יד שמניחים אותו בשליש העליון על הקובדו, ממנו מוכח דהעיקר כבודו יתברך שהוא

קור דרוש ג לבר מצוה יהודה רעא

שהוא שלישי העליון כביכול, ורבעם שמרד בו יתברך ומרד במלכות שמים ובמלכות בית דוד לזה תלין תפילין של יד בפניו, להורות לו שאינו מודה בזה, והוה הרמת היד.

ובזה יוכן מאמרם וזכונם לברכה בשיצא יעקב לקראת עשיו יצא לקראתו מוויין בתפילין שיש בהם תיג אותיות עד כאן, והוא תמוה דמה ענין התפילין הכא שיצא לקראת עשיו בתפילין דוקא, אכן על פי האמור אתי שפיה ובהקדים עוד את הדויע מה שאמרו במדרש דעשיו כוהו היה שהוא קיים מצות כיבוד אב ואם, ויעקב שהלך מבית אביו כיב שנה ולא קיים מצות כיבוד אב ואם, לזה יצא לקראתו לתלחם בו, ולכן יעקב אבינו עליו השלום להתווסף פה שמן ולסתור לו טענתו זאת, יצא לקראתו מוויין בתפילין, ותפילין של יד מצותו בשלישי העליון שמהם מוכה דהעיקר הוא כבוד שלישי העליון הוא יתברך כביכול ואפילו שעוב כבוד אב ואם כמה שנים, מכל מקום כיון שנשמן כמה שנים במדרש שם ועבר ועסק בתורה, ועשה דצונו יתברך שהוא שלישי העליון, אם כן טענת עשיו מהכלל תמעט ובטילה היא מעיקרא, ובה אתי שפיר דקדוק מה שאמרו שיש בו תיג אותיות לשון תנא ועטרה שהוא בשלישי העליון ודוק.

באופן אחר אפשר לפרש כונת מאמר הנמרא כל מי שיש לו ציצית כבנדרו ותפילין בורעו ומזוזה בפתחו הכל בהזקק שלא ימא, והוא בהקדים מה שכתב הרב כלי יקר וזכונם לברכה סדר תוריע וזה לשונו ננעי בנדים זהבתיס בלי ספק שאינם באים מצד הטבע כי אין בהם דם וליחות המכבב העיפוש והולאים, ועל בורחך צריך לומר, ישבאים בדרך גם על צד העונש, וזה כיון אב גם על ננעי הנוף שהם חוץ לטבע על צד העונש, והנה אמרו דבותינו וזכונם לברכה דננעי בתים באים על המדת הממון ועל צרות העין וכו'.

וננעי בנדים נראה לי שהם באים על נסות הרוח, כי דרך העולם להתכבד במלבושם, ולכן ריין בנדי הננוע בשריפה כי כל המתנאה לידן באש וכו' ליה, וננעי הנוף הוא על לשון הרע וכמו שאמרו בפסוק זאת תהיה תורת המצורע, המוציא שם רע, ואם כן שלשה מיני צרעת אלו באים על שלשה עבירות לשון הרע ונסות הרוח והמדת הממון עד כאן ועיין שם בסדר טהור.

עוד נקדים מה שכתב הרב רבינו כה"י וזכונם לברכה סדר תצוה וזה לשונו וצבע של תכלת דומה לרקיע ורקיע לכסא הכבוד ואינו צבע של נאה כצבע אחר אלא צבע תכלת צבע של ענוה ושפלות נאה לבהורים ונאה לזקנים, עיין שם, והביא דבריו הרב נפיה דף מא עמוד ראשון.

אשר על פי זה אפשר לתת טעם בעיקר, לישלשה מצות ציצית ותפילין ומזוזה שהם באים לתקן האדם ולהודיעו שישוב תמיד מן שלש עבירות אלו, הלשון הרע והנאה והמדת הממון, שהם פתח ושורש לכל עבירות שבתורה כנודע, והוא דהציצית מורה על מידת הענוה דיש בו תכלת שמורה על הענוה, ואפילו בזמן הזה שאין תכלת, מכל מקום סוף סוף בלבושם בנדי בציצית יזכור זאת כי הי' מלך נאות לבוש ולך הי' הנדולה, ובה ניצול מננעי בנדים, והמזוזה שהיא על פתח הבית רמו דעל ידה ינצל מננעי בתים הבאים מסיבת המדת הממון, דמזוזה בתוב הוייה מנפנים וישי' מכהוץ, שם רמו, דהכל בידו יתברך, ובידו לשדד המערכות והמזלות, מוריש ומעשיר, ובה ינצל מהמדת הממון, דעונשו ננעי בתים, והתפילין של יד על הנורע וגם ביד שמאל כנגד הלב, לרמוז שלא יהיה לב חודש מהשכות און לדבר תועה על הכוה, ובה ינצל מננעי הנוף, ויש להליין בזה, דמצונו כתיב איש לשון כל יוכן בארץ ולא ידך

רעב קול דרוש ג לכר מצוה יהודה

ולאידך ניבא כתיב איש זרוע ליו הארץ, רמו האיש לשון המספר לשון הרע ילקה בצרעת, כל יבון דמהוץ למחנה מושבו בארץ, אבל תקנה לזה, ואיש זרוע דמקיים תפילין בזרועו, על ידי זה ניצול מהלשון הרע ולו הארץ, ובזה פירש הרב דרכי איש דף ל"ו כונת התנא שאמר מאוד מאוד הוי שפל רוח בפני כל אדם, דידוע דעל ידי הנגעים צריך שיהיה מחוץ למחנה מושבו מוסגר ומחלש, ולזה מזהירו התנא שיהא שפל, כדי שיהא מושבו בפני כל האדם, ולא יהיה מוסגר, כיון שאין נגעים באים עליו.

ובזה אפשר לעניות דעתי לתת טעם לסמיכות מצות תפילין לכיאת ארץ ישראל דכתיב והיה כי יביאך ה' אל ארץ הכנעני וכו' ויהי שם רמו דעל ידי מצות תפילין יצא מהלשון הרע יהיה לו ישוב בארץ שאין נגעים באים עליו.

וראו כונת המאמר כל מי שיש לו תפילין בזרועו וציצית בכנורו ומזוזה בפתחו וכו', שמשלשה מצות אלו הם יסוד ליניצל מן שלש עבירות הלשון הרע והנאוה והמדת הממון, שהם שורש לשאר עבירות שבתורה, ועל ידי מצות אלו הכל בחיזוק שלא יהא, וראיה גדולה על זה והחוט המשולש לא במהרה יתיק לשון נתיק הוא שהיא הנגע שלא ילקה בנגע.

ובזה יובן כונת הכתוב שמע בני מוסר אביך ואל תמוש תורת אביך כי לויית הן הם לראשיך וענקים לנרנרותיך אם יפתוך הטאים אל תובא, ויש לדקדק למה נקט בתורה לשון מוסר ואמר מוסר אביך ובסוף אמר תורת אביך, ועל פי האמור אתי שפירי ובהקדים עוד דתפילין של יד נקראו אות דכתיב והיה לאות על ידך, וקשרתם לאות על ידך, וזה שאמר שמע בני שמע כלומר הבן, רוצה לומר הבן את המוסר של אביך

שהם הנגעים הכאים על צד העונש לשון הרע ונאוה וחמדת הממון, וכדי להניצל מתלמא דפורענותא ואל תמוש תורת אביך, שתזהר בשלשה מצות אלו שהם ראשי תיבות אביך אות מזוזה כנפיות, אות הוא תפילין של יד ומזוזה וכנפות ציצית שעל ידם יזכור להתרחק מעבירות אלו דידע נאמנה שהנגעים באים מצד העונש ולא מצד הטבע והוה כי לויית הן הם לראשיך וענקים לנרנרותיך, ואם יפתוך תטאים הוא היצר הרע ונונדא דיליה כודאי אל תובא.

ובזה אפשר לפרש כונת מאמר הנמרא בכרכות וזה לשונו, אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי יוחנן לעולם ירניז אדם יצר הטוב על יצר הרע שנאמר רגזו ואל תחשאו, אם נצחו מוטב, ואם לאו יעסוק בתורה שנאמר אמרו כלכבכם אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע שנאמר על משכבכם, אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה, שנאמר ודומו סלה, עד כאן, והדקדוקים מבוארים, וגם יש לדעת מה נח קריאת שמע, מעסק התורה, וכן זכירת יום המיתה, ועל פי האמור אתי שפיר, ובהקדים עוד מה שנודע דעל ידי התורה מתקן עון לשון הרע שנאמר מרפא לשון עין חיים.

עוד נקדים מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שמה שאמר הקדוש ברוך הוא בתורה נעשה אדם לשון רבים, ללמד ענוה ודרך ארץ שאפילו הנדול יטול עצה מהקטן ממנו, ואדם שיש בו נאוה ואינו מתנהג בענוה אם כן הם ושלוש יש מקום לפעולת כפסוק נעשה אדם שחם ושלוש יש שתי רשויות לבן אבי הקדוש ברוך הוא כל מי שיש בו נאוה אין אני והוא יכולין לדור בעולם, ורמו הרב אליהו כהן זכרונם לברכה בזה משום שעל ידי נאותו מעיד על שתי רשויות ואיך יתכן שיכול אני לדור עמו במקום אחר זת"ד, ואפשר

ואפשר דלכך נצטוונו בקריאת שמע ערב ובוקר הוא כדי ליחדו יתברך שהי אלהינו אחד וסינה נלמדו שיתנהג האדם במידת הענוה מקל והומר ממנו יתברך שאמר נעשה אדם, ואם בן מקריאת שמע מוכח מידת הענוה לאדם.

ועוד מצינו מעלה יתירה בקריאת שמע, שכתוב בה שלשה מצות גדולות שהם ציצית ותפילין ומוזה שהם סס היים לשלשה עבירות לשון הרע ונאוה והמדת הממון ובזכר לעיל, וזוה אפשר לרמוז דמצינו כתוב בקריאת שמע ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאודך, שם רמו דעל ידי קריאת שמע שכתוב בה שלשה מצות אלו ציצית ותפילין ומוזה יזכור וינצל מן שלשה עבירות לשון הרע ונאוה והמדת הממון, בכל לבבך שלא יהיה לו לב תורש מחשבות און לדבר תועה על הבירו, ובכל נפשך שלא יהיה לו נפש נבוהה ובכל מאודך שיניח המדת הממון בשביל קיום המצות ועבודתו יתברך.

עוד נקדים את הדוע דזכרון יום המיתה לאדם היא סגולה לישבר בה היצר הרע השולט ומספתה האדם לעבור על התורה, על דרך מה שאמר התנא ושוב יום אחר לפני מיתתך, ישוב היום שמה ימות למהר, ובפרט שבוה שוב אינו עובר על שלשה עבירות אלו, לשון הרע ונאוה והמדת הממון, דאיך ידבר גדולות ולישנו ילחוך עפר, ועל מה יתנאה והוא לקברות יבול, ומה לו לרדוף אחר הממון בעולם שאינו שלו, ועונ ללאחרים חילו שבוה יבניע וישבר בה היצר הרע ושוב אין לו שלשה עליו כלל.

מעשה זהו כונת המאמר לעולם ירנו אדם יצר הטוב על יצר הרע ובוליה, והוא העל פי הרשום בכתב מוכח דכל אחת משלשה אלו יהם תורה וקריאת שמע וזכרון יום המיתה, סגולה להכניע יצר הרע לאהר משלשה עבירות.

וגם כל אחת תועיל בכללות לשלשתם, דהנה התורה היא סמא דכולא, ובפרט בענין עון הלשון הרע, שנאמר מרפא לשון עין היים, וגם קריאת שמע שכתוב בה שלשה מצות ציצית ותפילין ומוזה, לתקן שלשה עבירות הנזכרים לעיל ובפרטות ענין יחדו יתברך, לרמוז לאדם שיתנהג בענוה, קל והומר ממנו יתברך שהוא אחד בעולמו ואמר נעשה אדם, וזכירת יום המיתה תכניע היצר מכל וכל ובפרט בענין המדת הממון, וזה שאמר לעולם ירנו אדם יצר הטוב על יצר הרע שלא ישמע לו בכל מכל כל, וכל שכן בשלשה עבירות המזוהות שהם יורש לישאר עבירות, אם נצחו מוטב, ואם לאו שמתנבר עליו לעבור עליהם, או יעסוק בתורה, שהיא סמא דכולא בה, ובפרט בענין הלשון הרע דכתב מרפא לשון עין היים, אם נצחו מוטב, ואם לאו, יוצה לומר שמתנבר עליו בשאר עבירות הנזכרים לעיל או יקרא קריאת שמע, שכתוב בה שלשה מצות ציצית ותפילין ומוזה, שעל ידם יזכור וינצל מן שלשה עבירות הנזכרים ובפרט בעון הנאוה, באומרו יחדו יתברך שהוא יחד בעולמו ואמר נעשה אדם לשון דבים ללמד ענוה, אם נצחו מוטב, ואם לאו שעוד ידו נטויה בהמדת הממון שלא נכנע בתורה וקריאת שמע שהם רמו בעלמא, או יזכור לו יום המיתה, וזוה כודאי שימנע יותר בפרטות מהמדת הממון וכאמור.

באופן אחר אפשר לפדש כונת מאמר הנמרא לעולם ירנו אדם וכו', בהקדים מא' דיש לתקור, דהנה קימא לן הלכה הוזהת דשינוי קנינה, ויש בדין לומר דהיצר הרע קנה את האדם לעצמו, דמישנה אותו מקודש לחול ונהפך לאיש אחר, על ידי העונות, ואין לך שינוי מעשה בשמו ובמעשיו גדול מזה, ואם כן איך האדם כהניעו לאור יד יעונב היצר הרע וילך לו אל היצר הטוב, כיון שהוציאה קנהו

רעד קול דרוש ג לבר מצוה יהודה

קנהו בשינוי וכבר תקרה זו הוכחה בדמותה בצלמה בספר דרכי איש בענין התשובה דף נוין וכתב וזה לשינוי אך כד דיקינן שפיר, איכא כמה תשובות בדבר ולא קנה ראשונה, ראעיקרא דמילתא אין כאן נול, דקימא לן קרקע אינה ננולת, ועבדא גם כן כמקרקעי דמי, כדתנן בקמא דף צ"ו נול בהמה והוקינה עבדים והוקינו משלם כשעת הגזילה, רבי מאיר אומר בעבדים אומר לו הרי שלך לפניך, ופירש רש"י דקרקע אינה ננולת, וכן עבדים, וברשות בעלים הראשונים עומדים ואנחנו עבדים למקום ולא קני שינוי, ומכל ישבן דעלינו כתוב ואתם תהיו לי ארץ הפק, אם כן נקראים קרקע, וגם פירש רש"י בקידושין דאדם יש לו דין קרקע ע"ין שם, והרר דינא דקרקע אינה ננולת, שנית, דקימא לן בסוכה דף ל' ובכמה מקומות בנמרא, דשינוי החוזר לבריתו, לא הוי שינוי, והכא על ידי התשובה והתורה, חוזר לבריתו, שנאמר תורת ה' תמימה משיבת נפש, ואם כן לא הוי שינוי, שלישית, דקימא לן שינוי בלא יאוש לא קני והכא נמי הקדוש ברוך הוא אינו מת'אש מהאדם ההופא ומאריך אפיה אולי יחזור בתשובה, ואם כן שינוי בלא יאוש לא קני, רביעית, דקימא לן בנמרא דקמא דף צ"ו גולנא עתיקא קנסינן ליה ולא קני בשינוי, והכא נמי הוא שמן הוא יצר הרע גולנא עתיקא דנוול נפשות רבות על ידי מועצותיו הרעים, ואם כן בשוב האדם בתשובה, שוב אין להיצר הרע טענה דקנהו בשינוי, כיון דהוי גולנא עתיקא ומהויר גם כן כל מה שנוול תורה ומצות שעשה האדם קודם שישב בתשובה, דקנסינן ליה ולא קנה בשינוי, ע"כ.

ובזה פירש הרב הוזה דוד מאמר רבותינו וזכרונם לברכה על פסוק וירא ישראל את היר הדוללה, בשעה שביקש הקדוש ברוך הוא להטביע את המצריים בים עמד עוזא שר של מצרים לפני הקדוש ברוך הוא ואמר לו

רבונו של עולם, נקראת צדיק וישר ואין לפניך לא עולה ולא משוא פנים, למה אתה רוצה להטביע את בני בים וכו', באותה שעה כנס הקדוש ברוך הוא פמליא של מעלה ואמר להם הוו דנים ביני ובין עוזא, בתהילה הבאתי עליהם רעב, והעמרתני עליהם יוסף, הכין בהכמתו ועשה כולם עבדיו, ולכסוף באו בני כנרים, ושעבדו בהם שעבוד קשה עד שעלתה צעקתם למרום, ושלתתי להם משה ואהרן והתחיל מתנאה לפניהם ואמר מי ה' וכו' כיון שכפר בני שלחתי לו עשר מכות וכו', ואחר שהודעתיו את כחי ואת נכורתי שלחם בעל כורחי, ועכשיו דרף אתריהם להתוודע לשעבוד מי שעשה כזה אינו ראוי לטובעו בים, הוא וכל עבדיו, באותה שעה עמד עוזא ואמר רבונו של עולם יודע אני שהם הייבים, אבל בבקשה ממך שב עליהם במדת הרחמים וכו', ופירש הרב דהנה פרעה הרשע דומה לאחד שנגנב בהמה ומשכה לעדר וילדה אצלו וגם נזרה ולקה הצמר לעצמו, ובאו בעליה הראשונים, ומבקשים מהנגנב הוולדות והגזירה, וכן פרעה הרשע נול את ישראל וילדו אצלו, והוא לקח הוולדות מהם השליכם בים, ומהם נתן בחומה, וכיוצא, והן עתה הקדוש ברוך הוא מבקש ממנו כל מה שהשביחו וילדו ישראל במצרים, וכונת פרעה הרשע שקנה את ישראל בשינוי, ואם כן אפילו שהרג את בניהם, מכל מקום פטור ואינו חייב לשלם, דקנאם בשינוי הדת ושינוי קונה וכל מה שהשביחו ברשותיה השביחו, כרם טענתו זאת בטילה היא, דבגולנא עתיקא לא מהני שינוי וכאמור, וזה שאמר, אמר עוזא אתה הן אמת וצדק ואין לפניך עולה, דכיון דשינוי קונה אינו חייב לשלם הוולדות, ואם כן, כל מה שהרגתי מהם ושבעתני בים שלי הם, ואם כן למה אתה רוצה להטביע את בני לשלם להם כפעולם בשביל הוולדות שטביעו בים, לזה אמר הקדוש

אבל על ידי שאני לומר ודרוש בתורה ביום הזה, על ידי זה יבניע היצר הרע, ואינו לו עוד כח להחטיאני.

ועל פי האמור לעיל יתפרשו כונת הפסוקים אלו בענין טענת אי שינוי קונה או לא דהיצר הרע פועל דקנה האדם בשינוי, ואיך היום יעובדו וילך אל היצר הטוב, והיצר הטוב פועל דטענתו זו כפילה דאין כאן שינוי קונה, כיון שהוא שינוי החוזה לבריתו, על ידי עסק התורה, וזה שאמר למשפטך עמדו היום וכו', לולי תורתך שעשועי או אכדתי בעוניי, בטענת היצר הרע דשינוי קונה, ברם על ידי עסק התורה הוה ליה שינוי החוזה לבריתו ואינו קונה.

ובנה יוכן כונת הפסוקים בפרשת יתרו אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אליו, ועתה אם שמוע תשמעו בקולי ושמתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים וכו', ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ונוי קדוש, דהוציא לומר דאפילו שהיצר הרע פיתה אתכם ועשיתם כמה וכמה עונות וכוונת יש כח להיצר הרע לטעון שקנה אתכם בשינוי, ואם כן בנה יעלה על דעתכם שלא תשובו בתשובה אלא לא כן אנכי עמדי, דהא אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים שטבעו בים סוף ולא הועילה טענת עווא שכבר קנאו בשינוי, מטעם דקמא לן דבגולנא עתיקא לא קני בשינוי, ועוד נוסף עתה לימוד התורה דעל ידי נעשה ככדיה חדשה, וקמא לן שינוי החוזה לבריתו לא הוה שינוי, וזה שאמר ועתה אם ישמוע תשמעו בקולי, ושמתם את בריתי, היא התורה, על ידי זה והייתם לי סגולה מכל העמים, ואתם תהיו לי ממלכת כהנים ונוי קדוש, דשינוי החוזה לבריתו לא הוה שינוי.

ולדך כונת הפסוק לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל הו אלהו עמו ומרועת

הקדוש ברוך הוא הוה דניס בני וכו' עווא דעווא לא ידע דגולנא עתיקא לא קני בשינוי, ואין לך גולן עתיקא כפרעה, שהרי בתחילה הבאתי עליהם רעב והעמדתי להם יוסף ועשה אותם עבדים, וכשחזר ושעבדם וכו', ואם כן הוה גולנא עתיקא וראוי לקנסו אף דשינוי קונה, עד כאן עיין שם באורך.

ובנה אפשר לפרש בדרך פשוטה כונת הפסוק והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך, למען תהיה תורת ה' בפיך, כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים, ויש לדקדק דמהו אומר והיה לך לאות וכו' למען תהיה תורת ה' בפיך, מה הכוונה, ונס מהו הנתינת טעם כי ביד חזקה הוציאך ה' ממצרים, ונקדים עוד מה שכבר ימים מקדם רמזנו בפסוק, למשפטך עמדו היום, כי הכל עבדיך לולי תורתך שעשועי או אכדתי בעוניי, והוא דביום אשר יניע האדם להיות בן יוג שנה ויום אחד, או בא אליו היצר הטוב, ותקף מתנכר היצר הרע ביותר ורודף אחר האדם להחטיאו, והאדם רואה שעצת היצר הרע נוה לו לפי ישעה, ליהנות מתענוגי העולם הוה ולילך אחרי שרירות לבו, ונדרר אחר עצת היצר הרע ויעשה עבירות ולזה כדי להבניע כח היצר הרע, נהנו ללמוד ולדרוש כדברי תורה דהיא תכלין ליצר הרע, ועל ידי יבניע כוהו, ואין לו עוד כח לפתות האדם, וזה שאמר למשפטך עמדו היום, הם היצר הרע והיצר הטוב עמדו למשפט ונלחמים זה עם זה, היצר הרע ספתה האדם לעשות עבירות ולא יקיים התורה והמצוות, והיצר הטוב אומר לאדם שיקיים התורה והמצוות ולעשות רצון הכורא יתברך, והוה למשפטך עמדו היום, ביום שהניע אדם לבן יוג שנה ויום אחד, כי הכל עבדיך, דשניהם לזה נבראו והם עבדי ה', ולולי תורתך שעשועי שאני לומר בתורה שהיא תכלין ליצר הרע או אכדתי בעוניי שהיה מתנכר עלי היצר ומהבייאני

רעו קול דרוש ג לבר מצוה יהודה

מלך בו אל מוציאם ממצרים כתועפות ראם לו, רוצה לומר לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, שאפילו הטאו ועשו כמה עונות און ועמל בקרבם, וכבר שינה אותם היצר הרע וקנאם לעצמו, אפילו הכי לא קנה אותם בשינוי, דהוא נולנא עתיקא, ונולנא עתיקא קנסינן ליה ולא קנה בשינוי, וראיה לזה אל מוציאם ממצרים, ולא הועיל טענת עווא בטענת שינוי קונה וכנוכר לעיל.

וזה שאמר הפסוק והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפך, כי בחווק יד וכו', ובהקדים עוד מה שאמרו במדרש ילקוט וזה לשינוי אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבינו של עולם רצוננו לעסוק בתורה יומם ולילה אבל אין לנו פנאי אמר להם הקדוש ברוך הוא קיימו מצות תפילין ואני מעלה עליכם כאילו הניתם בתורה יומם ולילה, עד כאן, וזה שאמר והיה לאות וכו' רוצה לומר שתקיים מצות תפילין שעל ידה כאילו הניתם בתורה, ועל ידה נעשה בדיה חדשה, ובה אין עוד טענת היצר הרע שכבר קנה את האדם בשינוי דשינוי ההוור ההוור לא היו שינוי, ועוד אעיקרא דמילתא נולנא עתיקא הוא ולא קני, וראיה לזה כי בחווק יד הוציאנו ה' ממצרים, ולא הועיל להם טענה זו.

וזה גם כן כונת הפסוק כי האמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם לא תירא מהם זכור את אשר עשה ה' אליהך לפרעה ולכל מצרים וכו', כן יעשה ה' אליהך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם, ובהקדים עוד את הירוע דעל ידי העבירות שעושה האדם נותן בה וחוק להכטרא אחרא והקליפות, וכן אמרו עשה עבירה אהת קונה לו קטיגור אחד, ובה בורא משחית להב' מכל עון שעושה האדם כנודע.

וזהו כי האמר בלבבך רבים הגוים האלה

ממני, דהנה הוא רומז לבן אדם שהגיע לבן י"ג שנה ויום אחד, ואו בא אליו היצר הטוב ומנרש היצר הרע ונונדא דיליה, ואם יעלה על דעתך לומר דכיון שהיצר הרע ונונדא דיליה קנו אותי בשינוי נמור על ידי מעשי, אם כן איך עתה יכול אני להפרד מהם ולילך אל היצר הטוב, והלא קימא לן שינוי קונה, ואין לך שינוי גדול מזה, וזה שאמר רבים הגוים האלה, הם הסטרא אחרא וכיוצא והם ממני מכה מעשי, איכה אוכל להורישם, על זה אמר לא תירא מהם מכה טענה זאת דשינוי קונה, דהא זכור את אשר עשה ה' אליהך לפרעה ולכל מצרים שמובעו בים סוף, ולא הועיל להם טענה זאת דשינוי קונה, והיונו טעמא דנולנא עתיקא לא קני בשינוי, מפעם זה, כן יעשה ה' אליהך לכל העמים הם היצר הרע ונונדא דיליה אשר אתה ירא מפניהם, דהם נולנא עתיקא וקנסינן להו ולא קנו בשינוי.

וזה גם כן כונת הפסוק כי תצא למלחמה על אויבך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה' אליהך המעלך מארץ מצרים וכו', והרי הוא כמבואר על פי האמור לעיל.

מעשה יובן כונת מאמר הנמרא אמר רבי לוי בר חמא לעולם ירניו אדם יצר הטוב על יצר הרע וכו', והוא דכבר ביארנו דיש להשיג על טענת היצר הרע שטוען דקנה האדם בשינוי, מכה ארבעה תשובות גדולות לסתור לו טענתו זו, ראשונה דשינוי בלא יאוש לא קני, שנית, דשינוי ההוור לבדייתו לא היו שינוי, שלישית, נולנא עתיקא אפילו עשה שינוי לא קני דקנסינן ליה ולא קני, רביעית, דקרקע אינה נגולת, והאדם נקרא קרקע וכמו שפירש רש"י בקידושין, ובתיב ואתם תהיו לי ארץ הפך, וכנוכר לעיל, וזה שאמר לעולם ירניו אדם יצר הטוב על יצר הרע, לעולם דיקא שתמיד יעשה אופנים

שיבין

לברכה הנאולה ישראל תלויה על ידי עסק התורה, דכתיב זכרו תורת משה עברי הנה אנכי שולח לכם את אליה הנביא, ובוה פירש החיריא זכרונו לברכה בוגת הפסוק למען תהיה תורת ה' בפיך, דלמעין גימטריא קיין, אם תרצו לקרב קץ הנאולה, תהיה תורת ה' בפיך, והוה ראה עוניי והלצני כי תורתך לא שכתתי, ריבה ריבי ונאלני לאמרתך הייני, שעל ידי התורה תנאלני נאולית עולם, בענלא זכונן קריב אמן.

דרוש ד לבר מצוה.

ידוע הדבר ומפורסם הענין כמה גדלה מעלת התפילין כי היא מצוה רבה, דעל ידה נשמר האדם מלהטוא לא תקרב אל פתח ביתה היינו עוובה, וצריכה רבה היא מצות התפילין אידי דהביבא, ובפרט לאיש כמוני היום יומא כהאידנא יומא טבא, אשר באתי לכלל מצות בריא בחיובא, שצריך אני להתנבר כארי בקיום מצוה זו מלהמת הובה, לנרש לין הוא שכן הוא יצר הרע מלך נקן ובסיל דנפיק מיניה הורבא, דמעט צאת הארס מרחס, אמו הוא דודף אחריו להטיאו ומוציא דיבה, והן כהיום בבא איש טוב יצר הטוב יצרא טבא טוב הוא טובו הצוף אהבה, כארי יתנשא ללחוס במלהמתה של תורה העמוקה והרחבה, ננד היצר הרע ונונדא דיליה ולא יוסיפו לראבה, וכמו שכן מצינו אשר הכמים הנדו בפרק קמא דקידושין דף ל' עמוד שני וזה לשונם אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל בני בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין אם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו ואם אין אתם עוסקים בתורה אתם נמסרים בידו, עד כאן, והנה יש לנו לדעת המעם שהתורה תבלין ליצר הרע דמה יתן ומה יוסף כחה של תורה להתייש כוחו, והרב

שיבין היצר הרע שהוא לא עשה יאוש, ובוה במלה מענתו דשינוי בלא יאוש בעלים לא קני, אם נצחו מוטב, ואם לאו שעודו מפתחו לעבור על המצות, יעסוק בתורה, לרמוז לו תירוץ שני, דשינוי החוזר לברייתו לא הוי שינוי, ועל ידי התורה נעשה בריה הרשה סמש, אם נצחו מוטב, ואם לאו יקרא קריאת שמע שכתוב בה ענין יציאת מצרים, ולא הועילה מענת עוזא דקנו אותם בשינוי, דנולנא עתיקא קנסנין ליה ולא קני, והבא נמי היצר הרע ונונדא דיליה אין לך נולנא עתיקא נדול מזה ולא קני, אם נצחו מוטב ואם לאו שעוד ידו נטויה לפתות האדם, יזכור לו יום המיתה, שנודע דאחד מהמעמים למיתה כדי להתחזיר קומין עפר שנוול בידו, דקרקע אינה ננולת, והאדם נקרא קרקע ואם כן אפילו שהיצר הרע עשה שינוי באדם, מכל מקום צריך להתחזיר דקרקע אינה ננולת, ובודאי דאחר כל הרברים אלו, תאלמנה שפתי שקר, ונסתר מהמתו, ואין לו מענה ליצר הרע.

ובזה יובן כונת הפסוק אם תתנה עלי מחנה לא ירא לבי אם תקום עלי מלחמה בואת אני בוסת, דהכונה נמשך אל האמור, ובהקדים עוד דתיבת זאת בינו לתורה דכתיב זאת התורה, וזה שאמר אם תתנה עלי מהנה שהם יצר הרע ונונדא דיליה במענה שבבר קנו אותי בשינוי, דקימא לן שינוי קונה, לא ירא לבי מהם, דהא, בואת שהיא התורה, אני בוסת, שאנצל מידם, דעל ידי עסק התורה, נעשה האדם בריה חדשה, ואם כן הוה ליה שינוי החוזר לברייתו ואינו קונה.

וקדו שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול וכו' והרי הוא כמבואר, וזה רמו כונת הפסוק ראה עוניי והלצני כי תורתך לא שכתתי, ריבה ריבי ונאלני לאמרתך הייני, והוא מוכן. **כאופן** אחר יובן רמו הפסוק בענין הנאולה, על פי מה שאמרו דבותינו זכרונם

רעה קור דרוש ד לבר מצוה יהודה

והרב דרבי איש זכרוננו לברכה דף ע"ו ע"ד נתן טעם לזה דלמה התורה תבלין ליצר הרע, והוא דידוע דקרא כתיב ע"ד קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וכו' ודרשו רבותינו זכרונם לברכה ע"ד קטנה זה הגוף ובא אליה מלך גדול זה יצר הרע שכיבש את הגוף והאיברים להיות לו לעבדים כד"ן מלך לקחת מהם מסים וארנוניות אלו העבירות שעושה האדם ועל ידי עול תורה מעבירין ממנו עול מלכות הרשעה כדתנן בפרקי אבות כל המקבל עליו עול תורה פורקים ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ ולהכי קימא לן ופסקוהו הפוסקים דתלמידי חכמים פטורים מססים וארנוניות והיינו טעמא דהתורה תבלין ליצר הרע דעל ידי עסק התורה הוה ליה תלמידי חכמים ותלמידי חכמים פטורים מן המס זה תורף דבריו.

ועל פי זה אפשר להבין כונת הפסוק בתהלים וזה תוארו, למשפטך עמדו היום כי הכל עבדך, לולי תורתך שעשועי או אבדתי בעוניי, והוא דידוע נס כן מה שכתבו הספי' זכרונם לברכה דביום שמיניע האדם להיות בן שלש עשרה שנה ויום אחד או מתנבד עליו היצר הרע ביותר כי בזה היום הוא בא אליו היצר הטוב ואם כן היצר הרע רוצה לפתות האדם להתט'או לקחת ממנו מסים וארנוניות הם העבירות שעושה האדם אבל על ידי עסק התורה הוה ליה תלמיד חכם והתלמיד חכם פטור מן המס וכנזכר לעיל וזה שאמר הפסוק למשפטך עמדו היום הם היצר הרע והיצר הטוב היום שהוא בהניע הבן לשלש עשרה שנה ויום אחד ומתנבד היצר הרע להתט'או, ילולי תורתך שעשועי שאעסוק בתורה לבטל ולהכניע כה היצר הרע או אבדתי בעוניי אלא על ידי עסק התורה הוה ליה תלמיד חכם והתלמיד חכם פטור מן המס.

ועל פי זה אפשר לפרש כונת הפסוק שלום

רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול הי עול לעמו יתן הי יברך את עמו בשלום, ובהקדים עוד מה שאמרו בנמרא וזה לשונם אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם רצונו לעסוק בתורה יומם ולילה אבל אין לנו פנאי אמר להם הקדוש ברוך הוא קיימו מצות תפילין ומעלה אני עליכם כאלו הניתם בתורה יומם ולילה, עד כאן, וזה שאמר שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול דעל ידי עסק התורה הוה להו כד"ן תלמידי חכמים והתלמידי חכמים פטורים מן המס שהם העבירות שעושה האדם וזה שאמר ואין למו מכשול שהם העונות, ומרוב רהמו ותכדו יתברך האדם שאין עולה בידו לעסוק בתורה נתן לו מצות תפילין ועל ידי קיום מצות תפילין נחשב לו כאלו עסק בתורה יומם ולילה, וידוע מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה אין עול אלא תפילין שנאמר נשבע הי בימינו וכו' וזה שאמר הי עול לעמו יתן דנתן להם מצות תפילין שנקראים עול ועל ידי זה הי יברך את עמו בשלום דעל ידי קיום מצות תפילין הוה להו כאלו עסקו בתורה יומם ולילה ואם כן יש להם כד"ן תלמידי חכמים ותלמידי חכמים פטורים מן המס.

ובזה יוכן לעניות דעתי כונת הפסוק שמה מים מבורך וכו', יפוצו מעינותיך הוצה ברהובות פלגי מים, יהיו לך לברוך ואין לזרים איתך, ויש לדקדק במה שאמר יהיו לך לברוך, ואין לזרים איתך מי הם הזרים, ועל פי האמור אתי שפיר, דהכונה שאומר שלמה המלך עליו השלום אל האדם אם תרצה להנצל מן המסים שהם העונות עסוק בתורה וכו', יהיה לך דין תלמידי חכמים, וזה שאמר שמה מים מבורך, הכונה עסוק בתורה שנקראת מים כמו שאמר הפסוק הוי כל צמא לכו למים, ונס יפוצו מעינותיך הוצה הכונה

הכונה מלבד שאתה לעצמך תעסוק בתורה
 אלא גם תלמד תורה לאחרים, שבוה יהיה לך
 דין תלמיד חכם נמור ואם בן פסור אתה
 מהמסים שהם העונות, וזה שאמר יהיו לך
 לבדיך ואין לזרים איתך, הכונה דאין לו זכה
 ליצר הרע וגונגא דיליה להחטיא אותך כלל.
ועל פי זה אפשר לפרש כונת הפסוק שלום
 רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול הי
 עון לעמו יתן הי יברך את עמו בשלום.
 ובהקדים עוד מה יצא הרב דרכי איש
 זכרונו לברכה בנות סמכות הפסוקים וזה תואדם
 ושגנתם לבניך ודברת בם בשבתך בביתך
 ובלכתך בדרך ובשכבך ובקומיך, וקשרתם
 לאות על ירך יהיו לטוטפות בין עניך, דלנו
 לדעת מה בנות סמיכות הפסוקים להרדי,
 ופירש הרב זכרונו לברכה בהקדים מה שאמרו
 בילקוט וזה לשונם אמרו ישראל לפני הקדוש
 ברוך הוא רבונו של עולם דצונינו לעסוק
 בתורה יומם ולילה אבל אין לנו פנאי אמר
 להם הקדוש ברוך הוא קיימו מצות תפילין
 ומעלה אני עליכם כאלו הניתם בתורה יומם
 ולילה עד כאן, וזה שאמר ושגנתם לבניך
 ודברת בם הכונה שתעסוק בתורה, ואם תאמר
 התינת בשבתך בביתך הכונה לאדם שיש לו
 פנאי אבל בלכתך בדרך ובשכבך ובקומיך
 הכונה בן אדם שתמיד מטולטל ואין לו פנאי
 לעסוק בתורה מה יעשה, לזה אמר והיה לאות
 על ירך ולטוטפות בין עניך שעל ידי מצות
 תפילין נחשב לו כאלו עסק בתורה יומם ולילה
 עד כאן, וידוע מה שאמרו רבותינו זכרונום
 לברכה דהתפילין נקראים עון שנאמר נשבע
 הי בימינו ובזרוע עונו אלו התפילין, וזה
 שאמר שלום רב לאוהבי תורתך דעל ידי
 עסק התורה הוה ליה תלמידי חכמים והתלמידי
 חכמים פטורים מן המס שהם העונות שעושה
 האדם, וזה שאמר ואין למו מכשול שהם
 העונות, ואם תאמר זה דוקא לבן אדם שיש

לו פנאי לעסוק בתורה אבל בן אדם שאין
 לו פנאי לעסוק בתורה מה יעשה, לזה אמר
 הי עון לעמו יתן הכונה דנתן להם לישראל
 מצות התפילין שנקראו עון, ועל ידי זה הי
 יברך את עמו בשלום דעל ידי קיום מצות
 תפילין נחשב לו כאלו עסק בתורה יומם ולילה,
 ואם בן יש לו דין תלמיד חכם והתלמיד חכם
 פסור מן המס.
באופן אחר פירש עט"ר מ"ז תנא רביא
 זכרונו לברכה כונת הפסוק הי עון
 לעמו יתן הי יברך את עמו בשלום, והוא
 בהקדים מה שפירש הרב נכף נבהר אשכנזי
 זכרונו לברכה כונת מדרש וזה לשונו כשיצא
 יעקב לקראת עשיו יצא לקראתו מוויין בתפילין
 עד כאן, דלנו לדעת למה יצא לקראתו
 בתפילין, אכן פירש הרב במה שאמרו בנמרא
 בסנהדרין מנין לארבע בתים שבתפילין מן
 התורה דכתיב לטטפת לטטפת לטוטפות לטטפת
 לטטפת שתיים לטוטפות שתיים הרי כאן ארבעה,
 מכאן רמו לארבע בתים שבתפילין, והקשו
 התוספות זכרונום לברכה דהרי לא כתיב וייו
 בין פ"א לת"ו בנזלהו אלא כולם חסדים וייו
 וכתובים לטטפת, ותירצו התוספות משום דכתיב
 באהר ולטוטפות נורעין הויו שבראש התיבה
 ומוסיפין בסוף התיבה והוה ליה כאלו כתיב
 לטוטפות עד כאן, והנה במדרש אמרו ועל
 הרבך תחיה מה שבירך יצחק אבינו עליו
 השלום לעשיו ואמר לו ועל הרבך תחיה קרינן
 עול הרבך ואת היי הכונה הכנים הרבך למקומה
 ולא תהרוג לשום אדם ואתה תחיה וייו דועל
 הרבך נורעין אותה מראש התיבה ומוסיפין
 אותה באמצע התיבה וקרינן עול הנורעין
 ומוסיפין והדרשין כמו שאמרו בתפילין, לבן
 כשיצא יעקב לקראת עשיו כדי להכניעו מעליו
 שלא יבוא עליו בברכת אביו שאמר לו ועל
 הרבך תחיה לבן יצא לקראתו בתפילין לרמוז
 לו דמן התפילין נראה הנורעין ומוסיפין והדרשין

רף קול דרוש ד לבר מצוה יהודה

אם כן גם ועל הרכב תהיה נורעין הוי"ו מראש התיבה ונותנין אותה באמצע וקרנין עול הרכב ואתה תהיה ואינו יכול להורנו ליעקב אלו דבריו זכרונו לברכה .

בזה יובן כונת הפסוק הנזכר הי עון לעמו יתן רוצה לומר שנתן להם מצות התפילין שהם עון לישראל דמהם מוכה הנורעין ומוסיפין אם כן על ידי זה הי יברך את עמו בשלום שיהיה תמיד שלום ביניהם ובין הרע עשיו שלא יוכל לכוא עליהם מכת ברכת אביו שאמר לו ועל הרכב תהיה הנורעין ומוסיפין וקרנין עול הרכב ואתה תהיה שלא תהרגו לשום נכרא ואו תתיה. וכא ברמז שלום נמטריא עשיו רוצה לומר שיהיה שלום בין ישראל ובין עשיו שהוא נמטריא שלום כאמור עד כאן דבריו. ובה יובן בדרך הלצי כונת הפסוק ויאמר עשיו בלבו יקרבו ימי אבל אבי ואהרנה את יעקב אחי והרי הוא כמבואר .

ובזה פירש הרב לב מרפא זכרונו לברכה כונת הפסוק וראו כל עמי הארץ כי שם הי נקרא עליך ויראו ממך ואמרו בנמטרא תניא רבי אליעזר הגדול אומר אלו תפילין שנבדאש עד כאן. דקשה למה האומות ידאם ממצות תפילין. ועל פי האמור אתי שפיר. דכיון שמהתפילין נראה הנורעין ומוסיפין אם כן גם בברכת עשיו שאמר לו ועל הרכב תהיה קרנין עול הרכב ואת היי ואין לו שליטה על ישראל. וזה שאמר וראו כל עמי הארץ כי שם הי נקרא עליך אלו תפילין שנבראש שיש בהם ארבע בתים כאותיות שם הוי"ה כרוך הוא הנורעין ומוסיפין ונותנין הוי"ו של ולטוטפות באמצע התיבה וקרנין לטוטפות מליאה. ובה ויראו ממך אפילו שיש להם הברכה של ועל הרכב תהיה יראו ממך הנורעין ומוסיפין וקרנין עול הרכב ואתה תהיה עד כאן דבריו זכרונו לברכה. וכבר קרמו בפירוש זה הרב כמוהר"י אלנאי זכרונו לברכה בכפר

נאות יעקב דף ט"ו עמוד שני. ובה פירש שם הרב נאות יעקב כונת מאמרם זכרונו לברכה בפרק קמא דמנילה וזה לשונו ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר אורה זו תורה וששון זו מילה ויקר אלו תפילין עד כאן. ויש לדקדק מה ענין התורה והמילה הכא. ועוד מה ענין התפילין כאן. ופירש הרב בדיר עיר מה שכתב הרב עשרה מאמרות בשבעה באדר נולד משה ובי"ד באדר הפיפו ממנו דם ברית להשכיח אויב כימי מרדכי ואסתר עד כאן. וזהו שרמזו זכרונו לברכה ליהודים היתה אורה זו תורה הכונה דאף על פי שישראל כאותו הדור השתתוו לצלם ונהגו מסעודת אותו דשע. מכל מקום זכות התורה הנינה עליהם דאין העבירות יכולים לכבות אורה של תורה. וגם ששון זו מילה הכונה הטפת דם ברית שהיתה בזמן הזה וכימים האלה היא נלנלה לפנינו יתברך להשכיח אויב זה המן. וגם ויקר אלו תפילין דאינו יכול לכוא עלי מכת ברכת יצחק לעשיו שהוא זקינו של המן שאמר לו ועל הרכב תהיה דמהתפילין נראה הנורעין ומוסיפין ונותנין ואם כן גם ועל הרכב קרנין עול הרכב ואתה תהיה ונתכסלה טענתו ואדרכא חרם תכוא בלכם ותי"ד.

והנה יש לנו לדעת הטעם שהתורה תכלין ליצר הרע דמה יתן ומה יוסף כחה של תורה להתיש כוחו. והרב דרכי איש זכרונו לברכה דף ע"ו עמוד רביעי נתן טעם לזה דלמה התורה תכלין להיצר הרע. והוא דידוע דקרא בתיב עיר קמנה ואנשים בה מעם וכא אליה מלך גדול וכו'. ודרשו רבותינו זכרונו לברכה עיר קמנה זה הנוף. וכא אליה מלך גדול זה יצר הרע. שכובש את הנוף והאיברים של האדם להיות לו לעבדים כדן מלך לקחת מהם מסים וארנוניות אלו העבירות שעושה האדם. ועל ידי עול התורה מעבירין ממנו עול מלכות הרשעה. כמו שאמרו במשנה בפרקי

קול דרוש ד לבר מצוה יהודה רפא

בפרקי אבות, כל המקבל עליו עול תורה פורקין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ, ולכן קימא לן ופסקו הפוסקים, התלמידי חכמים פטורים ממסים וארנוניות, ואם כן היינו טעמא התורה תכלין ליצר הרע, דעל ידי התורה הוה ליה תלמידי חכמים, והתלמידי חכמים פטורים מן המס, לכן התורה תכלין להיצר הרע ועל ידה אינו חייב ליתן מס להיצר הרע שהם העבירות, זה תורף דבריו.

ועל פי זה אפשר להבין כונת הפסוק בתהלים וזה תוארו למשפטך עמדו היום כי הכל עבדיך, ולולי תורתך שעשועי או אבדתי בעוניי, והוא ידוע גם כן מה שכתבו המפרשים זכרונם לברכה ביום אשר יניע האדם לשלש עשרה שנה ויום אחד, או מתנבר עליו היצר הרע ביותר להתשיאו, כי בנה היום בא אליו היצר הטוב ואם כן היצד הרע רוצה לפתות האדם להתשיאו לקחת ממנו מסים וארנוניות אלו העבירות שעושה האדם, אבל על ידי עסק התורה הוה ליה תלמידי חכמים והתלמידי חכמים פטורים מן המס, והיינו טעמא דנהוג עלמא ישראל קדושים קבעוהו הובה מתנבים את הקטנים ביום הזה כמוני היום לפני מלכים יתיצב מאן מלכי רבנן יושב ודורש במקום גדולים דכיון דהיום יומא קמא הוא דאיתגורי איתגור יצר הטוב עם יצר הרע, וכדי שלא ישעון עליו היצר הרע שהוא עבדו עבד מלך וצריך ליתן לו מס הם העבירות שהוא נהנה מהם, ולכן עבוד תקנתא לזה לתור ולדרוש ברברי תורה שהם תכלין להיצר הרע, שעל ידה הוה ליה דין תלמידי חכמים והתלמידי חכמים פטורים מן המס, וזה שאמר הפסוק למשפטך עמדו היום הם היצר הרע והיצר הטוב, היום, ביום אשר הניע האדם להיות בן שלש עשרה שנה ויום אחד ומתנבר עליו היצר הרע להתשיאו, ולולי תורתך שעשועי שאעסוק בה או אבדתי בעוניי, שהיה מתנבר

עלי היצר הרע ומתשיאו, אבל על ידי עסק התורה הוה ליה תלמידי חכמים והתלמידי חכמים פטורים מן המס.

ועל פי האמור אפשר לפרש לעניות דעתי כונת המאמר בפרק קמא דברכות דף ה' עמוד ראשון וזה לישונם אמר רבי לוי בר חמא אמר רבי שמעון בן לקיש לעולם ירניו אדם יצר הטוב על יצר הרע, שנאמר הנו ואל תהפאו, אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה, שנאמר אמרו בלבבכם, אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע, שנאמר על משבככם, אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה, שנאמר ורומו סלה, עד כאן, והרקדוקים רבים, זה יצא ראשונה מה שאמר אם נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה, דהראה שיש איזה טענה ליצר הרע להתנבר על האדם להתשיאו ועל ידי עסק התורה אודא ליה טענתו, וצריך לדעת מה היא טענתו, ותו כמה שאמר אם נצחו מוטב ואם לאו יקרא קריאת שמע, מאי רבותא דקריאת שמע יותר מן התורה כולה, עד שבעסק התורה לא יצח אותו ועל ידי קריאת שמע יכניע אותו, ותו מה שאמר עוד אם נצחו מוטב ואם לאו יזכור לו יום המיתה, מה כח זכירת המיתה להכניעה, ואם האמת שהיא תכניעו יותר מהתורה וקריאת שמע למה לא בראשונה יזכור לו יום המיתה קודם הכל ויכניענו תכף, ועל פי האמור אתי שפיר, ובהקדים עוד מה שחקר הקירת חכם הרב מוהר"י חזן זכרונם לברכה בספר מערכי לב חלק ראשון כמה ישאמרו רבותינו זכרונם לברכה מהשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, וגם אמרו רחמנא ליבא בעי, דלא יתכן שיהיה עיקר לפני הקדוש ברוך הוא המחשבה טובה שבלב נגד מעשה המצות דאפילו בתלמוד תורה שהוא גם כן מצוה נחלקו רבותינו אי תלמוד גדול או מעשה גדול, ואמרו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה, וגם

וגם כן איך אמרו רחמנא ליבא בעי והרב זכרונו לברכה שם תירין וביאר הענין, דבלב טוב ומחשבה טובה יכול האדם לעבוד את ה' יותר מן המעשה, הא כיצד דרך משל במצות הצדקה דיש עניים עמופים ברעב, האיש הירא את דבר ה' בלב שלם רוצה להספיק מוון לכל העניים, אך אינו נתן כי אם כפי יכולתו ומצטער בלבו על שאין לו יכולת לתת לרצונו מתנה מרובה, הרי זה השוב לפני הקדוש ברוך הוא כאילו נתן כפי רצונו ואפילו לא נתן אלא מעט כפי יכולתו, וכן בלימוד התורה יש שלכו חושק בתורה ורוצה ללמוד בתורה יומם ולילה וצורך מוונותיו אינו מניהו, וכן בשאר קיום המצות, נמצא זה מחשבת לבו יותר מן המעשה, ובוהן לבות וכליות אלהים צדיק נתן לאיש כדרכו, דאפילו לא למד אלא מעט וכן בצדקה שמצטער בלבו על שאין לו יכולת לתת לעני מתנה מרובה, הרי זה השוב לפני הקדוש ברוך הוא כאילו נתן כפי רצונו ונדבת לבו ובתורה גם כן שהוא סדוד במוונותיו ומצטער על לימוד התורה שאינו יכול ללמוד נחשב לו בזה כאילו עסק, ועל כן רחמנא ליבא בעי לשלם בפלים מן המעשה כאשר בלכבו.

ובזה פירש הרב שם כונת הפסוק ויקחו לי תרומה מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, דקשה תקחו את תרומתי יתרת דכבר אמר ויקחו לי תרומה ועוד למה שינה בלשונו ואמר תרומתי, ועל פי האמור הנה נכון, ויקחו לי תרומה מה ישנותנים כפי יכולתם, והוה מה שבא ליד הנבאי, ולא זו בלבד אלא איבא תרומה אהדת מאת כל איש אשר ידבנו לבו יותר ממה שנתן שאין לו יכולת ליתן כפי נדבת לבו, תקחו את תרומתי, שגם זה השוב לפני כאילו נתן כפי רצונו ונדבת לבו וכאילו לקחתם ממנו, והוה דקדוק תרומתי, שונו לא הניעה ליד הנבאי אלא לפניו

יתכרך שלם לו שכרו משלם, לכן אמר תקחו את תרומתי דלנבואה סלקא, עד כאן דבריו. **ועל** דרך זה ראיתי להרב יערות דבש זכרונו לברכה שפירש כונת מה שאמרו בנמרא דרבי חנינא בן דוסא אמרה לו דביתו עד אימת ניצטער וניזיל וכעא רחמי ויהבו ליה כרעא דפתורא דרהבא, הדר הוא בחלמא דכולהו צדיקי יתבי בפתורא דשלישה כרעי והוא בתרתי, אמר אי הכי לא בעינא, בעי רחמי ושקלוה מיניה, תנא נדול היה הנס האחרון יותר מן הראשון דמשמאי מיהב יהבי מישקל לא שקלי, עד כאן, ודקדק הרב ז"ל מה עלה ברעת אשתו וברעת רבי חנינא בן דוסא בסוף ימיהם לתבוע מעות מן השמים, דהם לא רצו ליהנות מהעולם הזה כל ימיהם וכמו שאמרו בנמרא כל העולם כולו ניזון בשביל חנינא בני וחנינא בני די לו נקב הרובין מערב שבת לערב שבת, ואם כן למה עכשו עלה על לבם ליהנות מן עולם הזה, וגם מהו ענין נדול הנס האחרון יותר מהראשון, גם מה ענין פתורא דשליש כרעי ותרת, ופירש הרב זכרונו לברכה דאשתו לא היתה מצטערת על עניותה להתענג ולהתעדן הם ושלוש רק כר צערם היה בשביל ליתן צדקה לעניים והשבו שמצות נמילות חסדים כסף אצלם כי כמה יעשו חסד דאין ידם משנת להושיע עני ואביון מצדכם, ולכן השינו לבקש מאת ה' שיתן להם עושר לא להנאתם לאכול וללבוש כי אם לנמול בהם חסד לעניים ולאשר אין לאל ידם, אומנם נהפך מהשבתם באמת, כי כל זמן שאין להם ומצטערים על זה הרי זה נחשב להם לנמילות חסד נמור וכאילו עשו חסד עם העניים בתכלית ההנמלה והחסד, אמנם עכשו שהיה להם עושר וכי יכולים לצאת ידי חובת כל אחד ואחד, וגם מצות הצדקה יש בה כמה וכמה ממשולות בר מינן ויצא שכרו בהפסדו דימעט במצוה זו יותר מקדם יהיה

שהיה נחשב לו המהשבה כמעשה, ונודע מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בפרקי אבות על שלשה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל נמילות חסדים, וזהו שהראו לו בהלום דהצדיקים אוכלים בשולחן של שלשה רגלים הם שהעולם עומד עליהם תורה ועבודה ונמילות חסדים דאפילו אין לאל ידם לעשותם ככל הצורך מהשבתם הטובה תועיל יותר מהמעשה והוא רבי הגנא שנעשה לו עושר הפסיד רגל השלישי של הנמילות חסדים ויקו לעשות נמילות חסדים ויעש באושים, ולכן התפלל שיקחו העושר ממנו ולהיות כי זה העושר לא ניתן לו לעצמו לצורכו דק לצורך העניים לחלקם ביעקב ואיך יקחו ממנו לזה אמר גדול היה הנס האחרון יותר מהראשון עד כאן דבריו זכרונם לברכה.

ובזה אפשר לעניות דעתי דזהו בנות מדרש ילקוט וזה לשונו אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם רצונו לעסוק בתורה יומם ולילה אבל אין לנו פנאי, אמר להם הקדוש ברוך הוא קיימו מצות תפילין ואני מעלה עליכם כאלו היתם בתורה יומם ולילה עד באן, ויש לדעת איך על ידי מצות תפילין יהשב להם כאלו עסקו בתורה יומם ולילה, ועל פי האמור אתי שפיר, ובהקדים עוד את הירוע דתפילין של ראש קדושתם יותר עליונה מתפילין של יד, ומלבד הטעם הנמוס על פי דברי גורי האר"י זכרונם לברכה אפשר לתת טעם על פי דברי הרב מערכי לב זכרונם לברכה והרב יערות דבש זכרונם לברכה הנזכר לעיל דהיינו טעמא ישקדושת תפילין של ראש יותר עליונה משל יד והוא על פי מה שכתב האר"י זכרונם לברכה ושאר מפרשים דתפילין של יד הוא בנגד המעשה ותפילין של ראש כנגד המהשבה עיין שם, ואם כן תפילין של יד הרמוז למעשה ובמעשה המצות יש חשיבה לכמה וכמה ממשולות רבניה

וזהו רא וכווצא אב" במהשבה טובה עדיפה מינה וכאילו עשה המצוה כדן וכראוי וכנוכח לעיל ולכן תפילין של ראש הרמוז למחשבה קדושתו יותר עליונה מתפילין של יד הרמוז למעשה דהמהשבה עדיפא, והנה היצר הרע מוען על האדם דכיון שכבש את הנוף והאיברים של האדם והווי להו עבד מלך אם כן צריך להעלות לו מם על דרך והווי כך למס ועבדוך אלו העבירות שעושה האדם שהוא נתנה מהם והן אמת ישאמר הקדוש ברוך הוא בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין ועל ידי התורה הוה ליה דין תלמיד הכס שפטור מן המס ואם כן אין לו עוד ליקח מס הם העבירות, מכל מקום היינו דוקא אם לומד בתורה בפועל אבל אדם שהוא טרוד במונותיו ואינו יכול ללמוד בתורה מהיבא תיתי דפטור מהמס, וכי תיבא על ידי מהשבה טובה שהושב ללמוד מנא לן הא דהמהשבה עושה עיקר ובחקירת הרב מערכי לב זכרונם לברכה ולכן דודף אחר האדם להחטיאו כיון שאינו לומד בתורה בפועל, ברם מענין התפילין מורה לו באצבע דאדריבא מהשבה יותר טובה ומעולה ממעשה דלנה תפילין של ראש הרמוז למחשבה קדושתו יותר עליונה מתפילין של יד הרמוז למעשה והמהשבה עיקר, והווי בנות המאמר אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם רצונו לעסוק בתורה יומם ולילה, רוצה לומר ללמוד בתורה בפועל דבזה יהיה לנו דין תלמיד הכס ונפטור מן המס הם העבירות וכמו שאמר בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, אבל אין לנו פנאי דמיודים במונותינו אלא דעם כל זה מהשבותינו בתורה תמיה, והיצר הרע דודף הוא ומענתו דדוקא על ידי לימוד תורה בפועל תועיל להיות לו דין תלמיד הכס ל'פטר מן העבירות אבל במהשבה מהיבא תיתי דתיהוי עיקר וכמו שתקף הרב מוהר"י חון זכרונם לברכה, ואם כן מה נעשה הוכחה ותקנה לזה

לזה. לזה אמר אמר להם הקדוש ברוך הוא קיימו מצות תפילין רוצה לומר מצות תפילין כתקנה של יד ושל ראש דקימא לן של ראש קדושתה יותר עליונה משל יד והיינו מעמא דהוא רומז למחשבה. מזה מוכח דאדרבא המחשבה עדיפא יותר וכמו שכתב הרב מערכי לב והרב יערות דבש זכרוננו לברכה וזה שאמר מעלה אני עליכם רוצה לומר רבנה יהיה לכם מעלה יותר עליונה יותר מהמעשה בפועל וכאלו הניתם בתורה יוםם ולילה ממש ודו"ק.

ובזה יובן לעניות דעתי כונת מאמדם וזכרונם לברכה על פסוק וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וראו ממך ותניא רבי אליעזר הנרול אומר אלו תפילין שבראש עד כאן. וכל המפרשים אהוו צעה למה תפילין של ראש דוקא ולא של יד. ועל פי האמור אתי שפיר. ורוצה לומר אומות העולם הבאים מצד יצר הרע ונונדא דיליה ורוצים לנבות מס הם העבירות למלך הוא שמן הוא יצר הרע דכבש את הנוף והאיברים להטות לו כדן עבד מלך. ואתו בטענה דלא תועיל המחשבה כתורה רבנה יפטר כדן תלמיד חכם אלא אם ילמוד בפועל דוקא דמהיבא תיתי דהמחשבה גם כן עיקר. לזה אמר וראו כל עמי הארץ הם אומות העולם שהם מצד יצר הרע וכנוכר לעיל וטוענים דמה שאמר הקדוש ברוך הוא בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין שעל ידה יהיה פטור מן המס הן העבירות היינו דוקא אם לומד בתורה בפועל. אבל במחשבה שהושב בתורה מי יאמר דתועיל שיהיה לו דין תלמיד חכם להיות פטור מן המס שהם העבירות. אבל מענין התפילין מוכח בראיה נמורה דאדרבא המחשבה עדיפא וכנוכר לעיל. ולזה אמר והאו כל עמי הארץ טענה הנוכרת כי שם ה' נקרא עליך שהם התפילין וראו ממך. ושמה תאמר דשם ה' נקרא עליך היינו תפילין של יד הרומז למעשה והמעשה עיקר והמחשבה בשליה

לזה אמר ותניא רבי אליעזר הנרול אומר אלו תפילין שבראש שהוא רומז למחשבה והמחשבה עדיפא מהמעשה בפועל ולכן וראו ממך שמתבטל מענתם.

ובזה יובן כונת מדרש וזה לשונו כשיצא יעקב לקראת עשיו יצא לקראתו מוויין בתפילין של תינ אותיות עד כאן. ויש לדעת מה ענין תפילין הכא. ועל פי האמור אתי שפיר. והוא שידוע דעשיו בא בטענה על יעקב אבינו עליו השלום שביטל מצות כיבוד אב ואם כמה שנים והוא קיימה. והנה יעקב אבינו יש לו תשובה ניצחת על זה דהוא בבית לבן ובדרך מחשבתו הטובה תמיד בזה מתי יבוא לירי ואקיימנו ועל די זה כאילו קיימתי בפועל וראיה נמורה על זה מענין התפילין דקימא לן תפילין של ראש הרומז למחשבה קדושתו עדיפה ועליונה מתפילין של יד הרומז למעשה דמחשבה עדיפא. וזה שאמר כשיצא יעקב לקראת עשיו הטוען עליו שלא קיים מצות כיבוד אב ואם בפועל. לבטל מענתו זאת יצא לקראתו מוויין בתפילין רוצה לומר של יד וראש. ושל ראש עדיף ואני עיני ולבי שם כל הימים והמחשבה עיקר ואם כן אדרבא אנא עדיף וטענתו בשליה.

וקדו לעניות דעתי כונת הפסוקים שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול ה' עון לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. ויש לדקדק ראשונה למה תפס לאוהבי ולא אמר ללומדי תורתך. ועוד מהיבא תיתי דיהיה להם מכשול עד שאמר ואין למו מכשול הלא פשוט הוא דהתורה תבלין להיצר הרע. גם מה כונת הסמיכות ה' עון לעמו יתן ונקדים עוד את הירוע דתיבת עון רמז לתפילין כמו שאמר הפסוק נשבע ה' בימינו ובורוע עונו וזה שאמר שלום רב לאוהבי תורתך אלו הפרודים במוונותיהם ואין להם פנאי ללמוד אלא תמיד מחשבתם הטובה בתורה ועליהם יאמר

קול דרוש ד לבר מצוה יהודה רפה

יאמר שהם אוהבים אותה ואינם לומדים בה עם כל זה מחשבתם זו תועיל להם שיבנע היצר הרע מעליהם וכאלו למדו בפועל והיא שאמר ואין לנו מבושול הוא היצר הרע שמוען וצריך להעלות לו מה הם העבירות דעל ידי המחשבה בתורה בזה יהיה להם תלמודי חכמים ופסוקים מן המס. וראיה גדולה לזו. הי עון לעמו יתן שהם תפילין שמהם מוכה דהמחשבה עדיפה ולכן תפילין של ראש קדושתו עליונה יותר שרומז למחשבה ולכן הי יברך את עמו בשלום שבוה אין לו עון עליהם טענה היצר הרע להתביאם והכל יפצה פיהו.

וזהו גם כן כונת הפסוק אחת דיבר אלהים שמים זו שמעתי כי עון לאלהים ולך הי הסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו והוא דהקדוש ברוך הוא אמר והיית בו יומם ולילה דיעסקו בתורה בפועל ובוה יהיה להם דין תלמודי חכמים דפסוקים מהמס. וכמו שאמר בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תכלין. אלא שמים זו שמעתי שיש עוד לבטל טענת יצר הרע שהוא מוען על האדם ורוצה לקחת ממנו מהם הם העבירות על ידי המחשבה מוכה שהושב בתורה. וכי תימא מאן לך הא דהמחשבה מוכה כמעשה. על זה אמר כי עון לאלהים. רוצה לומר ראה מהתפילין שנקרא עון וקימא לן תפילין של ראש קדושתו יותר עליונה מתפילין של יד. והיינו טעמא לרמז דהמחשבה עושה עיקר ויותר. וזה ודאי הוא מהסדו יתברך שהושב לנו המחשבה כמעשה והיא שאמר ולך הי הסד כי אתה תשלם לאיש כמעשהו ודויק.

עוד נקדים מה שכתב הרב מוהר"ף זכרנו לברכה בשם התוספות בסנהדרין דף ב' עמוד ראשון דהרהורים ומחשבות רעות לא יבואו לאדם בשעת צער ע"ן שם ואם בן אין צער בצער זכרון המיתה שמשברת לבו של אדם ואינו הושב עוד מחשבות והרהורים

רעים על ידי שמצטער על עצמו מהמיתה. **עוד** נקדים את הידוע דמחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה לישראל אלא דעם כל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה דההורי עבירה קשים מעבירה דהיצר הרע מפתה האדם במחשבות והרהורים רעים ואומר לו שאין הקדוש ברוך הוא מעניש על המחשבה רעה והאדם מתפתה בזה והושב מחשבות רעים ובוה אתי לידי מעשה נמור. ובוה רמזו המפרשים כונת הפסוק וכל יצר מחשבות לבו רק רע כל היום. והוא היצר הרע מפתה לאדם במחשבה רעה שיהשוב בלבו ואומר לו שאין זה עון כלל וזה שאמר וכל יצר שכל כונת היצר הרע להתביא האדם במחשבת לבו מחשבות רעות. ואומר לו רק רע דכל אבין ורקין מעוטים רוצה לומר שאין בזה עון והוה רק רע ועל ידי זה כל היום הוא מהרהר בהם ולכן דההורי עבירה קשים מעבירה דעל ידי זה הוא בא למעשה עבירה ממש.

וכזה רמזו גם כן המפרשים כונת הפסוק ועשית מעקה לנגך כי יפול הנופל ממנו. והוא דראשי תיבות מעקה דההורי עבירה קשים מעבירה. והכתוב מצווה לאדם שיהיה מהרהורים ויעשה נדרים וסגינים כדי שלא יבוא ליפול ויעשה עבירה בפועל. וזה שאמר ועשית מעקה לנגך שיעשה נדרים וסגינים שלא יתא בההורי עבירה שקשים מעבירה שכן ראשי תיבות מעקה. וכי תימא כיון דקימא לן מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה אם כן למה לי להתרחק מהרהור על זה אמר כי יפול הנופל ממנו דהיינו שיפול בעבירה עצמה עד כאן.

הלא מעתה ניהדר אנפין לפרש כונת המאמר אמר רבי לוי בר המא לעולם יהני אדם יצר הטוב על יצר הרע. רוצה לומר שיעשה האדם כל מצדקי שירגזו יצר הטוב על יצר הרע ולא יעשה עבירות. אם נצחו

מוטב ואם לאו רוצה לומר שהיצר הרע בא לאדם במענה שהוא כבש הנוף והאיברים והיה ליה עבר מלך ורוצה לקחת מס מעבדיו שהם החטאים והעונות. כדן כל מלך שלוקח מס מעבדיו, או התקנה הוא יעסוק בתורה. רוצה לומר דעל ידי עסק התורה היה ליה דין תלמידי חכמים וקימא לן תלמידי חכמים פטורים מן המס, אם נצחו מוטב, רוצה לומר אם יש לו פנאי לעסוק בתורה שעל ידי זה יכול לפטור עצמו מפענת היצר הרע ותלמידי חכמים פטורים מן המס מוטב, ואם לאו רוצה לומר שהוא טרוד במוגנותו להביא טרף לביתו ואין לו פנאי לעסוק בתורה תמיד, אלא דעם כל זה חושב מחשבות שהורות דמי יתן והיה שהייתי לומר בתורה תמיד, והיצר הרע טוען עליו דמחשבה זו לא תועיל לו להיות לו דין תלמיד חכם נמור שיפטר מן המס הם העבירות אלא דוקא אם למד בתורה בפועל דמא לך הא דמחשבה תיהו עיקר וכאילו למד ממש בפועל על זה אמר יקרא קריאת שמע, שכתוב בה וקשרתם לאות על ירך והיו לטופפות בין עיניך, וקימא לן דתפילין של ראש קדושתו יותר עליונה מתפילין של יד, והיינו טעמא דתפילין של ראש הוא רומז למחשבה והמחשבה טובה עדיפא ממעשה המצות בפועל ולכן תפילין של ראש הרומז למחשבה קדושתם יותר עליונה מתפילין של יד הרומזים למעשה, ואם כן גם האדם שהוא טרוד במלאכתו ואין לו פנאי ללמוד בתורה בפועל, ועם כל זה חושב תמיד בתורה מחשבתו הטובה תועיל להיות לו דין תלמיד חכם ופטור מן המס הם העבירות, אם נצחו מוטב, ואם לאו רוצה לומר שהוא היצר הרע בא על האדם בעדמה דהן אמת שאני מודה לך בראיה גדולה זו דמתפילין מוכת דמחשבה טובה מצטרפת למעשה ועדיפא מינה ואין לי עוד לתבוע תבע ממך מס שהם העבירות דהוה

ליה דין תלמיד חכם נמור שפטור מהמס, אלא דאני מבקש ממך שתחשוב גם כן מחשבות והרהורים רעים וכוה אין עליך עון אשר חטא דמחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה וכופין על מידת סדום דזה נהנה וזה אינו חסר הוא, וכוה כל יצר מחשבות לבו רק רע היום וכמיש, והאדם מתירא מזה דסוף סוף הרהורי עבירה קשים מעבירה, דהישגין שיבוא לעשות עבירה עצמה וכנוכר לעיל, לכן לבטל הרהורים ומחשבות רעות יזכור לו יום המיתה, דכוה יהיה לו צער גדול ועל ידי הצער מתבטלים מאליהם המחשבות והרהורים רעים וכמו שכתבו התוספות בסנהדרין וכנוכר לעיל וכוה היצר הרע הלך הלך לו.

נמשך אל האמור יובן כונת הפסוק והיה לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך כי בחוץ יד הוציאך ה' ממצרים, ויש לדקדק למה כתפילין של ראש אפקיה בלשון זכירה ואמר ולזכרון בין עיניך, ומהו למען תהיה תורת ה' בפיך, גם מהו נתינת טעם כי בחוץ יד הוציאך ה' ממצרים, ועל פי האמור יובן, ובהקדים עוד מה שכתבו הפרשים וזכרונם לברכה אהר מהטעמים שיצאו ישראל ממצרים קודם הזמן הוא משום שהיו מחשבים המצריים בלילה מה לעשות עם ישראל איזה עבודה ביום ועל ידי זה נחשב להם הלילות כימים דמחשבה רעה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה לאומות העולם ואם כן מענין יציאת מצרים מוכת דמחשבה כמעשה דלזה יצאו קודם הזמן דנחשב להם המחשבה כמעשה, וכמו שבאומות העולם מחשבה רעה מצטרפת למעשה כן בישראל במחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה וזה שאמר והיה לאות על ירך ולזכרון בין עיניך ואפקיה בלשון זכירה לרמז דתפילין של ראש רומז למחשבה והמחשבה עושה עיקר ויותר, ואם כן אם אדם

שאין

שאין לו פנאי ללמוד בתורה שמתור בעונותיו על ידי המחשבה טובה נחשב לו שעסק ולמד בתורה בפועל וזה שאמר למען תהיה תורת ה' בפיך, רוצה לומר כאילו עסקת בפיך ממש וראיה לזה כי בחוק יד הוציאך ה' ממצרים קודם הזמן והיינו מעמא דנחשב להם המחשבה כמעשה וכן ישראל המחשבה טובה נחשב להם כמעשה נמור.

ובנה אפטר דוה רמו כונת מדרש וזה לישונו אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם במה תרומם קרנם של ישראל אמר לו בני תשא עד כאן, והוא תמוה, ועל פי האמור אתי שפיר והוא דמשה רבינו עליו השלום רוצה לידע במה יוכלו לבטל מענת יצי הרע שמוען שהוא מלך וכבש את האדם לעבד ורוצה לקחת מס הם העבירות ואדם שאין לו פנאי ללמוד בפועל אלא במחשבה טובה רוצה ממנו גם כן מס והמחשבה במילה ודעתו, ולכן שאל משה להקדוש ברוך הוא במה תרומם קרנם של ישראל כנגד מענתו לבטלה, אמר לו בני תשא, יש רמו לתפילין דראשי תיבות תשא אלו תפילין שבראש רוצה לומר דמתפילין של ראש מוכח דהמחשבה טובה עיקר ושפיר מענת היצר הרע במילה.

ועל פי זה פירשו המפרשים כונת מדרש וזה לישונו ביטעה שאמר המן יכתב לאברהם אמר לו הקדוש ברוך הוא שומה שבעולם אילו לא מת משה יפה אמרת עכשיו ישמת משה ותלו אותו ואת בנו על העין עד כאן, והוא בהקדים מה שאמרו בנמרא דהטעם יסתחייבו ישראל בליה בימי המן משום שהשתחוו לצלם בימי נבוכדנצר והקשו וכי משוא פנים יש בדבר, ותירצו הם לא עשו אלא לפנים גם הקדוש ברוך הוא לא עשה עמהם אלא לפנים, רוצה לומר ישבליכם לא קיבלו הצלם לאלה אלא מהשבתם היתה להי דוקא, וכתב הרב יושב אוהלים דף ס"ה דאי אמרינן דהמחשבה

עיקר אין על ישראל עונש במה שהשתחוו לצלם, אבל אי אמרינן דמעשה עיקר שפיר ראויים ישראל לעונש, והררא קושיא לדוכתא וכי משוא פנים יש בדבר עד כאן, עוד נקדים מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה רמה שנענש משה ולא יכנס לארץ ישראל הוא משום שסירב בשליחותו של מקום, והרב יושב אוהלים שם כתב וזה לישונו באמת ראוי לידע למה נענש משה דהוא רצה להלוק כבוד לאהרן שעל פי הדין צריך לכבוד שהוא אהיו הגדול ממנו ואם כן למה נענש ותירץ שם במה שכתב הרב כנפי יונה דנשמת משה אצולה קורם בראת העולם ומצד המחשבה משה גדול מאהרן, והפכים הקדוש ברוך הוא דהמחשבה גדולה ממעשה והמחשבה עיקר, ומשה כבר דהמעשה עיקר ולכן סירב בשליחותו של מקום ונענש על זה דשלא כרין סירב, והנה המן כבידא ליה דאולינן בתר מעשה והיובים ישראל שהשתחוו לצלם ולכן השב לאברהם, ולזה אמר לו הקדוש ברוך הוא שומה שבעולם אילו לא מת משה רוצה לומר שלא נענש אלא היה נכנס לארץ ישראל והדין עמו דאולינן בתר המעשה ולכן חלק כבוד לאהרן, אם כן יפה אמרת שחייבים ישראל אבל עכשיו ישמת משה, רוצה לומר שנענש על שסירב בשליחותו של מקום אם כן דהמחשבה עיקר ואם כן אין על ישראל עונש דהם מהשבתם להי והמחשבה עיקר והם לא עשו אלא לפנים ואתה שרוצה לאברהם שלא כרין אדרבא ותלו אותו ואת בנו על העין עד כאן.

באופן אחר פירשו המפרשים זכרונם לברכה כונת המדרש אמר משה להקדוש ברוך הוא רבונו של עולם במה תרומם קרנם של ישראל אמר לו בני תשא עד כאן, בהקדים מה שאמרו בנמרא דמנילה אמר ריש לקיש גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעמד המן הדיטע לישקול שקלים על ישראל לפיכך הקדים

רפח קול דרוש ד לבר מצוה יהודה

הקדים שקליהם לשקלי המן עד כאן. וזה שאמר במה תרוב קרנם של ישראל בימי המן שינצולו מהגזירה אמר לו בני תשא את ראש בני ישראל ונתנו איש כופר נפשו שיתנו ישראל מקודם מהצית השקל ובוה ינצולו מגזירת המן עד כאן.

והרב רבי מאיר שולפאן זכרונו לברכה פירש דהנה יש שלשה ריעות שמתפללים על הגאולה ועל ביאת המשיח. יש שרוצים בביאת המשיח כדי שישבו בהשקט ובטחה בלי שום צער הפרנסה. ויש שרוצים בביאת המשיח כדי שינצולו מצער הגלות ובזיונות אומות העולם שמצעים לישראל בגלות. ויש שמתפללים על ביאת המשיח משום שיחום הקדוש ברוך הוא על שמו המהולל בנויים ולאקמא שכינתא מעפרא והאמת עם דיעה השלישית שהעיקר בשיביל שמו המהולל בנויים וזה שאמר במה תרוב קרנם של ישראל באיזה דיעה מהשלישה דיעות שתשמע תפילתם אמר לו בני תשא כיי ראשי תיבות ננסת ישראל תשא שהעיקר שיתפללו על הגאולה בעבור שמו המהולל בנויים ולאקמא שכינתא מעפרא יהי רצון שהי ינאלינו גאולת עולם בעגרא ובזמן קריב אמן כן יהי רצון.

דרוש ה לבר מצוה

יתעלה הבורא ויתקדש היוצר אשר קדשנו במצותיו וציונו לנו לתמו בלהמי לחמה של תורה ולשבר מלמענות עוול הוא הצר הצורך לפתח חסאת רובין מוכן ומזומן. מעת צאתו מרחם אמו רודף אחריו להחטאו יורד ומשפין עולה ומקפדני ורשתי אשר ממך. ויהי היום ויגדל היד והנה לקראתו אור המאיר ליו מצא עזר לאברותי ארי והלך בסערות תימן. ויען ויאמר לו עד מתי עצל תשכב

קום קרא אל אלהיך עווב כל אשר לך התטאת והאשם שמפינין מעמן. והיום הזה מצוה הבאה לידך אל תחמיצנה עשה בשמחה בלבוש שני שיש וארנמן. דיכולה היא שתנן אלק המן ככל התורה כולה דלא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן. וכמו שאמרו רבותינו זכרונו לברכה במדרש ילקוט וזה לשונם, אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם רצונו לעסוק בתורה יומם ולילה. אבל אין לנו פנאי. אמר להם הקדוש ברוך הוא קיימו מצות תפילין ואני מעלה עליכם כאילו הניתם בתורה יומם ולילה. עד כאן. ובה פירש הרב דרני איש דף כיג כונת פשט הפסוקים ושנתם לבניך ודברת עם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך ובשוכבך ובקומיך. וקשרתם לאות על ידך והיו לסוּמפוט בין עיניך. ולנו לדעת מה כונת סמיכות הפסוקים להדדי. ברם על פי האמור אתי שפיר. ושנתם לבניך ודברת עם בעסק התורה. ואם תאמר התינה בשבתך בביתך. בן אדם שיושב בבית ויש לו פנאי לעסוק בתורה. ברם בלכתך בדרך ובשוכבך ובקומיך. בן אדם שתמיד משולט ואין לו פנאי מה יעשה. לזה אמר וקשרתם לאות על ידך והיו לסוּמפוט בין עיניך שתקיים מצות תפילין. שעל ידה נחשב לך כאילו עסקת בתורה יומם ולילה. עד כאן.

ובדרך זו יש לפירש כונת מה שכתבו המפרשים. בפירוש מאמר רבותינו זכרונו לברכה שאמרו אין מניחין תפילין אלא בשבת. והוא תמוה. דאדרבא הוא להיפך דבשבת אין מניחין תפילין. ויש מן המפרשים שפירשו דעם הארץ שאינו יודע ללמוד תורה נביאים וכתובים אינו מניח תפילין. וזה ראשי תיבות שבת שמואל בראשית תהלים. וזה שאמר אין מניחין תפילין אלא בשבת. רוצה לומר עד שיהיה יודע ללמוד תורה נביאים וכתובים שהם ראשי תיבות שבת שמואל בראשית

קול דרוש ה לבר מצוה יהודה רפמ

כראשית אוי יניח תפילין, ויש שפירשו מה שאמר אין מניחין תפילין אלא בשבת, רוצה לומר אין מניחין לתפילין מידם ואין לובשים אותם אלא בשבת דבשבת אין ללבוש אותם. ויש להרחיב ולבאר רבדים אלו ביותר על פי מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בשעה שהיו נכנסים ישראל לארץ ישראל אמרה תורה לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם ימחר זה נכנס לשדהו וזה נכנס לכרמו וזה עוסק במלאכתו, תורה מה תהא עליה, אמר לה כבר נתתי להם השבת והם עוסקים בתורה ביום השבת עד כאן, נמצא דיום השבת ניתן לישראל כדי שיעסקו בו בתורה, כיון שהם פנויים ממלאכה, ואם כן אינם צריכים ללבוש תפילין ביום השבת כדי שישב להם כאילו עסקו בתורה, מאחר שהם פנויים ממלאכה ולומדים בתורה בפועל, אין צריך עוד ללבוש תפילין, אבל בימות ההולך שהם עוסקים במלאכתם ואין להם פנאי ללמוד בתורה צריכים הם ללבוש התפילין כדי שיהשב להם כאילו עסקו בתורה יומם ולילה, וזה שאמר אין מניחין תפילין אלא בשבת, דאימתי מניחין התפילין מידם ואין לובשים אותם זה דוקא בשבת, דבשבת אין ללבושם, כיון שעוסקים בתורה בפועל, ומועדים גם כן בכלל שבת דאיקרו שבת, אבל בימות ההולך חייבים ללבושם כדי שיהשב להם כאילו עסקו בתורה יומם ולילה וכמו שאמרו בילקוט בנזכה.

וסיימו יש במדרש וזה לשונם, רבי יוחנן אמר מקרא מלא הוא והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך, על ידי קיום מצות תפילין יהשב לך כאילו הנית בתורה יומם ולילה ע"כ.

אומנם עדין יש לרקדק בפסוק מה שאמר והיה לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך כי ביד תוקה הוציאך ה' ממצרים, דמה נתינת טעם דקאמר

כי ביד תוקה וכו', גם מה ענין יציאת מצרים הכא, ולעניות דעתי אפשר שיובן, במה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה אמר להם הקדוש ברוך הוא לישראל בני בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תכלין, אם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו עד כאן, וראיתי להרב ב"ר יקותיאל ד"ר ס' שכתב וזה לשונו מאחר דעסק התורה הוא תכלין ליצר הרע, אם כן אין צורך למה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה אם רואה אדם שיצרו מתנבר עליו ורוצה להחטיו ילביש שחורים ויתעטף שחורים וילך למקום שאין מכירים אותו וועשה מה שלבנו הפין, מאחר דעסק התורה הוא תכלין ליצר הרע אם כן למה לי האי, יותר טוב לעסוק בתורה וישאר במקומו, ואם אבן הוא נימות ומתבסל יצרו, והביא משם מה אביו זכרונם לברכה, שפירש בזה כונת הפסוק בכל עת יהיו בנדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר, דהכונה שאיך צריך ללבוש שחורים כדי לשבר כח היצר הרע לינצל ממנו, אלא בכל עת יהיו בנדיך לבנים, וכי תימא מה אעשה להנצל מהיצר הרע, לזה אמר ושמן שהיא התורה על ראשך אל יחסר, יעולם תעסוק בתורה ותנצל ממנו.

ובזה גם כן פירש כונת הפסוק אם רוח המושל תעלה עליך מקומך אל תנה כי מרפא יניח חסאים גדולים, ידוע דהיצר הרע נקרא מושל כמו שאמר הפסוק מלך זקן ובסיל, וזה שאמר אם רוח המושל תעלה עליך שהוא היצר הרע מתנבר עליך ורוצה להחטיאך, מקומך אל תנה, רוצה לומר איך צריך להניח מקומך ותלך למקום שאין מכירים אותך כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, וכי תימא ומה אעשה ואנצל ממנו, לזה אמר כי מרפא, מרפא שהיא התורה כמו שאמר הפסוק רפאות תהי לשריך, על ידי יניח חסאים גדולים, על ידי התורה יהיה לך סגולה גדולה כדי

כדי להנצל מהיצר הרע, עד כאן.

אשר בזה אפשר לפרש דזה רמו הפסוק בתהלים למשפטך עמדו היום כי הכל עבדיך, לולי תורתך שעשועי או אברתי בעוניי, והוא רביום אשר יניע האדם להיות בן י"ג שנה ויום אחד ואז בא אליו היצק הטוב, והיצר הרע מתגבר יותר על האדם ורודף אחריו להחט'או, ורוצה לנרש היצר הטוב מאצל האדם, והאדם רואה שעצת היצר הרע נוח לו לפי שעה, ליהנות מתענוגי העולם הזה, ולילך אחרי שרירות לבו, ונדרה אחר עצת היצר הרע ועושה עבירות, ולזה כדי להכניע כח היצר הרע, נהנו ללמוד ולדרוש בדברי תורה דהיא תכלין ליצר הרע, ועל דה יכניע כחו ואין לו עוד כח לפתות האדם, זה שאמר למשפטך עמדו היום, הם היצר הרע והיצר הטוב, עמדו למשפט וגלהמים זה עם זה, היצר הרע מפתה האדם לעשות עבירות ולא יקיים התורה והמצות, והיצר הטוב אומר לאדם יקיים התורה והמצות ולעשות יצון הבורא יתברך, וזהו למשפטך עמדו היום, ביום שניע האדם להיות בן י"ג שנה ויום אחד, כי הכל עבדיך, דשניהם היצר הרע והיצר הטוב עבדי ה' ורוצים באדם, ולולי תורתך שעשועי, לולי התורה שאני לומד בה יהיה תכלין להיצר הרע, או אברתי בעוניי, יהיה מתגבר עלי היצר ומחט'אני, אבל על ידי שאני לומד ודורש בתורה ביום הזה, על ידי זה ישבר כח היצר, ואינו יכול עוד להחט'אני.

ובזה גם כן אפשר דזהו כונת הפסוק שמע בני מוסר אביך ואל תמוש תורת אמיך, כי לית חן הם לראשיך וענמם לנרנרותיך, אם יפתוך חטאים אל תובא, ובהקדים עוד מה שכתבו הראשונים והביא דבריהם הרב אורלא זכרונו לברכה בספר נחל קדומים על פסוק הוא ישופך ראש ואתה תשופ'נו עקב, דהקדוש ברוך הוא אומר לנחש שהוא היצר

הרע אם האדם יתגבר עליך מראש ימיו ולא יתן לך יד אפילו על עון קל, בזה ישופך ויכניעך תמיד ולא תוכל לו, וזהו הוא ישופך ראש, האדם יכניעך מראש ימיו, ועוד אין לך עליו שליטה, אבל ואתה תשופ'נו עקב, אם האדם נשמע לך ועושה עבירות, אתה תשלוט בו עד סוף ימיו, כי מרעה אל רעה יצא, ולא יוכל להנצל מיצר הרע עד כאן, וזה שאמר שמע בני מוסר אביך, אתה בני שהנעת לכלל בן י"ג שנה ויום אחד, שמע בני מוסר אביך ואל תמוש תורת אמיך, שתכף ומיד תעבוק בדברי תורה, ותדע לך כי לית חן הם לראשיך, לראש ימיך ישבאת לכלל מצות והוא יום שהנעת לבן י"ג שנה ויום אחד, על דרך הוא ישופך ראש, דבזה אני מבטיחך שאפילו יבוא היצר הרע לפתוך ולחטיך לעשות עבירות ולכור מאחרי ה', לא יוכל לך, והו אפיפתוך חטאים אל תובא, בדרך הכטהה, שבודאי הנמור, אפילו יפתוך חטאים שהם היצר הרע ונמנדא דיליה, בידיא אל תובא, דעל ידי שעסקת בדברי תורה, נעשה לך סנולה להנצל מהיצר הרע ונמנדא דיליה.

ובזה יובן כונת הפסוק וכל בנך למודי ה' ורב שלום בנך, והוא דבעת שכל בנך לומדים בתורת ה', על ידי זה ישבר כח היצר ורב שלום בנך ועושים יצון הקדוש ברוך הוא.

ובזה פירש עט"ר וצ"ח מ"א ו"ל כונת הפסוק כי תאמר כלכבך רבים הנמים האלה ממני איכה אוכל להורישם לא תירא מהם וכו' תזכור את אשר עשה ה' אליהך לפי עיה ולמצרים כן עשה ה' אליהך לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם, ובהקדים עוד מה שחקק החידא זכרונו לברכה בספר מראית העין, דהנה לכאורה היצר הרע יש לו תוקף באדם, נעל נדר ופרין, דהינו, נעל, סתם האור אהו שמירות

קול דרוש ה לבר מצוה יהודה רצא

שמורות עיניו של אדם, וכתבו רבותינו ז"ל דלכך נקרא ס"מ שהוא מקור היצר הרע, כי כסמא עיני האדם והוא סמוי מן העין ועיניו פקוחות, גדר, עשה מהיצה בין האדם לשמים, ופרין, הרבה להשחית י"ג פרצות, נמשריא אחיד, שננע הם ושלום בכבוד ה', גם נשתמש בשדה ואכל פירות כמה שנים, דהיינו, עין רואה נסתכל בדבר איסור ובהללי העולם, אוון שומעת דברי גרן ולשון הרע ונבלות הפה וליצנות, ידיו אסורות מלתת צדקה, רגלים ממהרות לרוין לרעה, פה דובר נבלה ולשון הרע, הרי אם בן שהיצר הרע נשתמש כל צורכו באיכרו של אדם דרך תשמיש כמה שנים והחזיק חוקה נמורה, ואיך בהניע האדם לבן י"ג שנה בא אליו היצר הטוב ומוציאו ליצר הרע מהוקמו, והרבה תירוצים נאמרו בזה, ועט"ר מ"א ז"ל תירין בהקדים מאי דקיסא לן כדן דגוי אינו קונה בחוקה, והרב מקור ברוך פרישת וילך כתב על הא דאמרין בפסוק לא תחונם דאסור לאדם שיאמר כמה נאה נוי זה ועובר עיני וכו' דאם על שבעה עמטין שהם צבאו וחיליו אכור לומר עליהם שום טובה, כל שבן, על שורשם בעמלק שהוא היצר הרע מסית ומדיח שההרים עירנו והשחית בית מקדשינו והנלנו בין כמה זאבים דמנרע גרע, עיין שם, נמצא היצר הרע וזונדא דיליה דמנרע גרעי מנוי אינם בתורת חוקה, ואם בן כבוא האדם לבן י"ג שנים שפיר בא היצר הטוב, ומגרש היצר הרע וזונדא דיליה וקונה את מקומם.

עוד נקדים מה שכתבו המפרשים אחד מהתירוצים על שיצאו ישראל ממצרים קודם הזמן, הוא משום דמשנולד יצחק מנין, וידוע דהתירוין הזה הוא דוקא אי אמרין דלא קנה אברהם אבינו עליו השלום את הארץ בהלוך שהלך בארץ לאורכה ולרחבה, דהאבות לא יצאו מכלל בן נה ודינם כגוי, וגוי אינו

קונה בחוקה וחשיב שפיר ארץ לא להם ומשנולד יצחק מנין, ברם אי אמרין דיצאו האבות מכלל בני נה, וקנה אברהם אבינו עליו השלום את הארץ בהלוך, ממילא לא הוא ארץ לא להם, וצריכים הם לישאר במצרים תשלום הארבע מאות שנה, ופרעה נכנס בכרה זו שאברהם קנה את הארץ בחוקה, דדן ישראל יש להם, ולכן לא רצה לשלח את ישראל ממצרים עד שישלמו הארבע מאות שנה במצרים, ומשום הכי הוצרך הקדוש ברוך הוא לעשות בהם אותות ומופתים עד ששלחו אותם דדינא הוי דגוי אינו קונה בחוקה, והאבות דין בן נה יש להם ולא קנה אברהם את הארץ בהלוך והוא שפיר ארץ לא להם, וכבר נשלב הזמן, והו כונת הפסוק, כי תאמר בלבבך רבים הנויים האלה ממני וכו', הנה הוא רומז על האיש הישראלי שכיון שבא לכלל שנים, ונעשה בן י"ג שנה ויום אחד, אז בא כבוא כדינא יצר הטוב ומגרש היצר הרע וזונדא דיליה ויורש מקומם, וזה שאמר כי תאמר בלבבך רבים הנויים האלה ממני, הם היצר הרע וזונדא דיליה, והחזיקו בו חוקה גדולה מעתה איכה אוכל להורישם, דהיינו שיבוא היצר הטוב ויורשם ממקומם ויכסל חוקתם, על זה אמר, לא תירא מהם, דלא השיבא חוקתם חוקה כלל, מאחר דהשובים הם כגויי הארץ, דינא הוא דגוי אינו קונה בחוקה, וראיה גדולה על זה, מענין יציאת מצרים, דעשה הקדוש ברוך הוא שפטים גדולים והוציא ישראל מתוכם, והטעם דאברהם אבינו לא קנה את הארץ בחוקה דערין דין בן נה יש להם, וגוי אינו קונה בחוקה, ושפיר נשלב הזמן, דמשנולד יצחק מנין, דבארץ לא להם כתיב, וזה שאמר וזכור תזכור את אשר עשה ה' אליך לפרעה ולכל מצרים, אשר הוציאך ה' אליך משם, ועיקר הטעם הוי דגוי אינו קונה בחוקה וכוננו לעיל, מזה הטעם בעצמו

כן יעשה ה' אלהיך לכל העמים שהם היצר הרע ונונדא דיליה, אשר אתה ירא מפניהם, ושפיר מצי היצר הטוב לנרשם. להיצר הרע ונונדא דיליה.

ובנה פירש גם כן כונת הפסוק בפרשת שופטים, כי תצא למלחמה על אויביך וראית סוס ורכב עם רב ממך לא תירא מהם כי ה' אלהיך עמך המעלך מארץ מצרים, והיה בקרבכם אל המלחמה, וניגש הכהן ודיבר אל העם ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום למלחמה על אויביכם אל ירך לבבכם, כי ה' אלהיכם ההולך עמכם להושיע אתכם, דשם רמו אל האדם כשיהיה בן י"ג שנה, ומניה תפילין כראשו שנאמר בו וראו כל עמי הארץ כי שם ה' אלהיך נקרא עליך ויראו ממך, ורוצה להתקרב אל היצר הטוב, ולהתק היצר הרע ונונדא דיליה, וזה שאמר כי תצא למלחמה על אויביך שהם היצר הרע ונונדא דיליה, וראית סוס ורכב עם רב ממך שהם המקטרגים ותאמר ביון שהחיוקו כי איכה אוכל להלהם עם ולנרשם, לא תירא מהם, כי ה' אלהיך עמך, בקיומך מצות תפילין, והוא יצילך מהם דלית ליה חוקה כלל דהרי הם בני דאינו קונה בחוקה, וראיה על זה מענין יציאת מצרים, והוה המעלך מארץ מצרים, והיה בקרבכם אל המלחמה על יצר הרע ונונדא דיליה, או וניגש הכהן, הוא יצר הטוב ודיבר אל העם, הם איבריו של אדם, ואמר אליהם שמע ישראל אתם קרבים היום, יום שנעשה בן י"ג שנה ויום אהר למלחמה על אויביכם, אל ירך לבבכם, אל תיראו ואל תהפזו ואל תערצו מפניהם, כי ה' אלהיכם ההולך עמכם, על ידי קיום מצות התפילין, ששורה שכינתו יתברך עליכם, והוא נלחם לכם עם אויביכם, להושיע אתכם מתחת ידם עד כאן.

ובנה אפשר לפרש כונת הפסוקים האמורים בקריאת שמע, ולא תתורו אחרי לבבכם

ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם למען תזכרו ועשייתם את כל מצותי, והייתם קדושים לאלהיכם, אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים, דהכונה נמשך אל האמורה ורוצה לומר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם שתלכו אחר עצת היצר הרע, בטענה מאחר שכבר החיוק באיברים של אדם כגון הלב והעין, לב הורש מהשכלות און, ועין רואה דבר איסור והכלי העולם וכנוכח, והוה אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם מצד היצר הרע, ואם כן תאמרו דהוה ליה חוקה נמורה ליצר הרע בזה, ולכן תלכו אחרי לעשות עביות, אלא למען תזכרו ועשייתם את כל מצותי והייתם קדושים לאלהיכם, רוצה לומר שתלכו אחר היצר הטוב ותקיימו מצות ה', וחוקת היצר הרע בטילה מעיקרא, דהרי הוא בני וגוי אינו קונה בחוקה, וראיה לזה מענין יציאת מצרים, דיצאי ישראל קודם הזמן, והטעם הוא דגוי אינו קונה בחוקה והאבות דין בן נח יש להם וגוי אינו קונה בחוקה, מזה הטעם עצמו גם כן בני היצר הרע שדונו בני ואינו קונה בחוקה.

ועל פי האמור זוכן גם כן כונת הפסוקים האמורים למעלה ראש, והיה לאות על ירך ולזכרון בין עיניך למען תהיה תורת ה' בפיך כי ביד חוקה הוציאך ה' ממצרים, והוא דכבר אמרנו שבעת כווא האדם לכלל שנים ונעשה בן י"ג שנה ויום אחד, אוי חייב לקיים מצות תפילין ועל ידה מנרש היצר הרע ונונדא דיליה ומבטל חוקתם, והוה והיה לאות על ירך, דהיינו כשתהיה בן י"ג שנה ויום אחד, תקיים מצות תפילין, ועל ידם תבטל חוקת היצר הרע, ותביא במקומו היצר הטוב לישמר ולעשות תורת ה' ומצותיו, והוה למען תהיה תורת ה' בפיך, וכי תימא ביון דהיצר הרע החיוק כי חוקה נמורה, אם כן מהיבא תית' לבטל חוקתו, על זה אמר כי בחוק יד הוציאך

הוציאך הי' ממצרים, דהוציא הי' את ישראל ממצרים קודם הזמן, והיינו טעמא דנוי אינו קונה בהוקה, והאבות דין בן נח יש להם, ילא קנה אברהם את הארץ בהוקה דהילוך, ישפיר נשלים הזמן, מזה הטעם עצמו תבטל חוקת היצר הרע, דנוי אינו קונה בהוקה, והוקתו בטילה מעיקרא.

אשר בנה פירש מורח במוהרי"ם ז"ל כונת המאמר לעולם ירניו אדם יצר הטוב על יצר הרע שנאמר רנוו ואל תהטאו, אם נצחו מוטב ואם לאו יעבוק בתורה, שנאמר אמרו בלכבבם, אם נצחו מוטב, ואם לאו יקרא קריאת שמע שנאמר על משכבכם, אם נצחו מוטב, ואם לאו יזכור לו יום המיתה, שנאמר ודומו סלה, עד כאן, ולנו לדעת כונת אומרו אם נצחו מוטב, כנראה שהיצר הרע יש לו איה טענה לפתות האדם שיילך אחר עצמו ועל ידי שלשה אלה יבטל טענתו, גם אומרו יזכור לו יום המיתה, אדרכא בזה הוא מתנכר יותר שהוא ישטן הוא יצר הרע הוא מלאך המוח, וצריך לדעת במאי אודא ליה טענתו, ועל פי האמור אתי ישפיר, ובהקדים עוד מה שתדין הרב שעה אשר קובו זכרונו לברכה דף ג' להקידה זו דאין ליצר הרע הוקה, דכבר נודע דבזקין גדולים שהם בנופו של אדם כגון עישן ובית הכסא, שאין אדם יכול לסבולו אין להם הוקה, וכל זמן שרוצה הנוק לפתות בו הרשות בידו, ומצי לומר ליה עד עכשיו הייתי יכול לסבול מכאן ואילך איני יכול לסבול, והכי נמי היצר הרע נשתמש באיברים כפי הנאתם, ונהנה בהם בהבלי העולם, והם נזקים גדולים לנוף האדם אם בן הוה ליה כעשן ובית הכסא דאין להם הוקה, משום דנוקין כאלו אין יכול האדם לסבולם, והפנס הוא גדול, עד כאן דבריו זכרונו לברכה, עוד נקדים את הידוע דהקדש מפיקע מדי שעבוד, וגם נבי היצר הרע כיון

שהאדם על ידי התורה והמצות נעשה גופו קדוש להי', מעתה אין להיצר הרע שום טענה לומר דהאדם משועבד הוא לי מדין הוקה, דהקדש מפיקע מדי שעבוד.

מעתה זה אומרו, לעולם ירניו אדם יצר הטוב על יצר הרע, שיעשה כל מאמצי כוהו שירניו היצר הטוב על יצר הרע ויכניעהו, אם נצחו מוטב, ואם לאו שבא לפתות האדם בטענה זו, שכבר החזיק בו, או כדי לבטל טענתו יעסוק בתורה, ועל ידי עסק התורה, יהיה גופו קדוש, והקדש מפיקע מדי שעבוד, אם נצחו מוטב, ואם לאו שבא לפתותו על עסק התורה שאינו מניחו ללמוד, יקרא קריאת שמע, שכתוב בה ענין יציאת מצרים, דמינה מוכח דנוי אינו קונה בהוקה, ומכל שכן היצר הרע שהוא מרע נרע מנו ואין לו הוקה כלל, אם נצחו מוטב, ואם לאו ישוען היצר הרע דמי יאמר שאני יש לי דין נוי אדרכא ישראל נמור אני, שאני מקיים מצוות הי', ואם בן הדין הוא שיש לי הוקה, או לבטל לו טענה זו, יזכור לו יום המיתה, רוצה לומר כמו שפירשנו מזהרשיא שכל כונת היצר הרע להמית האדם על ידי עונותיו, על דרך צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, והוה ליה כעשן ובית הכסא, שאין להם הוקה, וכל זמן יכול לפתות ואומר לו עד עכשיו הייתי יכול לסבול מכאן ואילך איני יכול לסבול, ואם בן ישפיר מצי לבטל חוקת היצר הרע ומביא במקומו היצר הטוב.

ובנה יזכר רמו כונת הפסוק ואתם הדבקים בהי' אלהיכם היום כולכם היום, והוא דשלשה אלה, התורה, וקריאת שמע, וחכיה יום המיתה, דמזוים בחיבת אתם, דיום המיתה רמו בראשי תיבות אתים, ארון מטה תכריכין, גם תיבת אתם אותיות אמת, רמו לתורה שהיא תורה אמת, גם רמו לקריאת שמע שהותמן בה הי' אלהיכם אמת, וזה שאמר ואתם רוצה לומר

רצד קול דרושה לבר מצוה יהודה

היצר הרע ומביא במקומו היצר הטוב ועל ידו שורה השכינה גם כן עמו, וזה שאמר ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו, דאין לנו דין הזקה, וראיה לזה אל מוציאם ממצרים כתועפות ראם לו.

שוב הזרתי ואמרתי לא הביט און ביעקב וכו', שם רמו אל נאולתינו ואל פדות נפשינו, דכבר נודע דנאולת ישראל תלויה על ידי התשובה ויעונו העונות שבידם, וידוע מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות וכו' וזה שאמר לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, הוצה לומר שיהיו בתשובה מעונות שבידם, על ידי זה ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו, שיוכו לנאולה, כימי צאתך מארץ מצרים, וזהו אל מוציאם ממצרים וכו', בענלא ובזמן קריב אמן כן יהי רצון.

לומר על ידי שלשה אלה, שהם רמוזים בתיבת אתים תבניעו יצר הרע, ועל ידי זה הבקים בה' אלהיכם היים כולכם היום.

מעשה אנכי הוואה שהייתי למשא כבר על מעלת מורי ורבותי אמרתי שוב אשוב לנושא מקדם והנושא בא, לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו אל מוציאם ממצרים כתועפות ראם לו, שם רמו למה שאמרנו בקוטב דרושינו דאין להיצר הרע מענה שכבר החזיק באדם על ידי העונות שעשה, דנוי אינו קונה בחזקה, וככל שכן היצר הרע דמנדע נדע מנוי אין לו דין הזקה, וראיה לזה מענין יציאת מצרים שיצאו ישראל קודם הזמן, מטעם דנוי אינו קונה בחזקה ובזמן לעיל, וזה שאמר לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל, שם רמו לאדם בהניעו לבן י"ג שנה שמנרש

ופשעי ותעביר את עוני, ויעזרני להעלות את שארית הפליטה מציר עני, לחזות בנועם ה' ישמע ה' מהיכלו קולי וירם כראם קרני, שמע ה' קול יהודה.

וזאת ליהודה ויאמר שמע ה' קול יהודה ואל עמו תביאנו ידיו רב לו ועזר מצרו תהיה, הפעם אודה את ה' ברוך שהחיני וקימני, הקול קול יהודה יהי רצון שיעלו לרצון אמרי פי סתרי ומניני, לכפר חטאי

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם

שב לוח המפתחות לס' קול יהודה

מסכה וראיתם שלישה. באופן אחר טעם לשם שבת הגדול ספר נר תמיד מהמפרשים. וכוה יובן ושמרו בני ישראל את השבת. וזהו וארא אל אברהם אל יצחק.

נא באוזני העם שלא יאמר אותו צדיק. ואומר אעלה אתכם מעוני מצרים. אנכי ה' אלהיך וכו' במיש הקדש מפקיע מדישו. ויהל משה את פני ה' אלהיו. תם מהו אומר. מדרש הבה נתחכמה לו לבטל מהם השבת. רשע מהו אומר מיה. הודו להי כי טוב. באופן אחר רשע מהו אומר. מספר דבר טוב. וכוה פירש וזרו רשעים מרחם ופסוק עוד נניע. וכוה יובן כל שלא אמר שלישה דברים אלו בפסוק. מדרש הודו להי כי טוב. מספר מערכי לב. וכוה יובן כנטן עקב את אחיו שני אופנים. בשים הנעלבים ואינם עולבים מותרות בפנים. וזה רמז וגם אני שמעתי. וזה רמז בהוציאך את העם. באופן אחר וגם אני שמעתי כמה שכתב עוד יוסף ה' באופן אחר ויאמר ה' ראה ראיתי במיש מוהרריא זיל. אחת דיבר אלהים. וזהו אשירה להי כי נאה נאה. באופן אחר ויאמר ה' ראה ראיתי כמה שכתב הארזי זיל.

דרוש א לבר מצוה

מתחיל מדף רמז

הלצה מתהלת מה וכתובה טוב וכסוף היום. ודברת כם בשבתך ככיתך וכלכתך בדרך. טעם לכן ייג שהייב בתפילין ולא במצוה אחרת. השמרו לכם פן יפתה לבבכם. כי דרך ארוב נפשי. ישמע בני מוסר. ירא את ה' בני ומלקי. וכוה יובן לעולם יגני. וכוה יובן והיה לאות על ירך ולטוטפות בין עיניך. הבה נתחכמה לו כמה שכתב הרב מקור ברוך. ולדרבנו לעיל יובן הבה נתחכמה לו. והיה לאות על ירך ולטוטפות בין עיניך. ולא תתורו אהרי לבבכם. שני אופנים. תם מהו אומר מה זאת. מדיש למה נסמכה באת הארץ לתפילין. למה הנשו נויים. כי פירושים. וראו כל עמי הארץ. סיום בפירוש מדרש כמה תרום קרן ישראל.

דרוש ה לשב"הג

מתחיל מדף רכג

טעם לשם שבת הגדול כמה שכתב הרב בינה לעתים. וכוה יובן ויאמר ה' ראה ראיתי את עוני עמי. וכוה יובן וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל. וזה רמז בהוציאך את העם. וזה רמז נעשה ונשמע. טעם לארבע כוסות. וזה רמז אתה תדבר ואהרן. וזה רמז למה הרעות לעם הזה. באופן אחר כמה שכתב דברי מרדכי בפסוק למה משה ואהרן. וזהו אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך. שני אופנים. וכוה יובן חכם מהו אומר. וזה רמז אנכי ה' אלהיך אשר. וזה רמז כל שלא אמר שלישה דברים. וזה רמז לשם שבת הגדול. וכוה יובן מה עשה לך העם הזה כי הכאת. וכוה יובן

דרוש ב לבר מצוה

מתחיל מדף רנח

הלצה בפותה תיבת גדול וסוגר בתיבת היום. בשים אמר הקדוש ברוך הוא בני בראתי יצר הרע בראתי לו תורה. וזהו למשפטין עמדו היום. וזהו ישמע בני מוסר אביך. וכוה פירש עטיר מ'א זיל מסרה ששה פסוקים מתחילים בתיבת ולקחתם. באופן אחר אפשר לפרש מסרה הנזכרת

לוח המפתחות לס' קול יהודה שג

ובזה יובן סמיכות מצות תפילין לביאת הארץ וזוה יובן פסוק שמע בני מוסר אביך. וזוה יובן מאמר רבותינו זכרונם לברכה לעולם ירגו אדם יצר הטוב. ובאופן אחר במה שיש להקיר דקומא לן שינוי קונה. ומה שפירש הרב חוזה דור מאמר רבותינו זכרונם לברכה וירא ישראל וכו'. וזוה יובן והיה לך לאות על ירך ולזכרון. וזהו למשפטך עמדו היום כי הכל עבדיך. וזוה יובן אתם ראיתם אשר עשיתי למצרים. וזהו לא הביט און בעקב ולא ראה עמל. וזהו והיה לך לאות על ירך ולזכרון בין עיניך. וזהו כי תאמר בלבבך רבים הנויים האלה. וזהו כי תצא למלחמה על אויביך. וזוה יובן אם תהנה עלי מהנה לא ירא לבי. וזהו שלום רב לאוהבי תורתך. באופן אחר הפסוק הנזכר פיוס הנאולה.

דרוש ד לבר מצוה

מתחיל מדף רעז

בשים קדושין אמר הקדוש ברוך הוא לישאל בני בראתי יצר הרע. והרב דרכי איש נתן טעם למה התורה תבלין. וזוה יובן למשפטך עמדו היום כי הכל. וזוה יובן שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו. וזהו שתה מים מבורך יפוצו מעינותיך. וזוה יובן שלום רב לאוהבי תורתך. באופן אחר פירש עטיר הדמיו ויל פסוק הי עוז לעמו יתן. וזוה פירש בספר לב מרפא פסוק וראו כל עמי הארץ. טעם למה התורה תבלין ליצר הרע מספר דרכי איש. וזוה יובן למשפטך עמדו היום כי הכל עבדיך. וזוה יובן מאמרם ויל לעולם ירגו אדם יצר הטוב על יצר הרע והרב יערות דבש פירש מאמר רבותינו זכרונם לברכה ענין רבי חנינא בן דוסא. וזוה יובן מאמר רבותינו זכרונם לברכה אמרו ישראל רצוננו

הנוכח לעיל בהקדים לפרש כונת השיש. לעולם ירגו אדם יצר הטוב על יצר הרע וכו'. ימה שכתב הרב תנא בפרשת דרכים על דעת הרמב"ם בהלכות בית הבחירה אין עושין כל הכלים מתהילתן אלא לשם הקדשו. ומיש עיר בספר כפי אהרן. ומה שהוקשה לעניות דעתי כזה. הקירה על האדם שנשתמש להדיח בעבודות. איך אחר כך ישתמש לנבונה במצות ובתורה. ונמשך לזה ענין גלות מצרים דנו כונתם. וזהו כי אהיה עמך. וזהו והל משה את פני ה'. וזהו כי תאמר בלבבך רבים הנויים האלה. וזהו ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. והיה לאות על ירך. וזהו כי תצא למלחמה. וזוה יובן אם תהנה עלי מהנה לא ירא לבי. או יובן במה שנתרין עוד להקירה הנוכח לעיל. מאמר רבותינו זכרונם לברכה לעולם ירגו אדם יצר הטוב על יצר הרע. וזהו כונת המסרה ששה פסוק ולקחתם. וזוה יובן פסוק אתם ראיתם כי מן השמים דברתי. ובאופן אחר כונת הפסוק הנזכר לעיל פיוס הנאולה.

דרוש ג לבר מצוה

מתחיל מדף רסט

בשים אחר ריו הרוצה לקבל עומשיו. מספר שולחן הטהור. וזוה פירש והיו הכרובים פורשי כנפים. באופן אחר לעניות דעתי במה שכתב הרב זכות אבות כונת כל מי שיש לו ציצית בבגדו ותפילין בזהו ומוזה וכו'. וזוה יובן מאמר רבותינו זכרונם לברכה וזה הרב אשר הרים יד במלך. וזוה יובן מאמר רבותינו זכרונם לברכה כשיצא יעקב לקראת עשיו. ובאופן אחר אפשר לפרש השיש כל מי שיש לו ציצית וכו'. במה שכתב הרב כפי יקר סדר תוריע נגע בנדים והבתים וכו'.

שד לזה המפתחות לס' קול יהודה

בשבת, והמפרשים פירשו דעם הארץ שאינו יודע ללמוד תורה אינו מניה תפילין וכו' ויש להרהיב הדברים במיש בשעה שהיו נכנסים ישראל לארץ ישראל וכו'. פירוש פסוק והיה לאות על ירך וכו' במה שכתב הרב כף זכות. וכוה פירש פסוק אם רוח המושל תעלה עליך וכו'. וכוה אפשר לפרש כונת הפסוק למשפטך עמדו היום וכו'. וכוה יובן פסוק שמע בני מוסר אביך. וכוה יובן וכל בניך למודי הי' ורב שלום בניך. וכוה פירש עטיר מ'א יציר פסוק כי תאמר בלבבך רבים הנויים האלה ממני במה יחקק החדיא בספר מראית העין. והרבה תירוצים נאמרו בזה. ועטיר מ'א זיל תירץ במה שאמרו רבותינו וכווננו לברכה הנוי אינו קונה בחזקה. וכוה פירש פסוק כי תצא למלחמה על אויביך וכו'. וכוה אפשר לפרש כונת הפסוקים האמורים בקריאת שמע ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם וכו'. וזהו והיה לאות על ירך וכו'. וכוה פירש הרב כמוהררי"ז ז"ל כונת מאמרם ז"ל לעולם ירנזו אדם יצר הטוב על יצר הרע. וכוה יובן ואתם הרבקים בה' אלהיכם חיים כולכם היום. פירוש הנושא על פי קוטב דרושינו. וגם סיום הנאולה.

רצוננו לעסוק בתורה. וכוה יובן מאמר רבותינו וכווננו לברכה על פסוק וראו כל עמי הארץ כי שם ה'. וכוה יובן מדרש כשיצא יעקב לקראת עשיו. וזהו שלום רב לאוהבי תורתך וכו'. וזהו גם כן פסוק אחת דיבר אלהים שתים זו. והמפרשים רמזו ועשית מעקה לנניך. וכוה יובן והיה לאות על ירך ולזכרון. וכוה יובן מדרש במה תרומם קרנם של ישראל. וכוה פירשו המפרשים מדרש אילו לא מת משה. והמפרשים פירשו כונת במה תרום קרנם של ישראל. והרב רבי מאיר שולמאן מדרש הנזכר לעיל רמז לנאולה.

דרוש ה לבר מצוה

מתחיל מדף רפח

במדרש ילקוט וזה לשונו אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם רצוננו לעסוק בחורה. יוםם ולילה. אבל אין לנו פנאי אמר להם קיימו מצות תפילין ואני מעלה עליכם באילו הניתם בתורה יוםם ולילה. וכוה פירש הרב דרכי איש פסוק ושנתם לבניך ודברת בם וכו'. וכוה יש לפרש מה שאמרו רבותינו וכווננו לברכה אין מניה תפילין אלא